

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา Journal of BSRU-Research and Development Institute

ปีที่ 2 ฉบับพิเศษ (ธันวาคม 2560)
Vol 2 Special Edition (December 2017)

ISSN 2465-4523

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ISSN : 2465-4523

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ให้นักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการทั่วไป ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ และบทความจากผลงานวิจัยในศาสตร์ทางด้าน สหวิทยาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการทั่วไป ตระหนักถึงความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการศึกษา (E-education) ค้นคว้า และวิจัย
3. เพื่อเป็นแหล่งกลางในการศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลและแหล่งวิทยาการความรู้ต่างๆ อันเป็นการเปิดโลกกว้างทางการเรียนรู้ แก่สาธารณชนทั่วไป

ปีที่พิมพ์	ปีที่ 2 ฉบับพิเศษ (ธันวาคม 2560)
กำหนดออกวารสาร	ปีละ 2 ฉบับ มกราคม - มิถุนายน , กรกฎาคม - ธันวาคม
ครั้งที่พิมพ์/จำนวน	1/500 เล่ม
จำนวนหน้า	104 หน้า
จัดพิมพ์โดย	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ชั้น 7 อาคาร 100 ปี ศรีสุริยวงศ์ 1061 ซอยอิสรภาพ 15 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600 โทรศัพท์. 0-2473-7000 ต่อ 1600 , 1606 โทรสาร. 0-2473-7000 ต่อ 1601 เว็บไซต์: http://research.bsru.ac.th จดหมายอิเล็กทรอนิกส์: rdibsrinfo@gmail.com
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด 54/67-68 ซอย 12 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ 10160 โทรศัพท์. 0-2864-0434-5 โทรสาร. 0-2412-3087 Email: sahadhammik@gmail.com
ราคาเล่มละ	200 บาท

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บทความที่ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความ(Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บทความหรือข้อคิดเห็นใดๆ ในวารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอกบทความเพื่อการศึกษาแต่ให้อ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนสมบูรณ์

สารบัญ

สารจากอธิการบดี	ก
บทบรรณาธิการ	ข
ภาค 1 บทความวิจัยและบทความวิชาการ	
1. พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 ผศ.ดร.สุระสิทธิ์ ทรงม้า, อาจารย์ภูริพจน์ แก้วย่อง, ผศ. วัชรภรณ์ เนตรหาญ และ ผศ. จุฑาวุฒิ จันทร์มาลี	1
2. ฟอนซิลปาซีพหม้อบ้านเชียง อาจารย์ทิวา พุทธสุวรรณ	11
3. ฟอนซิลปาซีพหม้อบ้านเชียง อาจารย์ทิวา พุทธสุวรรณ	23
4. การเรียนรู้เชิงรุกกับการพัฒนากรอบความคิดเติบโตในผู้เรียน อาจารย์อังคิรีสา แสงจำนงค์	34
5. การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้า กรณีศึกษาประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบโรงไฟฟ้าบางปะกง พนิตา ภัคดี นันทินี, นาราณี บุขยมาศ และ โชคชัยฤทธิ์ ลิขเรศ ชูใจ	47
6. ประเพณีแซนโตนตา กรณีศึกษา บ้านคุณตากาญจน์ พรหมบุตร หมู่บ้านตุม ตำบลท่าตุม อำเภอท่าตุม จังหวัดสุรินทร์ อาจารย์นันทวัน จันทร์แจ็ก	59
7. ไชยเชษฐาธิราชกษัตริย์สองแผ่นดิน อาจารย์สทวัส อินทรีย์	70
คำแนะนำการตีพิมพ์บทความ	

สารจากอธิการบดี

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนาเป็นวารสารที่มีคุณภาพด้านวิชาการเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ ความคิดและพัฒนาการต่างๆที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยตลอดจนความเคลื่อนไหวในแง่มุมต่างๆของ วิทยาการอันหลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของการเปิดเสรีทางการศึกษาและสามารถเข้าถึงข้อมูลของ องค์ความรู้อย่างไม่จำกัดนั้นการเผยแพร่บทความทางวิชาการจึงมีความสำคัญมากโดยจะเป็นแหล่งความรู้ที่ ผลักดันให้เกิดการบริการข่าวสารข้อมูลและองค์ความรู้ใหม่ๆอยู่เสมอ

สถาบันวิจัยและพัฒนาในฐานะเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนทางวิชาการได้เล็งเห็นความสำคัญของการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่งานวิชาการจึงได้จัดทำวารสารสถาบันวิจัยและพัฒนาขึ้นซึ่งถือว่าเป็น ประโยชน์ต่อวงการศึกษาและเป็นการส่งเสริมศักยภาพของนักวิชาการให้พัฒนายิ่งยิ่งขึ้นไปด้วย

สิ่งที่พึงตระหนักและพัฒนาควบคู่ไปกับวิชาการคือความมีศีลธรรมจรรยาบรรณของความเป็น นักวิชาการกล่าวคือต้องมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลอย่างละเอียดถึงแหล่งปฐมภูมิเคารพกติกาและสิทธิของบุคคล ที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งรายงานผลการวิจัยหรือผลการศึกษาตามความเป็นจริงในเชิงสร้างสรรค์วิพากษ์วิจารณ์อยู่ บนฐานข้อมูลและหลักแห่งเหตุผลที่สำคัญนักวิชาการต้องสามารถนำความรู้นั้นไปพัฒนาประเทศชาติอย่าง สร้างสรรค์และเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลินดา เกณฑ์มา)

อธิการบดี

บทบรรณาธิการ

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา ฉบับนี้เป็น ปีที่ 2 ฉบับพิเศษ (เดือนธันวาคม 2560) ทางทีมงานกองบรรณาธิการได้จัดพิมพ์บทความวิจัยและบทความวิชาการ ของนักวิชาการรวมทั้งหมด 7 เรื่อง ตลอดทั้งบทวิจารณ์หนังสือท้ายเล่ม ซึ่งนักวิชาการแต่ละท่านก็ได้นำเสนอแนวคิด และมุมมองของตนอย่างอิสระ ประกอบกับหลักฐานข้อมูลที่นำเสนอเชื่อถือ จึงกล่าวได้ว่าเนื้อหาสาระของวารสารฉบับนี้มีคุณภาพทางวิชาการอันจะนำไปสู่การสร้างสรรคองค์ความรู้ให้แก่ผู้อ่านอย่างเพียงพอ ประกอบด้วยนักวิชาการดังต่อไปนี้

ผศ.ดร.สุระสิทธิ์ ทรงม้า และคณะ ได้นำเสนอบทความเรื่อง **พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560** มีเนื้อหาโดยสรุปคือ นำเสนอภาพรวมของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ซึ่งมีอัตราโทษสูงขึ้น และปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยครอบคลุมฐานการกระทำความผิดมากขึ้นรวมถึงพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนในยุคเจนวาย (Generation Y) ที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2523-2543 เป็นกลุ่มเด็กรุ่นใหม่ วัยเรียน วัยเริ่มต้นการทำงาน ซึ่งเป็นกลุ่มคนผู้ที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตมากที่สุดแต่ไม่ให้ความสนใจในเนื้อหาสาระเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มากเท่าที่ควร และรวมถึงเสนอแนวคิดในการส่งเสริมให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้มีความรู้ และตระหนักในเรื่องของโทษจากการทำกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำความผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้ในอนาคต

อาจารย์ทิวา พุทธสุวรรณ ได้นำเสนอบทความเรื่อง **พ็อนศิลปะซีพหม้อบ้านเชียง** มีเนื้อหาโดยสรุปคือ เพื่อศึกษาแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นเมือง ชุดพ็อนศิลปะซีพหม้อบ้านเชียง โดยใช้วิธีการศึกษาคือ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การเก็บข้อมูลภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่หาความเชื่อมโยงสัมพันธ์ และนำเสนอผลการศึกษาตามหลักการวิจัยทางนาฏยประดิษฐ์ ทำให้รู้ถึงขั้นตอนของการปั้นหม้อบ้านเชียงแต่ละขั้นตอนอย่างละเอียดเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินเป็นเนื้อเรื่องให้ผู้ชมได้เข้าใจโดยง่าย และเพื่อใช้ในการวิเคราะห์การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นเมืองชุดพ็อนศิลปะซีพหม้อบ้านเชียง

นางสาวชุตินา กตะศิลา ได้นำเสนอบทความเรื่อง **ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราส่วนราคาต่อกำไรและอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย** มีเนื้อหาโดยสรุปคือ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราส่วนกำไรต่อหุ้นกับอัตราส่วนราคาต่อกำไรและอัตราเงินปันผลตอบแทน ซึ่งทำการรวบรวมข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100) จากงบการเงินและรายงานประจำปี ประกอบด้วยบริษัทที่มีทุนจดทะเบียนสูงสุด 3 อันดับแรกของแต่ละหมวด

ธุรกิจ ระหว่างปี พ.ศ.2555-2559 และรอบระยะเวลาบัญชีเริ่มตั้งแต่ 1 มกราคมถึง 31 ธันวาคมของทุกปี จำนวน 20 บริษัท สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการนำข้อมูลทุติยภูมิมามีวิเคราะห์ในรูปแบบของค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างการทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficients)

อาจารย์อังคริสา แสงจำนงค์ ได้นำเสนอบทความเรื่อง **การเรียนรู้เชิงรุกกับการพัฒนากรอบความคิดเติบโตในผู้เรียน** มีเนื้อหาโดยสรุปคือ เป้าหมายการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปสู่การประยุกต์และบูรณาการร่วมกับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพได้ ซึ่งการจัดการศึกษามีองค์ประกอบที่สำคัญสามด้านด้วยกันได้แก่ ด้านคน หมายถึงผู้สอนและผู้เรียน ด้านองค์ความรู้ หมายถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพในสาขาวิชา และ ด้านสังคมหมายถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนของประเทศไทยในปัจจุบันยังประสบความสำเร็จได้ไม่ดีเท่าที่ควรแม้ว่าจะได้มีการปรับวิธีการสอนมาสู่รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แล้วก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากพบว่าตัวแปรสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุกให้ได้ผลดีนั้นนอกจากผู้สอนสภาพแวดล้อมและองค์ความรู้ที่ดีแล้ว ผู้เรียนยังเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลอย่างมากต่อการจัดการศึกษา เนื่องจากการเรียนรู้เชิงรุกจะเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยหากผู้เรียนมีโครงสร้างทางจิตใจหรือกรอบความคิด (Mindset) ที่ไม่พร้อมหรือเรียกว่ามีกรอบความคิดจำกัด (Fixed Mindset) ก็จะทำให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในครั้งนั้นประสบปัญหาได้ ดังนั้นผู้เรียนในการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ดีจึงต้องมีความพร้อมด้านกรอบความคิด (Mindset) ที่ต้องการเรียนรู้อย่างจริงจัง ซึ่งสามารถเรียกรอบความคิดแบบนี้ได้ว่า กรอบความคิดเติบโต (Growth mindset)

นางสาวพณิตา ภักดี และคณะ ได้นำเสนอบทความเรื่อง **การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้า กรณีศึกษาประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบโรงไฟฟ้าบางปะกง** มีเนื้อหาโดยสรุปคือ บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้าของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบโรงไฟฟ้าบางปะกง โดยข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากประชาชน ที่อาศัยอยู่โดยรอบโรงไฟฟ้าบางปะกงรัศมี 5 กิโลเมตร จำนวน 397 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้เทคนิคโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง จากการศึกษาพบว่าโมเดลสมการโครงสร้างพบว่าแนวความคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (Opinion) สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐาน ISO14001 โรงไฟฟ้า (Environ) ความตระหนักด้านการจัดการ สิ่งแวดล้อม (Aware) ส่งผลต่อ นโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (Policy) โดยที่ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว มีความสามารถในการอธิบายตัวแปรตามได้ร้อยละ 7 ซึ่งสมการโมเดลโครงสร้างที่ได้คือ $z = (0.28) \text{ aware} + (-0.28) \text{ environ} + (0.18) \text{ opinion}$

อาจารย์นันทวัน จันเจ็ก ได้นำเสนอบทความเรื่อง **ประเพณีแซนโดนตา** ซึ่งบทความวิชาการนี้มีเนื้อหาโดยสรุปคือ ประเพณีแซนโดนตา เป็นประเพณีที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับชาวไทยเชื้อสายเขมรและชาวไทยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ติดกับประเทศกัมพูชาที่ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมเขมร อันเป็นประเพณี

สำหรับไหว้บรรพบุรุษ มีกำหนดจัดในช่วงเดือน 10 ตามปฏิทินจันทรคติของทุกปี ซึ่งในประเทศกัมพูชาจะเรียกประเพณีนี้ว่าบุญอุ้มบิณฑ์ ความเป็นมาของประเพณีนี้มีความเชื่อว่า ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ผีบรรพบุรุษจะได้รับอนุญาตให้ออกมารับบุญกุศลที่ลูกหลานอุทิศให้ แต่หากไม่ได้รับ ผีบรรพบุรุษก็จะสาปแช่งลูกหลานของตน ในทางกลับกัน หากได้รับบุญกุศลก็จะอวยพรให้มีความเจริญ ในประเพณีนี้จำเป็นต้องมีของไหว้ต่างๆ โดยของไหว้ทุกอย่างล้วนมีความหมายและความสำคัญ หลังจากเสร็จพิธีไหว้บรรพบุรุษในบ้านแล้ว ก็จะต้องไปทำบุญที่วัดให้กับบรรพบุรุษตามพิธีพุทธ จึงเป็นการเสร็จพิธีแซนโตนตอย่างสมบูรณ์

อาจารย์สภัส อินทรีย์ ได้นำเสนอบทความเรื่อง **ไชยเชษฐาธิราชกษัตริย์สองแผ่นดิน** ซึ่งบทความวิชาการนี้ มีเนื้อหาโดยสรุปคือ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีบทบาทในหน้าประวัติศาสตร์ชาติไทยพระองค์หนึ่ง ซึ่งร่วมสมัยกับสมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยา พระองค์มีบทบาทที่โดดเด่นทางด้านการเมืองการปกครองอย่างมากในยุคนั้น พระองค์เป็นผู้ที่สามารถปกครองอาณาจักรล้านนาและอาณาจักรล้านช้างในเวลาเดียวกัน ถึงแม้ข้อพิพาทระหว่างพระองค์กับล้านนาส่งผลให้พระองค์ต้องทำสงครามกับล้านนาและด้วยการเข้ามาของกองทัพพม่า พระองค์จึงได้ย้ายเมืองหลวงจากเชียงทองหรือหลวงพระบางมายังนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในการย้ายเมืองหลวงพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้นำพระแก้วมรกตลงมาประดิษฐานที่นครเวียงจันทน์ พระองค์ทรงดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตเพื่อเป็นพันธมิตรกับกรุงศรีอยุธยาก่อนที่กรุงศรีอยุธยาจะตกเป็นประเทศราชของพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนอง พระองค์ได้ถูกเชิดชูพระเกียรติอย่างมากในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ตลอดการของชนชาวลาว

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติ
ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560
Risk Behavior of Internet Usage to Commit Offences against
Computer crime Act B.E.2560

ผศ.ดร.สุระสิทธิ์ ทรงม้า¹ อาจารย์ภุทธิพนธ์ แก้วย่อง²
ผศ.วัชรภรณ์ เนตรหาญ³ และ ผศ.จุฑาวุฒิ จันทรมาลี⁴

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอภาพรวมของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ซึ่งมีอัตราโทษสูงขึ้น และปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยครอบคลุมฐานการกระทำความผิดมากขึ้นรวมถึงพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนในยุคเจนวาย (Generation Y) ที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2523-2543 เป็นกลุ่มเด็กรุ่นใหม่ วัยเรียน วัยเริ่มต้นการทำงาน ซึ่งเป็นกลุ่มคนผู้ที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตมากที่สุด แต่ไม่ให้ความสนใจในเนื้อหาสาระเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มากเท่าที่ควร และรวมถึงเสนอแนวคิดในการส่งเสริมให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้มีความรู้ และตระหนักในเรื่องของโทษจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำความผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้ในอนาคต

คำสำคัญ: พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ / พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต

Abstract

This paper presents an overview of the Computer Crimes Act (No. 2) B.E 2560 where punishment and penalty rate is higher and content is updated covering a broader range of offenses and risk behaviors of internet usage to commit offenses against the Computer Crimes Act, especially the Generation Y people born during the 1980s -2000s, including the new generation children and youth, students and young working adults, identified as the groups of users accessing to the internet mostly, while they pay little attention to the essence of the Computer Crimes Act. This paper also provides cognitive ways to encourage the internet users to gain knowledge and awareness of the penalty of offenses against the Computer Crimes Act in order to prevent them from committing offenses unintentionally in the future.

Keywords: Computer Crimes Act / Internet Usage Behavior

¹ ประธานหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

² อาจารย์ประจำหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

⁴ อาจารย์ประจำหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

บทนำ

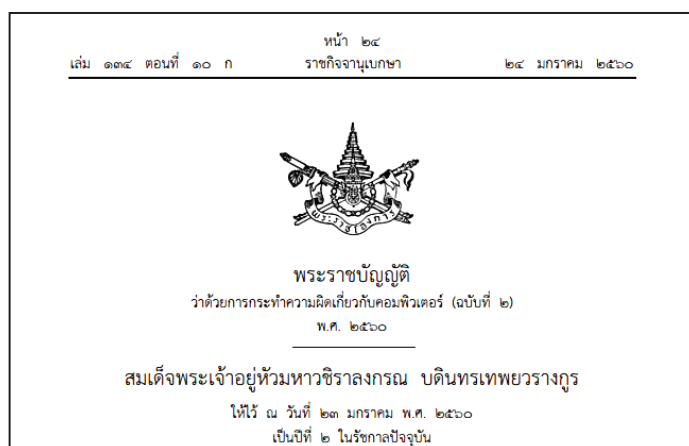
ปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้ว่าอินเทอร์เน็ตได้เป็นส่วนสำคัญของการศึกษา การประกอบกิจการ และถูกนำมาใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น เช่น การเก็บข้อมูล การติดต่อสื่อสาร การค้นคว้าข้อมูล การซื้อขายสินค้า รวมถึงเพื่อความบันเทิง เป็นต้น ซึ่งสามารถกระทำได้สะดวก รวดเร็ว ตลอดเวลา และทำได้ทุกสถานที่ ผลกระทบที่ตามมาคือการกระทำที่ผิดกฎหมายของผู้ใช้งานที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทั้งเกิดจากตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ดี ดังจะเห็นได้จากข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ เช่น การใช้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ มีลักษณะลามกอนาจาร ซึ่งสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นในสังคมจนทำให้มีการออกมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ขึ้น คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ.2550 เป็นต้นมานั้น ทำให้ส่งผลกระทบต่อผู้ใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โดยทั่วไป และผู้ให้บริการซึ่งรวมไปถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เปิดบริการอินเทอร์เน็ตให้แก่ผู้อื่น เช่น บุคลากรในองค์กร นักศึกษาของมหาวิทยาลัย เป็นต้น หลายคนอาจมองว่าความรู้เรื่องกฎหมายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เป็นเรื่องไกลตัว เป็นเรื่องที่เขาไม่เข้าใจ แต่แท้จริงแล้วกฎหมายฉบับนี้มีผลกระทบต่อใกล้ตัวเราอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่ใช้บริการอินเทอร์เน็ตทั้งหลาย ที่อาจกระทำความผิดโดยไม่ได้ตั้งใจ แต่เป็นการกระทำที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทั้งนี้เมื่อมีการใช้งานพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ระยะเวลาหนึ่ง พบว่าเกิดรูปแบบของการกระทำความผิดที่หลากหลายมากขึ้น ทำให้ภาครัฐจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเนื้อหาต่างๆในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ให้มีความทันสมัยและครอบคลุมฐานความผิดมากขึ้น จึงได้มีการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ขึ้นมา ณ วันที่ 23 มกราคม 2560 และมีผลบังคับใช้ในอีกหนึ่งร้อยสี่สิบวันนับจากประกาศใช้ สถาบันการศึกษาถือว่ามีส่วนสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้ความรู้แก่นักศึกษารวมถึงบุคคลทั่วไปในเรื่องการใช้งานคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตอย่างมีคุณธรรม และจริยธรรม และไม่ใช้ความรู้ความสามารถของตนเองไปในทางที่ผิด สร้างความเสียหายกับผู้อื่น อันจะนำมาซึ่งการกระทำผิดพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ได้ ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะเกิดโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตามก็จะถือว่ามีผิดต้องได้รับโทษตามกฎหมาย เพราะกฎหมายเป็นเรื่องที่ทุกคนจำเป็นต้องรู้ ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าไม่รู้ ไม่ทราบข้อกฎหมายได้

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอน 10 ก เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2560 มีผลบังคับเมื่อพ้นกำหนด 120 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งมีรายละเอียดประเด็นที่เกี่ยวข้องรวมถึงการปรับปรุง แก้ไข เนื้อหาเดิมของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 เพื่อให้มีความทันสมัย และครอบคลุมเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยส่วนใหญ่จะมีการเพิ่มโทษที่มีความรุนแรงขึ้นตามไปด้วย อันส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับผู้ใช้คอมพิวเตอร์ และระบบอินเทอร์เน็ต โดยสรุปฐานความผิดหลักยังอ้างอิงพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 โดยย่อไว้ดังนี้

- 1) มาตรา 5 ผู้ใดเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งระบบคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมิได้มีไว้สำหรับตน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- 2) มาตรา 6 ผู้ใดล่วงรู้มาตรการป้องกันการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ที่ผู้อื่นจัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะ ถ้านำมาตรการดังกล่าวไปเปิดเผยโดยมิชอบในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- 3) มาตรา 7 ผู้ใดเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมิได้มีไว้สำหรับตน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- 4) มาตรา 8 ผู้ใดกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อดักจับไว้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นที่อยู่ระหว่างการส่งในระบบคอมพิวเตอร์ และข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นมิได้มีไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเพื่อให้บุคคลทั่วไปใช้ประโยชน์ได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- 5) มาตรา 9 ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- 6) มาตรา 10 ผู้ใดกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบ เพื่อให้การทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นถูกระงับ ชะลอ ชัดขวาง หรือรบกวนจนไม่สามารถทำงานได้ตามปกติได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- 7) มาตรา 11 ผู้ใดส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แก่บุคคลอื่นโดยปกปิด หรือปลอมแปลงแหล่งที่มาของการส่งข้อมูลดังกล่าว อันเป็นการรบกวนการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ของบุคคลอื่นโดยปกติสุข ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท
- 8) มาตรา 13 ผู้ใดจำหน่ายหรือเผยแพร่ชุดคำสั่งที่จัดทำขึ้นโดยเฉพาะเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดตามมาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 10 หรือ มาตรา 11 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- 9) มาตรา 16 ผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ปรากฏเป็นภาพของผู้อื่น และภาพนั้นเป็นภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อ เติม หรือดัดแปลงด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใด ทั้งนี้ โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ภาพที่ 1 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560
ที่มา : (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

สาระสำคัญของ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ปีปีซี. (2560) ได้สรุปไว้ดังนี้

- 1) เพิ่มความผิดของการส่งสแปมเมลล์ โดยกำหนดโทษปรับ 200,000 บาท (มาตรา 11)
- 2) แก้ไขให้ไม่สามารถนำไปฟ้องฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาได้ (มาตรา 14(1))
- 3) แก้ไขให้ยกเว้นความผิดสำหรับผู้ให้บริการได้หากยอมลบข้อมูลที่ผิดกฎหมาย (มาตรา 15)
- 4) เพิ่มเพิ่มให้ผู้ใดที่มีข้อมูลซึ่งศาลสั่งให้ทำลายอยู่ในครอบครองจะต้องทำลายไม่เช่นนั้นจะรับโทษด้วย (มาตรา 16/2)
- 5) เพิ่มเพิ่มให้มีคณะกรรมการกักกันกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ขึ้นมาพิจารณาว่าข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดที่จะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน สามารถส่งฟ้องศาลเพื่อระงับหรือลบข้อมูลดังกล่าวได้ (มาตรา 20)

อย่างไรก็ตาม เนื้อหาหลายมาตราใน พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 จะต้องให้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (DE) ออกกฎกระทรวงหรือประกาศเพื่อกำหนดรายละเอียดการใช้บังคับต่อไป

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ส่งผลกระทบต่อผู้ใช้งานคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตโดยตรง โดยเนื้อหามุ่งเน้นไปที่การควบคุมพฤติกรรมการใช้งานคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อให้เกิดอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ลดน้อยลง ซึ่งพฤติกรรมการใช้งานคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตก็มีหลากหลายรูปแบบ และบ่อยครั้งเกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจ หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต

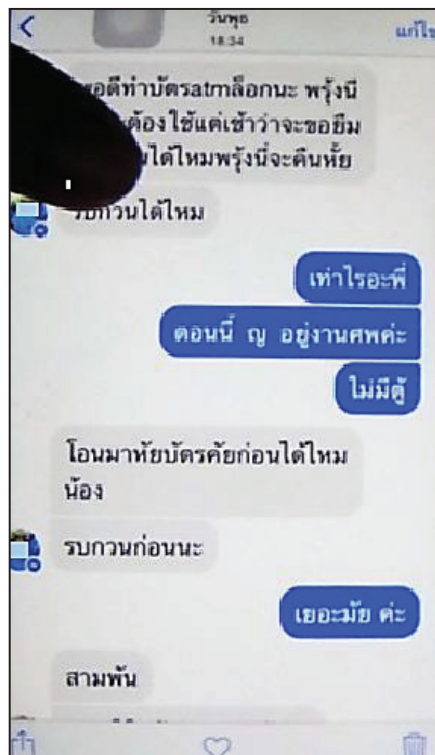
พฤติกรรมหรือการกระทำของมนุษย์ หมายถึง กิริยา อาการ ที่แสดงออกของมนุษย์เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือความต้องการของตนในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งที่สังเกตได้หรือไม่ได้ อาจรู้ได้โดยการสังเกต หรือการใช้เครื่องมือวัดพฤติกรรม (Dek-D, 2559) สรุปว่าสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมได้ดังนี้

- 1) พันธุกรรม คือ สิ่งถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ สู้ลูกหลานตั้งแต่กำเนิด ได้แก่ ลักษณะทางกาย และทางสติปัญญา เป็นต้น
- 2) สิ่งแวดล้อม คือ สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวและเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ตัวเราแสดงพฤติกรรมโต้ตอบในลักษณะที่แตกต่างกัน ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางบ้าน เช่น การอบรมเลี้ยงดู บรรยากาศภายในบ้าน สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน เช่น ครู อาจารย์ เพื่อนนักเรียน และสิ่งแวดล้อมทางชุมชน เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี สื่อสารมวลชนต่างๆ ซึ่งทั้งหมดล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่แตกต่างกัน

ผลสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ปี 2559 (Thailand Internet User Profile 2016) ยุค 4G ทั้งกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2559) พบว่ามีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นร้อยละ 9 จากปี 2558 ใช้เวลาในการเล่นอินเทอร์เน็ต 6.2 ชั่วโมงต่อวัน และช่วงระยะเวลาที่ใช้มากที่สุด 16.00 น. ถึง 08.00 น. ของวันถัดไป และเป็นการใช้งานผ่านสมาร์ทโฟนเป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 5 อันดับแรก ได้แก่ การเข้าไปพูดคุยผ่านเครือข่ายสังคม (Social Network) คิดเป็นร้อยละ 86.8 รองลงมาเป็นการดูวิดีโอผ่านยูทูป (YouTube) คิดเป็นร้อยละ 66.6 การเข้าไปอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ คิดเป็นร้อยละ 55.7 การค้นหาข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 54.7 และการทำธุรกรรมทางการเงิน คิดเป็นร้อยละ 45.9 ในส่วนของสื่อสังคมออนไลน์ยอดนิยม 3 อันดับ พบว่า อันดับแรก ได้แก่ ยูทูป มีผู้ใช้งานมากถึงร้อยละ 97.3 รองลงมา คือ เฟสบุ๊ก (Facebook) และ ไลน์ (Line) มีผู้ใช้งานคิดเป็นร้อยละ 94.8 และ 94.6 ตามลำดับ

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มสูงมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งมีทั้งการใช้ อินเทอร์เน็ตในทางที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง พบได้จากข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และจำนวนคดีด้าน การกระทำความผิดพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่เพิ่มขึ้น ด้วยผู้ใช้ อินเทอร์เน็ตจำนวนมากไม่สนใจให้ความสำคัญถึงฐานความผิด องค์ประกอบความผิด และบทกำหนดโทษ ซึ่ง ส่งผลอาจทำให้เกิดกระทำที่เสี่ยงต่อการผิดพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น การส่งต่อภาพลามกอนาจารเพื่อให้เพื่อนดู หากมีการฟ้องร้องขึ้นอาจทำให้ผู้ส่งภาพ ดังกล่าวติดคุกได้ทันที ฉะนั้นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตควรให้ความระมัดระวังและให้ความสนใจต่อพระราชบัญญัติว่าด้วย การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เพื่อหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดดังกล่าว โดย พฤติกรรมที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่มักจะกระทำผิด ได้แก่

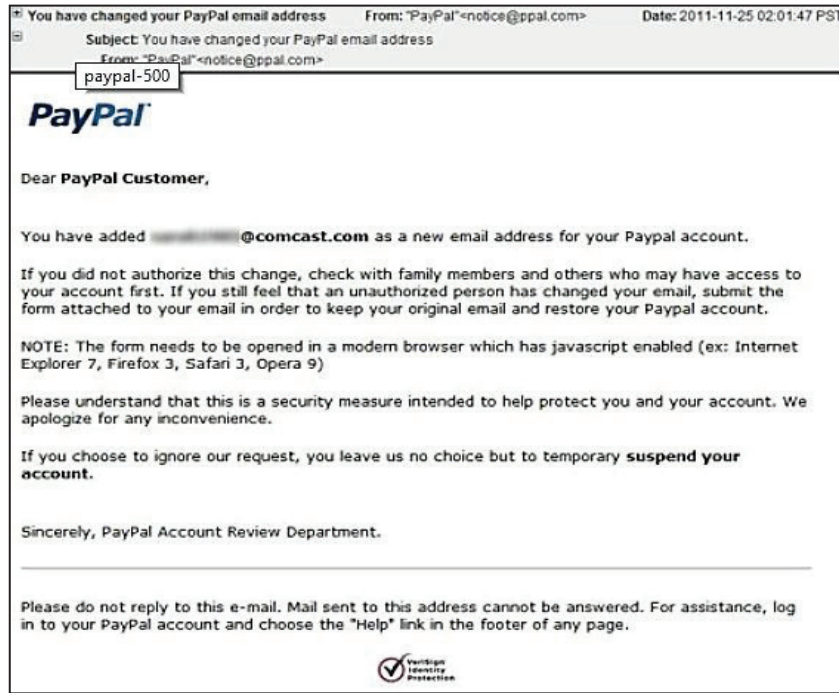
1) พฤติกรรมการใช้งานรหัสผ่าน (Password) ของผู้อื่นในการเข้าใช้งานคอมพิวเตอร์และระบบ อินเทอร์เน็ต และการแจ้งรหัสผ่านของตนเองให้ผู้อื่นทราบ เช่น การแหกเฟซบุ๊กของคนอื่นที่มีชื่อเสียง และ นำไปใช้เพื่อขอยืมเงินจากกลุ่มเพื่อนของผู้โดนแหกเฟซ ไทยรัฐออนไลน์ (2558) “อาละวาดหนัก โจรโซเชียล! แหกเฟซบุ๊กขอยืมเงิน ชื่อเก่าบัญชีเดิม” โดยกลุ่มมีจฉายีพีใช้ช่องทางโซเชียล แหกเฟซบุ๊กนำข้อมูลไปใช้ หลอกลวงประชาชน โดยการขอยืมเงิน อ้างเอทีเอ็มถูกยึด ตัวอย่างข้อความที่มีจฉายีพีหลอกให้ผู้เสียหายโอนเงิน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ตัวอย่างข้อความที่มีจรรยาพลอกให้ผู้เสียหายโอนเงิน
ที่มา : (ไทยรัฐออนไลน์, 2558)

2) พฤติกรรมการเข้าถึงและดักจับข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ผู้อื่น โดยปัจจุบันนิยมใช้เทคนิคฟิชซิง (Phishing) เพราะสามารถหลอกลวงเหยื่อได้ง่าย ฟิชซิงเป็นเทคนิคการสร้างเว็บไซต์ปลอมที่มีลักษณะคล้ายกับเว็บไซต์จริงอย่างมาก โดยส่วนใหญ่สร้างขึ้นเพื่อหลอกให้ผู้เสียหายกรอกข้อมูลสำคัญๆ เช่น ชื่อผู้ใช้งาน (Username) รหัสผ่าน (Password) วันเดือนปีเกิด เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้งานในภายหลัง ดังเห็นได้จากข่าวประชาชาติ (2560) “ระวังเมล Paypal ปลอมระบาด พาเข้าเว็บปลอม ขโมยรหัสผู้ใช้!!” โดยมีจรรยาพิทำการปลอมหน้าเว็บไซต์ของ Paypal ซึ่งเป็นบริการชำระเงินออนไลน์ และส่งต่อทางอีเมลให้ผู้ใช้งาน Paypal เมื่อผู้เหยื่อเข้าใจผิดคิดว่าเป็นหน้าเว็บไซต์จริงก็จะกรอกข้อมูลชื่อผู้ใช้งาน และรหัสผ่าน ทำให้มีจรรยาพินำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้และสร้างความเสียหายกับผู้ใช้งาน Paypal ได้ในอนาคต ตัวอย่างอีเมลหลอกลวงผู้ใช้ Paypal ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ตัวอย่างอีเมลหลอกลวงผู้ใช้ Paypal
ที่มา : (ประชาชาติ, 2560)

3) พฤติกรรมการเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จ หรือสร้างความเสียหายต่อบุคคลอื่นผ่านทางอินเทอร์เน็ต เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นบ่อยมากตามหน้าหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ โดยส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับคนที่มีชื่อเสียง เช่น การตัดต่อภาพนักแสดงและทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของภาพ การโพสต์แสดงความคิดเห็นในลักษณะหยาบคาย หรือที่พาดพิงทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย ตัวอย่างข่าวการเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จเรื่องที่ว่า มีผู้มีผู้ถูกระงับเข้า กัด บริเวณรีสอร์ทแห่งหนึ่ง ในจังหวัดกาญจนบุรี โดยจากการตรวจสอบพบว่าเป็นการตัดต่อภาพ และสร้างข่าวเท็จขึ้นมา ซึ่งส่งผลเสียต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก (ข่าวสุด, 2560) ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ตัวอย่างข่าวการเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จเรื่องที่ว่า มีผู้มีผู้ถูกระงับเข้า กัด
ที่มา : (ข่าวสุด, 2560)

4) พฤติกรรมการส่งข้อมูลหรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โดยปกปิดหรือปลอมแปลงแหล่งที่มา เช่น จดหมายลูกโซ่ หรือเมลขยะ และการส่งต่อจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะลามก อนาจาร ผิดศีลธรรม เป็นต้น ตัวอย่างข่าวที่มีคนติดต่อภาพโป๊ผู้ประกาศข่าวสาวของโทรทัศน์ช่อง 5 แล้วนำลงอินสตาแกรม ทำให้ศาลตัดสินความผิดจำคุก 2 ปี ปรับ 6 หมื่นบาท แต่สารภาพทำให้ลดโทษครึ่งหนึ่ง และรอลงอาญา คุ่มประพฤติ 2 ปี กับปฏิบัติธรรมอีก 10 วัน (Nationtv, 2560) ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ผลการตัดสินคนติดต่อภาพโป๊ และผู้เสียหายจากการติดต่อภาพ
ที่มา : (Nationtv, 2560)

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

ปัจจุบันระบบอินเทอร์เน็ตถือเป็นหัวใจสำคัญในการดำรงชีวิต โดยเข้าไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ การติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเพื่อน หรือแม้แต่ใช้เพื่อความบันเทิง เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนในเจนวาย (Generation Y) เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2523-2543 ซึ่งเป็นกลุ่มเด็กรุ่นใหม่ วัยเรียน วัยเริ่มต้นทำงาน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตมากที่สุด แต่กลับไม่ให้ความสนใจในเนื้อหาสาระเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มากเท่าที่ควร ซึ่งตรงกับผลงานวิจัยของ สิริธร เจริญรัตน์ และชฎารัตน์ พิพัฒน์นันท์ (2551) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความรู้และความสนใจเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 มหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 490 คน ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าอบรมหรือสัมมนาเรื่อง พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และไม่เคยอ่านหนังสือหรือเอกสารเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่งให้เหตุผลว่ากฎหมายเป็นเรื่องเข้าใจยาก และไม่ได้ใช้ในการเรียนการสอน ทั้งนี้จะเห็นได้จากพฤติกรรมของนักศึกษาที่มีการใช้งานคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตด้วยรหัสผ่านของเพื่อน การส่งข้อความในลักษณะหยาบคาย แอบเข้าไปใช้เฟซบุ๊กเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นต้น ทั้งนี้เมื่อผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วไปไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิยานิลท์ ศักดิ์ดีคุณธรรม (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้ การประเมินผลกระทบและแนวโน้มพฤติกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง

ความรู้ การประเมินผลกระทบและแนวโน้มพฤติกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน พบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในระดับต่ำ และผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่แน่ใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

พฤติกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากลุ่มนักศึกษา หรือกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วไป ไม่มีความตระหนักหรือเกรงกลัวต่อผลกระทบที่จะตามมาจากราชพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อรสา แนนไส้ และพิเชษฐ์ จันทวี (2558) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาระดับความรู้และพฤติกรรมการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติฉบับนี้ในระดับปานกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.3 ซึ่งเมื่อนักศึกษายังไม่มีความรู้ในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงในการกระทำความผิดพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยไม่รู้ตัวได้

บทสรุป

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ทั้ง 2 ฉบับ (พ.ศ.2550 และ พ.ศ. 2560) เป็นเรื่องที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อผู้ใช้งานคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มวัยเรียน วันเริ่มต้นทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักศึกษาซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไป หากกระทำความผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ลงไป อาจส่งผลกระทบต่ออนาคตของตนเองทั้งในเรื่องงาน เรื่องเรียนได้ เพราะถือว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุระสิทธิ์ ทรงมา และสุภารัตน์ คุ่มบำรุง. (2555) ที่ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 กับพฤติกรรมการใช้คอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาและบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ที่พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีการรับรู้ว่ามีพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ออกมาบังคับใช้และมีบทลงโทษทางกฎหมาย แต่นักศึกษาบางส่วนก็ยังมีพฤติกรรมการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด แสดงให้เห็นว่านักศึกษาไม่ตระหนักที่ผลที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ทั้งนี้ปัจจุบันได้มีการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 ขึ้นมาโดยประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอน 10 ก เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ.2560 และจะมีผลบังคับใช้ในประมาณกลางเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2560 ซึ่งเนื้อหาในพระราชบัญญัติดังกล่าวได้มีการเพิ่มบทลงโทษให้มีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ ฉะนั้นหากนักศึกษาหรือผู้ใช้งานคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตละเลยในการให้ความสำคัญย่อมจะส่งผลร้ายแรงตามมา สถาบันการศึกษาจึงควรตระหนักในเรื่องดังกล่าว และควรสนับสนุนผลักดันด้วยกรรมวิธีต่างๆ เช่น มีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต การอบรม สัมมนา และประชาสัมพันธ์ให้คณาจารย์ให้ความรู้กับนักศึกษาเวลาสอนในชั้นเรียนในทุกรายวิชา เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้นักศึกษาได้ให้ความสนใจ และจะได้ไม่กระทำความผิดพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ ทั้ง 2 ฉบับ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ดังคำกล่าวที่ว่า “กันไว้ดีกว่าแก้” อย่าให้เป็นคำว่า “ไม่เห็นโลงศพไม่หลั่งน้ำตา” สาธุ

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวสด. (2560). **รีสอร์ตตังเมืองกาญจน์ แจ้งความตร.ปอท. หลั่งโดน "เพจปลอม" มั่วข่าวทำให้เสียหาย.** [Online]. Available: จาก https://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=1453458367 [2560, มกราคม 25].
- ไทยรัฐออนไลน์. (2558). **อาละวาดหนัก โจรโซเซียล! แสกเฟซบุ๊กขอยืมเงิน ชื่อเก่าบัญชีเดิม.** [Online]. Available: จาก <https://www.thairath.co.th/content/499483> [2560, มกราคม 28].
- บีบีซี. (2560). **พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฉบับใหม่ เริ่มใช้กลางปี 2560.** [Online]. Available: จาก <http://www.bbc.com/thai/thailand-38741038> [2560, มกราคม 28].
- ประชาชาติ. (2560). **ระวังเมล Paypal ปลอมระบาด พาเข้าเว็บปลอม ขโมยรหัสผู้ใช้!!** [Online]. Available: จาก http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1354785066 [2560, มกราคม 27].
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). **พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550.** [Online]. Available: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/010/24.PDF> [2560, มกราคม 20].
- สุระสิทธิ์ ทรงม้า และสุภารัตน์ คุ่มบำรุง. (2555). **ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 กับพฤติกรรมการใช้คอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาและบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.** วารสารวิจัย มสค สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(2), 91-105.
- สิริธร เจริญรัตน์ และชฎารัตน์ พิพัฒน์นรินทร์. (2551). **ความรู้และความสนใจเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัยเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร.** วารสารวิจัย วิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. 29(3), 102-112.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2559). **รายงานผลสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2559.** สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- ศัญฉิลา คักดีคุณธรรม . (2551). **ความรู้ การประเมินผลกระทบและแนวโน้มพฤติกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ 2551.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์
- อรสา แนนไส้ และพิเชษฐ จันทวี. (2558). **การศึกษาระดับความรู้และพฤติกรรมการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.** การประชุมวิชาการหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6, 26 มิถุนายน 2558, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Dek-D. (2559). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม.** [Online]. Available: จาก <https://writer.dek-d.com/fivegraceful/story/viewlongc.php?id=1437476&chapter=6> [2560, มกราคม 20].
- Nationtv. (2560). **รออาญา ปฏิบัติธรรมต่อเนื่อง 10 วัน มีอโพสต์ ตัดต่อภาพ ชลรัศมี.** [Online]. Available: จาก <http://www.nationtv.tv/main/content/social/378536626/>. [2560, เมษายน 2].

ฟ้อนศิลปะหม้อบ้านเชียง

Fon Silapachep Ban Chiang Pottery (The Craft of Ban Chiang Pottery Dance)

อาจารย์ทิวา พุทธสุวรรณ¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นเมือง ชุดฟ้อนศิลปะหม้อบ้านเชียง โดยใช้วิธีการศึกษาคือ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การเก็บข้อมูลภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่หาความเชื่อมโยงสัมพันธ์ และนำเสนอผลการศึกษิตามหลักการวิจัยทางนาฏยประดิษฐ์ ทำให้รู้ถึงขั้นตอนของการปั้นหม้อบ้านเชียงแต่ละขั้นตอนอย่างละเอียดเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินเป็นเนื้อเรื่องให้ผู้ชมได้เข้าใจโดยง่าย และเพื่อใช้ในการวิเคราะห์การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นเมือง ชุดฟ้อนศิลปะหม้อบ้านเชียง

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดผู้แสดง เป็นผู้แสดงหญิงทั้งหมด 12 คน การแต่งกาย ของนักแสดงเน้น โทนสีเป็นสีของหม้อบ้านเชียงคือสีดิน เพื่อบ่งบอกถึงลักษณะของดินที่ใช้ปั้นหม้อบ้านเชียง ผ้าถุงใช้ผ้าฝ้ายสีครามทอมือลักษณะของลายที่เชิงผ้าถุง เป็นหม้อบ้านเชียงสลักชั้นหมากเบ็งและหัวขึ้นหมักโคลนใส่เสื้อป้ายทำส่วน สวมเครื่องประดับประเกอบ เพราะสื่อให้เห็นถึงชุดการปั้นหม้อ รูปแบบของดนตรีประกอบการแสดง แบ่งช่วงดนตรีออกเป็น 3 ช่วง ช่วงที่ 1 เป็นลำลองซึ่งจะกล่าวถึง การเชิญชวนให้มาดูแหล่งวัฒนธรรมการปั้นหม้อบ้านเชียง การปั้นหม้อ ได้คิดประดิษฐ์ทำไว้มี 10 กระบวนท่า มีการแปรแถว 5 แถว ช่วงที่ 2 สื่อถึงกระบวนการปั้นหม้อ การเตรียมดิน ปั้นขึ้นรูป นำไปเผาไฟ การเขียนลวดลาย ได้คิดประดิษฐ์ทำไว้มี 80 กระบวนท่า มีการแปรแถว 20 แถว ช่วงที่ 3 สื่อให้เห็นลวดลายไหบ้านเชียงที่สวยงาม ได้คิดประดิษฐ์ทำไว้มี 19 กระบวนท่า มีการแปรแถว 12 แถว

คำสำคัญ : ฟ้อน/ ศิลปะหม้อ/ หม้อบ้านเชียง

Abstract

This article aimed to study the choreography of a performance entitled “Fon Silapachep Ban Chiang (The craft of Ban Chiang Pottery Dance)”. The study relied on document study, fieldwork data, observation, and indepth interviews with people concerned; the interviews were semi-structured interviews. The data were analyzed by categorizing and grouping relevant contents. The result was presented within the framework of the choreography research principles. The study revealed the stages of crafting Ban

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Chiang pottery, and these stages were choreographed as the storyline of the performance “Fon Silapacheep Ban Chiang”.

The finding of this study indicated that twelve female dancers taken by the choreographer were dressed in the Ban Chiang pottery earth tone costumes. The dancers had on hand-woven, indigo-dyed sarongs with the Ban Chiang pot and offering bowl patterns at the bottom edge. The top of the sarong was decorated by another piece of natural mud-dyed cotton. The accessory was Praguem (a silver bead necklace) as it signified pottery. The music for the performance was divided into three parts. The first part was Lam Long (a kind of Isan style music) which depicted the invitation of people to visit the pottery community Ban Chiang. Ten dance postures with five realignments were choreographed for this part. The second part suggested the process of crafting pots including preparing clay, forming the pot, the firing process and painting the pot. There were 80 dance postures and 20 realignments in this second part. The third part presented the beautiful patterns of Ban Chiang pottery with 19 dance postures and 12 realignments.

Keywords: Fon/ Craft/ Ban Chiang Pottery

บทนำ

บ้านเชียงแหล่งโบราณคดีที่มีประวัติความเป็นมาก่อนยุคประวัติศาสตร์ย้อนหลังไปกว่า 5,000 ปี ได้ถูกจัดทะเบียนเป็นมรดกโลก เมื่อปี พ.ศ.2535 ในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญครั้งที่ 16 ที่เมืองแซนตาเฟ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยผ่านข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้เป็นแหล่งมรดกโลก (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2560)

กรมศิลปากร (2544: 35) ได้ขุดค้นโบราณวัตถุที่บ้านเชียงเมื่อประมาณพ.ศ.2500 ราชบุรุษชาวบ้านเชียงบางท่านได้ให้ความสนใจเศษภาชนะดินเผาที่มีการตกแต่งด้วยลายเขียนสีแดง ซึ่งมักพบเวลาที่ขุดดินภายในหมู่บ้าน นายบรรลพ มนตรีพิทักษ์ ได้ขุดหลุมเสาบ้านครั้งแรก ได้พบหม้อลายเขียนสี 3 ใบ พร้อมเศษกระเบื้อง จึงมีการเก็บรวบรวมไว้และนำไปมอบให้ นายพรหมมี ศรีสุนาครวี ครูใหญ่โรงเรียนบ้านเชียง (ประชาเชียงเข็ด) ได้มีการเก็บรักษาและจัดแสดง ไว้ให้คนชมที่โรงเรียน ต่อมาในปี พ.ศ. 2510 กองโบราณคดี กรมศิลปากร นำโดย นายวิทยา อินทโกศย์ ได้ดำเนินการขุดค้นครั้งแรกที่บ้านเชียง และได้พบหลักฐานทางโบราณคดี ประเภทต่าง ๆ จำนวนมากมายทั้งโครงกระดูก ภาชนะดินเผาเขียนลายสีแดงและลายอื่น ๆ โบราณวัตถุที่ทำด้วยหิน รวมทั้งที่ทำด้วยเหล็ก ภาชนะดินเผาเขียนสีแดงที่ได้จากการขุดค้น ถือว่าเป็นโบราณวัตถุที่มีลักษณะเด่นมากในช่วงเวลานั้นเพราะว่าเป็นการขุดพบครั้งแรก จึงเป็นโบราณวัตถุที่ได้รับความสนใจมาก ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาลายเขียนสีแดงจำนวน 3 ชิ้น ถูกส่งไปหาอายุโดยวิธี เทอร์โมลูมิเนส ทิมมหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมา มีรายงานผลการตรวจสอบเศษภาชนะลายเขียนสีแดง ปรากฏว่ามีอายุระหว่าง 7,000 ปี เห็นได้ว่าโบราณวัตถุ โดยเฉพาะหม้อลายเขียนสี ที่ มีความเป็นมาที่ยาวนาน มีความละเอียดประณีต ซึ่งชาวบ้านได้นำมาเป็นสัญลักษณ์ของบ้านเชียง จนเกิดเป็นอาชีพของชาวบ้านเชียงที่สืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดอุดรธานี ผู้สร้างสรรค์ผลงานจึงเกิดแรงบันดาลใจ ที่จะศึกษา

กระบวนการผลิตหม้อบ้านเชียงเพื่อสร้างสรรค์งานทางนาฏศิลป์ในรูปแบบการแสดง ของนาฏศิลป์พื้นเมือง
สร้างสรรค์ ชุดฟ้อนศิลปาชีพหม้อบ้านเชียง

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นเมือง ชุดฟ้อนศิลปาชีพหม้อบ้านเชียง
2. เพื่อสร้างสรรค์การแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นเมือง ชุดฟ้อนศิลปาชีพหม้อบ้านเชียง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษากระบวนการปั้นหม้อบ้านเชียง เพื่อสร้างสรรค์เป็นผลงานการแสดง
นาฏศิลป์พื้นเมือง โดยการศึกษากรรมวิธี การวัตถุดิบต่าง ๆ จนถึงกระบวนการปั้นขึ้นรูป การเผา การเขียน
ลายเขียนสี จนเกิดเป็นอาชีพของชาวบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี มาประดิษฐ์เป็นท่าฟ้อน
พื้นเมือง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
มีนักวิชาการ ปรธานสภาวัฒนธรรม เจ้าของร้าน และชาวบ้านที่มีอาชีพปั้นหม้อ ปั้นไห ขายเป็นหมู่บ้าน
จำนวน 5 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อทำการ
สัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) ส่วน
เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นมาของ
อาชีพการปั้นหม้อของชุมชนบ้านเชียง ตอนที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับขั้นตอนการปั้นหม้อบ้านเชียง ตอนที่ 3
เป็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดจำหน่ายหม้อบ้านเชียงในรูปแบบของที่ระลึก และตอนที่ 4
เป็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการแต่งกายของชาวไทพวนบ้านเชียง

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง
จากบุคลากรสายวิชาการและชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการปั้นหม้อบ้านเชียงโดยมีการประสานงานไว้
ล่วงหน้า พร้อมทั้งนัดวัน เวลาและสถานที่เพื่อขอเข้าสัมภาษณ์ เมื่อได้ข้อมูลตามที่ต้องการ จากการสัมภาษณ์
ผู้วิจัยก็นำมาถอดประเด็นและนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างสรรค์การแสดงทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมือง
ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำเสนอผลงานสร้างสรรค์การแสดงทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมือง ชุดฟ้อน
ศิลปาชีพหม้อบ้านเชียง ให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมกันตรวจสอบและเสนอแนะปรับปรุงจนเป็นที่
เรียบร้อยโดยนำเสนอรูปแบบผลการวิจัย โดยวิธีการสร้างสรรค์การแสดงจากแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์
และการศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่มี
ความสำคัญ ในการศึกษาการปั้นหม้อบ้านเชียง ตลอดจนองค์ประกอบในการแสดง

การขุดค้นทางโบราณคดีบ้านเชียง

เรื่องราวสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของบ้านเชียงแบ่งตามช่วงอายุสมัย ดังนี้

การแบ่งอายุสมัยวัฒนธรรมบ้านเชียง

อังกณา บุญพงษ์ (2553: 90-92) หลักฐานของการขุดค้นแหล่งโบราณคดีที่บ้านเชียง แสดงให้เห็นว่าพื้นที่แห่งนี้ ของคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์เข้ามาตั้งหมู่บ้านอาศัยอยู่ในชุมชนครอบคลุมระยะเวลาเป็นพัน ๆ ปี ทั้งนี้การอาศัยของคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์บ้านเชียง ครั้งล่าสุดนั้นอาจเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 5,600 ปีมาแล้ว ส่วนการอาศัยสมัยก่อนประวัติศาสตร์ครั้งสุดท้ายที่บ้านเชียงอายุระหว่าง 2,300-1,800 ปีมาแล้ว สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ตามลักษณะการฝังศพและภาชนะดินเผาที่บรรจุเป็นเครื่องใช้ในหลุมศพ ดังนี้

สมัยต้น มีอายุระหว่าง 5,600-3,000 ปีมาแล้ว ในสมัยต้นที่บ้านเชียงเริ่มเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรม อาชีพหลัก คือการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์

สมัยกลาง มีอายุระหว่าง 3,000 - 2,300 ปีมาแล้ว มีการใช้โลหะทำเครื่องมือเครื่องใช้ และเครื่องประดับแล้วโดยช่วงแรกของสมัยกลางนั้น มีเพียงแต่การใช้โลหะสำริดซึ่งเป็นโลหะผสมที่มีทองแดงและดีบุกเป็นองค์ประกอบหลัก และเริ่มปรากฏ การใช้เหล็กขึ้นที่บ้านเชียงเมื่อประมาณ 2,700-3,000 ปีมาแล้ว

สมัยปลายของบ้านเชียง มีอายุระหว่าง 2,300-1,800 ปี มาแล้ว จัดเป็นสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย มีการนำเหล็กมาทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้อย่างแพร่หลายส่วนสำริดจะใช้ทำเครื่องมือ เครื่องใช้อย่างแพร่หลาย ส่วนสำริดที่จะใช้ทำเครื่องประดับมีรูปแบบลักษณะที่ประณีตวิจิตรมากขึ้นกว่าสมัยที่ผ่านมา

รูปแบบของภาชนะดินเผามือบ้านเชียง

สมัยต้น รูปแบบของภาชนะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลาต่าง ๆ ดังนี้ อังกณา บุญพงษ์ (2553: 150-152)

ระยะที่ 1 5,600-3,000 ปีมาแล้ว มีภาชนะดินเผาลักษณะเด่น คือ ภาชนะดินเผาสีดํา – เทาเข้มมีเชิงหรือฐานเตี้ย ๆ ลำตัวภาชนะครึ่งบนตกแต่งด้วยลายขีดเป็นเส้นคดโค้ง ตกแต่งเพิ่มเติมด้วยลายกดทับเป็นจุด หรือเป็นเส้นสั้น ๆ ส่วนครึ่งล่าง มักจะตกแต่งด้วยลายเชือกทาบซึ่งเป็นลวดลายที่เกิดจากการกดเชือกบนผิวภาชนะก่อนนำไปเผา

ระยะที่ 2 ราว 4,500-4,000 ปีมาแล้ว เริ่มปรากฏมีภาชนะดินเผาแบบใหม่เพิ่มขึ้นไปอีก ภาชนะดินเผาขนาดใหญ่ที่ใช้บรรจุศพเด็กก่อนนำไปฝัง นอกจากนี้ยังมีภาชนะดินเผาขนาดสามัญตกแต่งพื้นที่ส่วนใหญ่บนผิวภาชนะด้านนอกด้วยเส้นขีดเป็นลายคดโค้งลวดลายขีดตกแต่งหนาแน่นกว่าบนภาชนะสมัยต้นช่วงแรก

ระยะที่ 3 ราว 4,000-3,500 ปีมาแล้วเริ่มปรากฏภาชนะที่มีผนังด้านเป็นแนวตั้ง ถึงเกือบตรงทำให้มีรูปร่างเป็นภาชนะทรงกระบอก และยังมีภาชนะประเภทก้นกลมคอภาชนะสั้น ปากตั้งตรงตกแต่งด้วยลายเชือกทาบตลอดทั้งใบ

ระยะที่ 4 ราว 3,500-3,000 มาแล้ว เริ่มปรากฏภาชนะดินเผาประเภทหม้อก้นกลม ตกแต่งบริเวณไหล่ภาชนะด้วยลายขีดเส้นผสมกับการระบายด้วยสีแดงบริเวณลำตัวภาชนะช่วงใต้ไหล่ลงมาตกแต่งด้วยลายเชือกทาบ ภาชนะดินเผาแบบนี้มีชื่อเรียกว่า ภาชนะแบบบ้านอ้อมแก้ว เพราะได้ค้นพบในชั้นที่อยู่อาศัยสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ช่วงแรกที่แหล่งโบราณคดีบ้านอ้อมแก้ว ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากบ้านเชียง

สมัยกลาง ราว 3,000-2,300 ปีมาแล้ว มีภาชนะที่มีลักษณะเด่นคือ ภาชนะดินเผาสีขาวส่วนใหญ่หักมุมเป็นสันก้นภาชนะแหลมบางครึ่งมีการตกแต่งที่บริเวณใต้ปากภาชนะด้วยลายเส้นเขียนสีแดง และภาชนะดินเผาสีขาว ส่วนบนคอเว้าเข้าเล็กน้อยแล้วผายออกเป็นส่วนใหญ่โค้งก้นภาชนะ ตกแต่งบริเวณปากภาชนะด้วยการทาน้ำดินสีแดง หรืออาจเป็นระบายสีแดง

สมัยปลาย ราว 2,300-1,800 ปีมาแล้ว มีภาชนะดินเผาที่มีลักษณะโดดเด่น คือ ในระยะต้นของสมัยนี้ จะนิยมทำภาชนะดินเผาตกแต่งด้วยลายเขียนสีแดงบนผิวสีนวลในระยะกลางของสมัยปลายนี้ จะนิยมทำภาชนะดินเผาตกแต่งด้วยลายเขียนสีแดงบนผิวสีแดงในระยะหลังของสมัยปลายนี้ จะนิยมภาชนะดินเผาตกแต่งด้วยการทาน้ำดินสีแดงและขัดมัน

รูปแบบของลวดลายภาชนะดินเผาหม้อบ้านเชียง

อรรถสิทธิ์ สุขขำ (2547: 54-56) จากผลงานการศึกษาลวดลายบนภาชนะดินเผาหม้อ บ้านเชียงที่สามารถสรุปได้เป็นพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 แสดงให้เห็นถึงลักษณะพัฒนาการแรกเริ่ม ของวัฒนธรรมบ้านเชียงสมัยปลาย มีรูปแบบลวดลายแบบเด่น คือ ลวดลายในกลุ่มวงกลมซ้อนกัน และวงโค้งแบบก้นหอย วนเข้าจุดศูนย์กลาง ซึ่งมีการตกแต่งลวดลายดังกล่าว คือ การลงสีทึบ และการเว้นที่ว่างไม่ตกแต่ง เป็นส่วนใหญ่ และการเขียนลายเส้นขนานในรูปแบบเส้นต่าง ๆ ได้แก่ เส้นตรงรูปแบบต่าง ๆ วงโค้งเรียงกันในแนวระนาบภาชนะและสามเหลี่ยมเรียงกันในแนวระนาบภาชนะ บนส่วนขอบส่วนปาก และขอบส่วนฐานภาชนะ รวมไปถึงการไม่พบลวดลายภาชนะที่มีลายเส้นอิสระ อย่างไรก็ตาม พัฒนาการในระยะก็ยังปรากฏรูปแบบการตกแต่งภาชนะดินเผา ที่มีการปูพื้นฐานทางการผลิตที่เกิดขึ้นตั้งแต่วัฒนธรรมบ้านเชียงสมัยต้นด้วย ลวดลายภาชนะในหลุมฝังศพที่แสดงถึงพัฒนาการในช่วงนี้ ได้แก่ ลวดลายภาชนะในหลุมฝังศพหมายเลข 44 และ 50

ระยะที่ 2 ซึ่งมีการปรากฏถึงคุณลักษณะย่อย โดยมีการออกแบบลักษณะ ของลวดลายเชื่อมต่อ มีลักษณะสามเหลี่ยมที่มีลักษณะการออกแบบภายในเป็นเส้นตรงหรือโค้งปลายแตกลงสีทึบลวดลายภาชนะในหลุมฝังศพที่แสดงถึงพัฒนาการในช่วงนี้ ได้แก่ ลวดลายภาชนะในหลุมฝังศพหมายเลขที่ 45 และ 31

ระยะที่ 3 มีความนิยมในการตกแต่งส่วนฐานของหม้อด้วยลวดลายในกลุ่มรูปเรขาคณิตและยังพบว่ามี การใช้ลายเส้นที่ไม่ซับซ้อนอยู่ ลวดลายภาชนะในหลุมฝังศพที่แสดงถึงพัฒนาการในช่วงนี้ ได้แก่ ลวดลายภาชนะในหลุมฝังศพหมายเลข 11, 24, 34 และ 46

ระยะที่ 4 ยังมีการนิยมในการตกแต่งส่วนฐานภาชนะด้วยกลุ่มรูปร่างเรขาคณิตแต่ปรากฏความซับซ้อนมากขึ้น โดยการใช้องค์ประกอบศิลป์ เช่น จุดปะบริเวณขอบนอกของเส้น เป็นต้น และปรากฏลวดลายเชื่อมต่อที่แสดงแบบแผนเด่น คือ มีการนิยมตกแต่งลวดลายเชื่อมต่อที่มีลักษณะคล้ายดวงตา รวมไปถึงการปรากฏเป็นครั้งแรกของลวดลายภาชนะในกลุ่มลายเส้นอิสระ แต่ในปริมาตรที่น้อย และลวดลายวงกลมหรือวงรีซ้อนกัน ที่มีจุดศูนย์กลางของลายเส้นหักโค้งต่าง ๆ ได้แก่ ลวดลายวงกลมวงรีซ้อนกัน ที่มีจุดศูนย์กลางของลายเส้นหักโค้งต่าง ๆ ได้แก่ ลวดลายในกลุ่มเรขาคณิตเป็นต้น ลวดลายภาชนะในหลุมฝังศพที่แสดงถึงพัฒนาการในช่วงนี้ ได้แก่ ลวดลายภาชนะในหลุมฝังศพหมายเลข 3, 8, 13, 23, 29, และ 54

ระยะที่ 5 ที่แสดงถึงพัฒนาการขั้นสูงสุดของวัฒนธรรมบ้านเชียงในสมัยปลายโดยมีการนิยมลวดลายเชื่อมต่อในเกือบทุกรูปแบบและปรากฏการนิยมลวดลายเส้นอิสระทั้ง 2 แบบ ซึ่งพบเป็นปริมาณที่มากขึ้นกว่าระยะที่ 4 อย่างเห็นได้ชัดเจน ลวดลายภาชนะในหลุมฝังศพที่แสดงถึงพัฒนาการในช่วงนี้ ได้แก่ลวดลายภาชนะในหลุมฝังศพหมายเลข 4, 9, 35, 39, 43, 51, 56, และ 59

ซึ่งพัฒนาการดังกล่าว มีลักษณะเป็นการพัฒนาการอย่างค่อยเป็นค่อยไปและมีนัยสำคัญว่าถึงแม้จะมี ปรากฏรูปแบบการตกแต่งใหม่ขึ้น แต่รูปแบบการตกแต่งแบบเก่าก็ยังคงปรากฏอยู่ รวมไปถึงการสรุปได้ว่า พัฒนาการในช่วงแรกมีความเป็นพื้นฐานและลวดลายที่ไม่ซับซ้อนมากนัก หลังจากนั้นจึงพัฒนาการเป็นความซับซ้อนและรายละเอียดขององค์ประกอบเพิ่มขึ้น ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวยังไม่อาจจะสรุปเป็นทฤษฎีของ วิวัฒนาการลวดลายวัฒนธรรมบ้านเชียงสมัยปลายได้

ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาเกี่ยวกับลวดลายบนผิวภาชนะในหลุมฝังศพของแหล่งโบราณคดี
วัฒนธรรมบ้านเชียงอื่น ๆ เพื่อศึกษาหาข้อสรุปเกี่ยวกับทฤษฎีของวิวัฒนาการบ้านเชียงสมัยปลายต่อไป

ดังนั้นวัฒนธรรมบ้านเชียงสมัยปลายที่วัดโพธิ์ศรีใน อาจจะเกิดการเข้ามาของวัฒนธรรมบ่อบาง
ประการ เช่น ความเชื่อ ศิลปะ ทศนคติในการมองธรรมชาติหรือวิถีชีวิต เทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งอาจจะส่งผลต่อ
ความคิดในการออกแบบและผลิตลวดลายบนภาชนะดินเผาจนทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโดยประมาณ 5 ครั้ง
โดยน่าจะได้มาจากการแลกเปลี่ยนและติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนในพื้นที่ภูมิภาคแอ่งสกลนครเอง หรือต่างพื้นที่
ทั้งนี้ มนุษย์ผู้ผลิตหรืออิทธิพลต่อการเขียนลวดลายอาจมีการอ้างอิงและคัดสรรจากพื้นฐานในการเข้าใจ
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่นำมาพัฒนาเป็นสัญลักษณ์ทางศิลปะ โดยมีความหมายหรือไม่มีความหมายก็ตาม
เพราะบางลวดลายอาจจะตีความได้อย่างชัดเจนว่าสามารถเห็นได้ตามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ปัจจุบันเรา
ยังมองเห็นตรงกันกับมนุษย์ผู้ผลิต เช่น ลวดลายก้นหอย ลวดลายคล้ายแกนผลไม้ ลวดลายก้านขด ลวดลาย
คล้ายตัวหนอน ลวดลายคล้ายดอกไม้ เป็นต้น ที่แสดงถึงความสามารถ ความประณีต เพื่อแสดงออกในการ
เคารพผู้ตาย ซึ่งอาจจะเป็นเครื่องมือของผู้ผลิตในครอบครัวหรือตระกูล โดยมีความนิยมแพร่หลายในช่วง
ระยะเวลาหนึ่ง และอาจจะแพร่กระจายวัฒนธรรมดังกล่าวไปยังพื้นที่ต่าง ๆ จนก่อเกิดขึ้นเป็น “กลุ่ม
วัฒนธรรมบ้านเชียง”

การปั้นหม้อบ้านเชียง

ศุภชัย ใหม่คามิ (สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2558) กล่าวว่า การปั้นหม้อบ้านเชียงต้องเริ่มจากการเตรียม
ดิน ซึ่งจะต้องมีเครื่องมือช่วยในการทำงานสำหรับเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับ ดินเหนียว และอุปกรณ์
ประกอบการผลิตในขั้นแรก เช่น จอบ, รดเข็นดิน, มีด, ฤงษ์หรือแผ่นพลาสติก, ครกมือ และเชิง หรือตะแกรง
หลังจากเตรียมดินเสร็จแล้ว จะเริ่มขั้นตอนการปั้นโดย อุปกรณ์ในการขึ้นรูปเป็นเครื่องมือประกอบการขึ้นรูปให้
ภาชนะหม้อปั้นทุกชนิด ที่สำคัญได้แก่ ไม้กรอบ่า แป้นรองบ่า ไม้ตี หินคูด และใบสวี ไม้คอคคือ เพิ่มผิวสัมผัส
ระหว่างไม้ลาย กับเนื้อดินโดยมีหินคูดเป็นอุปกรณ์เพิ่มแรงขยายขนาด และหินคูด เป็นอุปกรณ์ในการขึ้นรูปหม้อปั้น
ทุกชนิด ที่ช่างปั้นทำขึ้นเพื่อใช้งาน เป็นกรณี พิเศษทั้งขนาด – สัดส่วน รูปทรง หลังจากปั้นก็นำไปเผา เตาที่ใช้เผา
เป็นเตาที่ทำขึ้นเองจากดินเหนียว โดยใช้ไม้ฟืนเป็นเชื้อเพลิง ความร้อนในการเผา ใช้เวลาในการเผา ประมาณ 1
วัน แล้วนำหม้อที่เผาออกจากเตา พักไว้ประมาณ 1 วัน จากนั้นถึงขั้นตอนการลงสี อุปกรณ์จะประกอบด้วยสีฝุ่น
ขาว น้ำและฟูกัน ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ตกแต่งลวดลายภาชนะดินเผา ซึ่งเขียนลวดลาย จะไม่มีการเขียนแบบร่างใน
ภาชนะ โดยจะต้องอาศัยความชำนาญและประสบการณ์ ที่พบเห็นมาจากภาชนะเครื่องปั้นดินเผาของจริง เช่น
ลายเส้นโค้ง ลายก้านขดและก้นหอย ลายรูปเลขาคณิต ลายดอกไม้ ลายรูปสัตว์ โดยหลังจากเขียนลายเสร็จแล้ว
จะนำมาเคลือบเงาด้วยน้ำมันเคลือบ หรือถ้าไม่เคลือบน้ำมันจะนำไปขัดให้เหมือนของเก่าต้นแบบ

ภาพที่ 1 ลวดลายก้นหอย

ที่มา : (โรงเรียนสื่อคำหาญวารินชำราบ, 2558)

นาฏศิลป์พื้นบ้าน

นาฏศิลป์พื้นบ้านส่วนมากมีวิวัฒนาการมาจากการแสดงพื้นบ้าน นับว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีความจำเป็นต่อวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งผู้สร้างสรรค์ผลงานได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนาฏศิลป์พื้นบ้าน ดังนี้

ความหมายของนาฏศิลป์พื้นบ้าน

นาฏศิลป์พื้นบ้าน หมายถึง ศิลปะการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ให้มีลีลาอันงดงาม ได้แก่ ระเบียบท่า ฟ้อนต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่นิยมเล่นหรือแสดงกันในห้องถิ่น มักมีความ เรียบง่ายและมีอิสระในการแสดงออก ผู้ฟ้อนรำสามารถที่จะสร้างสรรค์พลิกแพลงท่วงท่าลีลา การเคลื่อนไหวออกไปได้หลายทาง มิได้มีท่าแม่บทเป็นหลักแบบนาฏศิลป์ที่เป็นแบบแผน อย่างของราชสำนักหรือของกรมศิลปากร แต่มีลีลาที่งดงาม สอดคล้องกับท่วงทำนองเพลงพื้นบ้าน และแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ ที่ทำให้สามารถบอกได้ว่าเป็นนาฏศิลป์หรือการฟ้อนรำของท้องถิ่นใด (รัตน มณีสิน, 2539 : 74)

จากการศึกษาพบว่า นาฏศิลป์พื้นบ้าน หมายถึง การละเล่นที่มีกระบวนการแสดง การร่ายรำหรือเพลงประกอบที่ได้วางแผนไว้แล้วนิยมเล่นหรือฝึกหัดถ่ายทอดติดต่อกันมาจนแพร่หลายและเป็นที่รู้จักกันไปทั่ว

ลักษณะของนาฏศิลป์พื้นบ้าน

นาฏศิลป์พื้นบ้านมักจะถ่ายทอดกันมาโดยการสังเกต จดจำ เลียนแบบ การบอกเล่ากล่าวสอนโดยมิได้มีวิธีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือตำราต่าง ๆ นาฏศิลป์พื้นบ้าน มักมีความเรียบง่าย และมีอิสระในการแสดงออก ผู้ฟ้อนรำสามารถที่จะสร้างสรรค์พลิกแพลงท่วงท่าลีลาการเคลื่อนไหวออกไปได้หลายทาง มิได้มีท่าแม่บทเป็นหลักแบบนาฏศิลป์ที่เป็นแบบแผนอย่างของราชสำนักหรือของกรมศิลปากร แต่มีลีลาที่งดงาม สอดคล้องกับท่วงทำนองเพลงพื้นบ้าน และแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ ที่ทำให้สามารถบอกได้ว่าเป็นนาฏศิลป์หรือการฟ้อนรำของท้องถิ่นใด

รูปแบบท่าทางของนาฏศิลป์พื้นบ้านในยุคหลังต่อมา ได้ถูกกำหนดแบบแผน โดยผู้รู้ หรือได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของส่วนกลาง (เมืองหลวง) ทำให้แปรเปลี่ยน จากความเรียบง่ายหรือลักษณะเสรีไปสู่ท่วงท่าที่เป็นแบบแผนมากขึ้น ดังเห็นได้จากในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น การที่ครูนาฏศิลป์ ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นำลักษณะการฟ้อนของชาวบ้าน ไปประยุกต์ใหม่ ให้มีลีลางดงาม เป็นขั้นตอนขึ้น และกลายเป็นแบบแผนที่ชาวบ้านนำแบบอย่างมาปรับปรุงลีลาการฟ้อนของตน ให้เป็นตามแบบแผนตามไปด้วย เป็นต้น

กำเนิดของนาฏศิลป์พื้นบ้านแต่ดั้งเดิมมักจะเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมอื่น เช่น ปรากฏในพิธีกรรมทางศาสนา ความเชื่อ ประเพณีบางอย่าง มิได้มีจุดประสงค์มุ่งความบันเทิง เป็นสำคัญมาแต่แรก เช่น การฟ้อนผีมด มาจากพิธีกรรมบูชาผีปู่ย่าหรือผีบรรพบุรุษ เป็นต้น การศึกษานาฏศิลป์พื้นบ้าน จึงต้องรู้ถึงประวัติความเป็นมาหรือจุดมุ่งหมายแต่เดิม ตลอดจนพัฒนาการที่แปรเปลี่ยนมาสู่รูปแบบในยุคปัจจุบันด้วย

แนวคิดประดิษฐ์ท่ารำพื้นเมืองภาคอีสาน

พระพงศ์ เสนไสย (2547: 145) กล่าวว่า ท่าฟ้อนของภาคอีสานนั้นมีความเป็นอิสระสูงไม่มีข้อจำกัดตายตัว ทั้งมือและเท้า ส่วนใหญ่ท่าฟ้อนจะได้มาจากท่าทางหรืออิริยาบถตามธรรมชาติ และมีท่าพื้นฐานที่แตกต่างกันไปเฉพาะถิ่น เช่น ฟ้อนผู้ไท ฟ้อนผีฟ้า ฟ้อนไทยดำ เรือมอันเร เป็นต้น ถึงแม้จะมีความคิดที่จะพยายามกำหนดท่าฟ้อนของภาคอีสานให้เป็นแบบฉบับขึ้น มีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับนาฏศิลป์ภาคกลางที่มี “ท่าแม่บท” เป็นพื้นฐานในการฟ้อนรำนั้น เป็นแนวคิดหนึ่ง ที่ต้องการให้การฟ้อนภาคอีสานมีระบบและหลักเกณฑ์ที่แน่นอนขึ้นซึ่งไม่น่าจะเป็นแนวคิดที่ถูกต้องนัก เพราะจะเป็นการตีกรอบให้ตัวเองมากเกินไป ซึ่งตามจริงแล้ว ท่าฟ้อนของอีสานมีความเป็นอิสระไม่มีการกำหนดท่าแน่นอนตายตัวว่าเป็นท่าอะไรขึ้นอยู่กับผู้ประดิษฐ์ท่ารำจะตั้งชื่อว่าเป็นท่าอะไรความเป็นอิสระนี้เองที่ทำให้เกิดท่าฟ้อนชุดใหม่ ๆ ที่แปลกตา สวยงาม

ยิ่งขึ้นท่าฟ้อนที่เป็นแม่แบบส่วนใหญ่นำมาจากกลอนลำซึ่งเรียกว่า "กลอนฟ้อน" เป็นกลอนยาว ใช้กลอนเจ็ดแปด หรือกลอนเก้า แล้วแต่ผู้แต่งถนัดแบบใด การฟ้อนเป็นศิลปะอันหนึ่งที่มาพร้อมกับการลำการฟ้อนจะมีกี่แบบ ไม่ปรากฏแน่ชัดแต่หมอลำจะแต่งกลอนฟ้อนแบบต่าง ๆ ไว้ ในขณะที่ลำหมอลำจะฟ้อนแสดงท่าทางตามกลอนที่แต่ง ดูแล้วเป็นการสนุกสนาน เช่น กลอนฟ้อน ของหมอลำเปลื้อง วิมลสุขมีความพยายามในการแบ่งทำรำภาคอีสานออกมาให้ชัดเจนซึ่งมีหลายสำนัก เช่น จิราภรณ์ วุฒิพันธ์ (นาฏศิลป์อีสาน) ได้แบ่งออกเป็น 32 ท่า ส่วนวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดได้คิดประดิษฐ์ชุดฟ้อนขึ้นโดยกำหนดว่าท่าแม่บทอีสานมีอยู่ 48 ท่า เช่น ท่าพรหมสีหน้า ท่าทศกัณฑ์เกี้ยวนางมณฑิลา ท่าช่างเดินตามแม่ ท่าช่างชูงวง ท่ากาเดินก้อน ท่ากาทางปีก ท่าหลักแม่เมีย ท่าลมพัดพร้าว ท่าทำเสื่อออกเหล่า ท่าเต่าลงหนอง ท่าคนขานแห่ ท่าบุปผาสีลาน ท่าผู้เฒ่าฟังธรรม ท่าเกี้ยวจับไม้

พจนมัลย์ สมรรถบุตร (2538: 75) กล่าวว่า สำหรับแนวคิดประดิษฐ์ท่ารำของ ศิลปินอีสานนั้นจะมีลักษณะตรงข้ามกันกับแนวคิดประดิษฐ์ท่ารำของศิลปินภาคกลาง เพราะการแสดงดั้งเดิมของท้องถิ่นอีสาน ไม่มีขนบกฎเกณฑ์มาตรฐานอะไรทั้งสิ้น รูปแบบการแสดงจะเน้นความสนุกสนาน ง่ายๆ ตามแบบฉบับของชนบท ต่อเมื่อได้เปิดวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดและวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์แล้วการแสดงของภาคกลางก็ได้เข้ามา มีบทบาทในการประดิษฐ์ท่ารำของการแสดงพื้นเมืองของภาคอีสานจึงเป็นเหตุให้ลักษณะการแสดงดั้งเดิมของท้องถิ่นได้รับการปรับปรุงแต่งให้มีความวิจิตรสวยงามมากยิ่งขึ้นจึงมีผู้รู้ค่าเฉพาะนั้นว่า การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองประยุกต์

ในการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือและบทความต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยได้รู้ว่าท่าฟ้อนของภาคอีสานนั้นไม่มีข้อจำกัดตายตัว ท่าฟ้อนส่วนใหญ่จะได้มาจากท่าทางที่เกิขึ้นตามธรรมชาติ และมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น การคิดประดิษฐ์และการออกแบบ ที่เกี่ยวข้องกับการแสดง นาฏศิลป์ ต้องคำนึงถึงคุณค่าและความงามทางด้านศิลปะ คุณค่าและความงามทางด้านนาฏศิลป์ นาฏยประดิษฐ์ การผสมผสานทางวัฒนธรรมของนาฏศิลป์ การศึกษาองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการออกแบบ เช่น การเคลื่อนไหวโดยใช้ส่วนต่างของร่างกาย ทิศทาง ล้วนเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับนักออกแบบ นาฏยประดิษฐ์ ที่จะสามารถสรรค์ผลงานการแสดง ที่มีกระบวนการทางด้านความคิด แนวความคิด โครงสร้างและกระบวนการประกอบการสร้าง การแสดงทางด้านนาฏศิลป์ ซึ่งนำไปสู่การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง และการแสดงนาฏศิลป์ประเภทต่าง ๆ ได้ และการสร้างสรรค์ถือเป็นหน้าที่สำคัญสำหรับนักออกแบบนาฏยประดิษฐ์ที่จะสร้างผลงานทางนาฏศิลป์ให้กับชุมชน สังคม ประเทศชาติต่อไป

การสร้างสรรค์ผลงาน

ผู้สร้างสรรค์ใช้นักแสดงทั้งหมด 12 คน มีออกแบบเครื่องแต่งกายนักแสดงให้มีโทนสีหม้อบ้านเชียงคือ สีดิน เพื่อบ่งบอกถึงลักษณะของดินที่ใช้ปั้นหม้อบ้านเชียง แล็บเสื้อจะมีลักษณะสีแดง คล้ายสีที่ใช้เขียนลายหม้อบ้านเชียง ผ้าถุงใช้ผ้าฝ้ายสีครามทอมือลักษณะของลายที่เชิงผ้าถุง เป็นหม้อบ้านเชียงสลักชั้นหมากเบง และหัวซิ่นหมักโคลน

ภาพที่ 2 การแต่งกายฟ้อนศิลปะป้าชีพหม้อเชียง
ถ่ายภาพโดย : นายพัลลภ รักษาพล, (10 ต.ค. 2559)

รูปแบบการแสดงเป็นการแสดงพื้นเมืองใช้เครื่องดนตรีอีสานและคำร้อง ทำนองลำเดิน เป็นหลัก เพื่อสื่อถึง กระทบการปั้นหม้อ มีเสียงฉาบ เสียงแคน เสียงกลอง เสียงโหวต บ่งบอกถึง ความสนุกสนานของการปั้นหม้อ

รูปแบบของการแสดงและดนตรีประกอบการแสดงมีดังนี้

ช่วงที่ 1 เป็น ลำล่อง ซึ่งจะกล่าวถึง แหล่งวัฒนธรรมการปั้นหม้อบ้านเชียง และการเชิญชวนให้มาดูการปั้นหม้อ ซึ่งใช้เสียงแคน สื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมชาวบ้านเชียง ที่มีการปั้นหม้อสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ผู้สร้างสรรค์ได้คิดประดิษฐ์ทำไว้มีทั้งหมด 10 กระทบท่า มีการแปรแถว 5 แถว

ภาพที่ 3 การชักชวนมาเที่ยวชม

ภาพที่ 4 การเที่ยวชม

ถ่ายภาพโดย : นายพัลลภ รักษาพล, (10 ต.ค. 2559)

ช่วงที่ 2 สื่อให้เห็นถึงกระทบการปั้นหม้อ ใช้จังหวะดนตรีทำนองลำเดิน มีเนื้อร้อง ที่สื่อถึงกรรมวิธีการปั้นหม้อที่ละขั้นตอนอย่างละเอียด ตั้งแต่การเตรียมดิน ปั้นขึ้นรูป นำไปเผาไฟหลังจากปั้นหม้อเสร็จ การเขียนลวดลาย และโชว์หม้อที่ได้จากการเขียนสี สลับกับดนตรี ผู้สร้างสรรค์ได้คิดประดิษฐ์ทำไว้มีทั้งหมด 80 กระทบท่า มีการแปรแถว 20 แถว

ภาพที่ 5 ทำย่าดิน

ถ่ายภาพโดย : นายพัลลภ รักษาพล, (10 ต.ค. 2559)

ภาพที่ 6 ทำย่าดิน

ที่มา : (บ้านเชียง, 2558)

ภาพที่ 7 ทำปั้นขึ้นรูป

ถ่ายภาพโดย : นายพัลลภ รักษาพล, (10 ต.ค. 2559)

ภาพที่ 8 ทำปั้นขึ้นรูป

ที่มา : (บ้านเชียง, 2558)

ภาพที่ 9 ทำเขียนลวดลาย

ถ่ายภาพโดย : นายพัลลภ รักษาพล, (10 ต.ค. 2559)

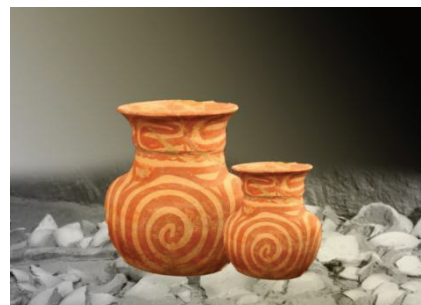
ภาพที่ 10 ทำเขียนลวดลาย

ที่มา : (พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติบ้านเชียง, 2555)

ภาพที่ 11 ทำลายก้นหอย

ถ่ายภาพโดย : นายพัลลภ รักษาพล, (10 ต.ค. 2559)

ภาพที่ 12 ลายก้นหอย

ที่มา : (โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ, 2558)

ภาพที่ 13 ท่าลายก้านขด

ถ่ายภาพโดย : นายพัลลภ รักษาพล, (10 ต.ค. 2559) ที่มา : (โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ, 2558)

ภาพที่ 14 ลายก้านขด

ช่วงที่ 3 จะเป็นเสียงโหวต กลอง แคน ซอ โปงกลาง พิณ จากนั้นรับด้วยดนตรีที่มีจังหวะเร็ว สื่อให้เห็นว่า ลวดลายหม้อบ้านเชียงสวยงาม ผู้สร้างสรรค์ได้คิดประดิษฐ์ทำไว้มีทั้งหมด 19 กระบวนท่า มีการแปรแถว 12 แถว

ภาพที่ 15 ท่าโซ้คลาย

ถ่ายภาพโดย : นายพัลลภ รักษาพล, (10 ต.ค. 2559)

ภาพที่ 16 ท่าเชียวชวน

สรุปและอภิปรายผล

การแสดงชุด ฟ้อนศิลปาชีพนม้อบ้านเชียง ได้มีขั้นตอนวิธีการศึกษาค้นคว้าและวิธีการดำเนินงาน อย่างเป็นระบบเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน ให้สมบูรณ์ตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ซึ่งเริ่มจากการศึกษาทฤษฎี การตั้งหัวข้อเรื่อง ที่จะทำการศึกษา การเก็บข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์ กำหนดเนื้อหา และรูปแบบการแสดง คิดประดิษฐ์ท่ารำ ดนตรีที่ประกอบการแสดง เครื่องแต่งกายของนักแสดง อุปกรณ์ประกอบการแสดง รวมถึงการฝึกซ้อมนักแสดง ด้วยการทำงานที่เป็น ขั้นตอนที่เป็นระบบรวมถึงการได้รับข้อมูลที่ชัดเจนจากเอกสารต่าง ๆ และจากการสัมภาษณ์ ทำให้ผู้สร้างสรรค์สามารถถ่ายทอดแนวคิดที่เกี่ยวกับการแสดง ชุด ฟ้อนศิลปาชีพนม้อบ้านเชียง ออกมาได้อย่างชัดเจนและ ลงตัว จึงสามารถสื่อให้กับผู้ชมได้เข้าใจถึงขั้นตอนของการปั้นหม้อบ้านเชียงได้อย่างสมบูรณ์

ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ใช้นักแสดงจำนวน 12 คน เป็นนักแสดงหญิงล้วน ช่วงที่ 1 เปิดการแสดงที่กล่าวถึงแหล่งวัฒนธรรมการปั้นหม้อบ้านเชียงและการเชียวชวน ให้มาดูการปั้นหม้อ โดยใช้ผู้แสดงออกมารำตีบท 4 คน ผู้สร้างสรรค์ได้คิดประดิษฐ์ท่าไว้มี 10 กระบวนท่า 5 แถว ช่วงที่ 2 การแสดง ที่สื่อให้เห็นถึงขั้นตอนการปั้นหม้อ การเตรียมดิน การปั้นขึ้นรูป การเผา การเขียนลายเขียนสี ผู้สร้างสรรค์ได้ คิดประดิษฐ์ท่าไว้มี 80 กระบวนท่า 20 แถว ช่วงที่ 3 การแสดงถึงหม้อบ้านเชียงที่ปั้นเสร็จสมบูรณ์และโซ้

ลวดลายต่าง ๆ ผู้สร้างสรรค์ ได้คิดประดิษฐ์ทำไว้มี 19 กระบวนท่า 12 แถว ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้คิดประดิษฐ์ทำไว้ในชุด การแสดง ฟ้อนศิลปาชีพหม้อบ้านเชียง รวมทั้งหมด 109 กระบวนท่า และการแปรแถวทั้งหมด 37 แถว เป็นการเก็บรวบรวมเรื่องราวขั้นตอนของการปั้นหม้อบ้านเชียงเป็นผลิตภัณฑ์ที่ช่วยสร้างชื่อเสียง ให้กับจังหวัดอุดรธานี นอกจากนี้ การแสดงชุดนี้สามารถนำไปจัดแสดงในโอกาสต่าง ๆ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปได้รับรู้ถึงผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านซึ่งมีที่มาจากโบราณสถานที่มีความเก่าแก่กว่าพันปี

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2544). **วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ลักษณ์.
- บ้านเชียง. (2015). **ภาพการย่ำดิน**. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2559, จาก www.baanchiang.com
- บ้านเชียง. (2015). **ภาพการขึ้นรูปไห**. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2559, จาก www.baanchiang.com
- บ้านเชียง. (2015). **ภาพไหที่ขึ้นรูป**. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2559, จาก www.baanchiang.com
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติบ้านเชียง. (2012). **ภาพเขียนลายไห**. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2559, จาก www.ttspc.wordpress.com
- พิรพงษ์ เสนไสย. (2547) **สายธารแห่งพ่อนอีสาน**. กภาพลินธุ์ : ประสานการพิมพ์.
- พจนมัลย์ สมรรคบุตร. (2538). **แนวคิดประดิษฐ์ทำราเชียง**. อุดรธานี : สำนักส่งเสริมวิชาการ สถาบันราชภัฏอุดรธานี.
- รัตนา มณีศิลป์. (2539). **นาฏศิลป์พื้นเมือง**. กรุงเทพมหานคร : สยาม.
- โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ. (2558). **ภาพลวดลายกันหอย**. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2558, <http://www.lukhamhan.ac.th/course/blog/4584>
- ศุภชัย ไหม่คามิ. (2558, 20 กันยายน). **สัมภาษณ์**.
- อังคณา บุญพงษ์. (2553) **ชุมชนบ้านเชียง**. อุดรธานี : โรงพิมพ์นเรศวร.
- อรรถสิทธิ์ สุขขำ. (2547) **การศึกษาและลำดับอายุจากลวดลายบนผิวภาชนะดินเผาในหลุมฝังศพกลุ่มวัฒนธรรมบ้านเชียงสมัยปลาย : กรณีศึกษาจากการขุดค้นหลุมขุดค้นวัดโพธิ์ศรีใน ตำบลบ้านเชียง อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี) คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราส่วนราคาต่อกำไรและอัตราเงินปัน ผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Relationship between Profitability and Price to Earnings Ratio and Dividend Yield of the
Company Listed On the Stock Exchange of Thailand

ชุตินา กตะศิลา¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ อัตรา
กำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตรา
ผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราส่วนกำไรต่อหุ้นกับอัตราส่วนราคาต่อกำไรและอัตราเงินปัน
ผลตอบแทน ซึ่งทำการรวบรวมข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100)
จากงบการเงินและรายงานประจำปี ประกอบด้วยบริษัทที่มีทุนจดทะเบียนสูงสุด 3 อันดับแรกของแต่ละหมวด
ธุรกิจ ระหว่างปี พ.ศ.2555-2559 และรอบระยะเวลาบัญชีเริ่มตั้งแต่ 1 มกราคมถึง 31 ธันวาคมของทุกปี
จำนวน 20 บริษัท สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการนำ
ข้อมูลทุติยภูมิมาวิเคราะห์ในรูปแบบของค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด
(Minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างการ
ทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficients)

ผลการศึกษาพบว่าความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการ
ดำเนินงาน อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และ
อัตราส่วนกำไรต่อหุ้นมีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรและอัตราเงินปันผลตอบแทน ที่ระดับ
ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และร้อยละ 99

คำสำคัญ : ความสามารถในการทำกำไร/อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไร/อัตราเงินปันผลตอบแทน

Abstract

This research aims to study the relationship between profitability, which included gross margin, operating margin, net profit margin, return on assets, return on equity, and earnings per share to price earnings ratio and dividend yield. The data were collected from financial statements and the annual reports of the companies listed on the Stock Exchange of Thailand (SET100). The top three companies selected should yield a maximum registered capital of each business category from the 1st January to the 31st of December during 2012 and 2015. 20 companies were chosen. The statistics used in the data analysis were descriptive and analyzed by arithmetic mean, maximum, minimum, Standard Deviation, and Pearson Correlation Coefficients to describe the characteristics of the collected data.

¹ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

The results of the study revealed that profitability gained from the gross margin, operating margin, net profit margin, return on assets, and return on equity. The earnings per share ratio were related to price earnings ratio and dividend yield at the reliability level of 95% and 99%.

Keywords : Profitability/Price Earnings Ratio/Dividend Yield

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาวะทางเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก การติดต่อซื้อขาย การทำธุรกิจต่างๆ ได้ขยายวงกว้างออกไปจากเดิม มีการเปิดการค้าเสรี ทำให้ผู้ซื้อและผู้ขายมีช่องทางที่หลากหลายมากขึ้น (พัชร สุวรรณศรี, 2543; สุภัทณี เปี่ยมสุวรรณกิจ, 2543) ส่งผลให้ธุรกิจมีการพัฒนาจากธุรกิจขนาดเล็กไปสู่ธุรกิจขนาดกลางและธุรกิจขนาดใหญ่ได้ (ชูศักดิ์ เดชเกรียงไกรกุล, 2543)

ปัจจุบันนักลงทุนมีทางเลือกในการลงทุนได้หลายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีก็จะให้ผลตอบแทนที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับระดับความเสี่ยงและการยอมรับความเสี่ยงของนักลงทุน ซึ่งหนึ่งในทางเลือกที่ได้รับความนิยม คือการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งนักลงทุนจะวิเคราะห์ปัจจัยที่ช่วยในการตัดสินใจลงทุน คือ การวิเคราะห์พื้นฐาน (Fundamental Analysis) และการวิเคราะห์ทางเทคนิค (Technical Analysis) (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2558)

การเปลี่ยนแปลงราคาของหลักทรัพย์จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง อาทิ สภาวะทางเศรษฐกิจ นโยบายของรัฐบาล สถานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการ ซึ่งในอดีตมีการพัฒนาแนวความคิดเกี่ยวกับวิเคราะห์หลักทรัพย์โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน พบว่าอัตราส่วนทางการเงินเป็นตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงราคาของหลักทรัพย์ เนื่องจากอัตราส่วนทางการเงินสามารถสะท้อนความเป็นจริงของสภาพคล่องของกิจการ ความสามารถในการทำกำไร และประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2545)

ด้วยเหตุนี้การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรและอัตราเงินปันผลตอบแทน จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ เนื่องจากเป็นปัจจัยหรือตัวแปรที่อยู่ภายใต้การควบคุมและเกี่ยวเนื่องกับการดำเนินงานของกิจการเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจลงทุนในกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

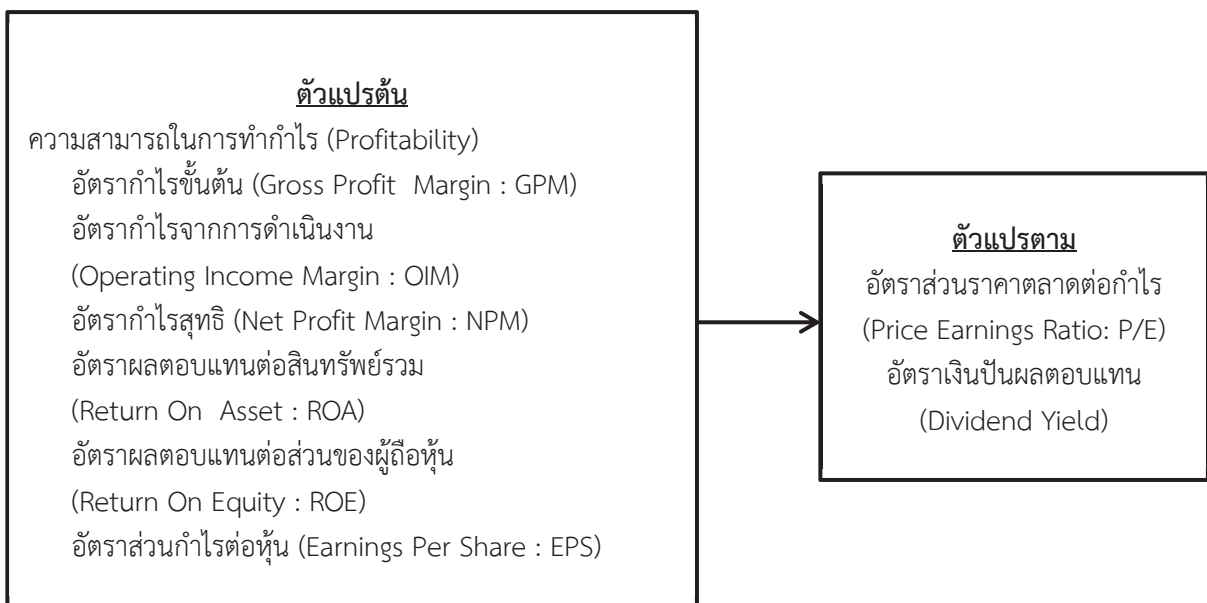
เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรและอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาข้อมูลทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand: SET) INDEX CONSTITUENTS ซึ่งแยกออกเป็น 7 หมวดธุรกิจ ประกอบด้วยบริษัทที่มีทุนจดทะเบียนสูงสุด 3 อันดับแรกของแต่ละหมวดธุรกิจ และรอบ

ระยะเวลาบัญชีเริ่มตั้งแต่ 1 มกราคมถึง 31 ธันวาคมของทุกปี จำนวน 20 บริษัท ได้แก่ (1) บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) (2) บริษัท ไมเนอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน) (3) บริษัท ไทยยูเนี่ยนกรุ๊ป จำกัด (มหาชน) (4) บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) (5) บริษัท โกลว์ พลังงาน จำกัด (มหาชน) (6) บริษัท บ้านปู จำกัด (มหาชน) (7) บริษัท ไทยคม จำกัด (มหาชน) (8) บริษัท อินทัช โฮลดิ้งส์ จำกัด (มหาชน) (9) บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) (10) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) (11) ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) (12) ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) (13) บริษัท โฮม โปรดักส์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน) (14) บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) (15) บริษัท ห้างสรรพสินค้าโรบินสัน จำกัด (มหาชน) (16) บริษัท แสตนลิริ จำกัด (มหาชน) (17) บริษัท แลนด์แอนด์เฮาส์ จำกัด (มหาชน) (18) บริษัท ควอลิตี้เฮาส์ จำกัด (มหาชน) (19) บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) (20) บริษัท อินโดรามา เวนเจอร์ส จำกัด (มหาชน)

2. ขอบเขตด้านตัวแปรหรือเนื้อหา

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ถึงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2560 รวมเป็นระยะเวลาทั้งสิ้นประมาณ 3 เดือน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพิ่มเติมองค์ความรู้ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไร และอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. สามารถนำไปเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ได้ และใช้เป็นแนวทางในการคาดคะเนทิศทางการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ในอนาคตได้

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไร
2. ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์กับอัตราเงินปันผลตอบแทน

แนวคิดและทฤษฎี

ความสามารถในการทำกำไร

ความสามารถในการทำกำไร (Profitability) เป็นการวัดประสิทธิภาพในการบริหารงานของฝ่ายบริหาร ซึ่งอัตราส่วนประเภทนี้จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มกำไรสัมพันธ์กับยอดขายซึ่งได้จากงบกำไรขาดทุน สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการควบคุมค่าใช้จ่ายการทำกำไรจากยอดขาย เช่น ผลตอบแทนกำไรขั้นต้น (Gross Profit Margin) ผลตอบแทนจากการดำเนินงาน (Operating Profit Margin) ผลตอบแทนจากกำไรสุทธิ (Net Profit Margin) และกลุ่มกำไรสัมพันธ์กับเงินลงทุนซึ่งได้จากงบกำไรขาดทุนและงบแสดงฐานะการเงิน เช่น ผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (Return On Asset : ROA) ผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return On Equity : ROE) และอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (Earnings Per Share : EPS) (เพชรี ชุมทรัพย์, 2546)

Billy Graham (1973) กล่าวว่า ความสามารถในการทำกำไร (Profitability) จะใช้ในการพิจารณาความหมายของกำไรที่อาจคาดหมายได้อย่างสมเหตุสมผลตลอดระยะเวลาหนึ่งในอนาคต และเนื่องจากอนาคตไม่สามารถบอกได้ล่วงหน้า จึงมักใช้กำไรในอดีตและกำไรในปัจจุบันเป็นแนวทาง และใช้ตัวเลขเหล่านี้เป็นฐานในการคาดการณ์กำไรในอนาคตได้อย่างมีเหตุผล

Osisoma (1996) กล่าวว่า อัตรากำไรขั้นต้นเป็นตัวชี้วัดที่มีประสิทธิภาพของการขายเมื่อเทียบกับต้นทุนขาย การวัดผลด้วยอัตรากำไรขั้นต้นเพื่อหลีกเลี่ยงความคาดเคลื่อนที่มีจากต้นทุนที่ไม่เกี่ยวกับการดำเนินการและรายได้ของกิจการ ซึ่งอัตราส่วนนี้คำนวณจากยอดขายสุทธิ

สิริสุดา เนียมนาค (2556) อัตรากำไรจากการดำเนินงาน คือ อัตราส่วนระหว่างกำไรจากการดำเนินงานกับยอดขาย ซึ่งกำไรจากการดำเนินงานเป็นกำไรที่ได้จากการนำเอาต้นทุนขาย ค่าใช้จ่ายในการขาย และบริหารมาหักออกจากยอดขาย หากอัตรากำไรจากการดำเนินงาน มีค่าสูง แสดงว่ากิจการมีประสิทธิภาพในด้านการขายและการบริหารงาน

ศิริพร กาญจนสุทธิแสง (2548) อัตราส่วนกำไรสุทธิสามารถบอกถึงผลตอบแทนที่ผู้ลงทุนจะได้รับจากการลงทุนรวมทั้งระดับความเสี่ยงของกิจการที่จะลงทุน ซึ่งบริษัทส่วนใหญ่จำเป็นต้องการให้กำไรสูงเนื่องจากเป็นการแสดงถึงความสามารถในการทำกำไรของกิจการ

สมชาย แสงศิริ (2553) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมเป็นผลตอบแทนจากการใช้ทรัพย์สินว่าได้ผลตอบแทนเพียงพอหรือไม่ เป็นการวัดสัดส่วนของกำไรต่อทรัพย์สินทั้งหมด

อริกา แรมวิโรจน์ (2549) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น เป็นอัตราส่วนที่ผู้ลงทุนให้ความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากเป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงผลตอบแทนที่ผู้ถือหุ้นจะได้รับ ถ้าหากอัตราส่วนนี้สูง แสดงว่ากิจการมีการลงทุนที่ดีและมีการบริหารค่าใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้นในทางที่ดี

นุชจรี พิเชฐกุล (2555) อัตราส่วนกำไรต่อหุ้นเป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงกำไรสุทธิที่ผู้ถือหุ้นแต่ละหุ้นจะได้รับจากการดำเนินงานของกิจการในปีนั้นๆ ถ้าหากกำไรต่อหุ้นสูงจะดี เนื่องจากผู้ถือหุ้นแต่ละหุ้นจะได้รับกำไรสุทธิจำนวนมากในปีนั้นๆ กำไรต่อหุ้นนี้เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ลงทุนตัดสินใจลงทุนในกิจการ

อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไร

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2558) อัตราส่วนราคาต่อกำไร (Price Earnings Ratio: P/E) เป็นอัตราส่วนที่จะใช้วิเคราะห์หุ้นตัวนั้นว่าถูกหรือแพง จะคำนวณจาก “ราคาตลาดของหุ้น” หารด้วย “กำไรสุทธิต่อหุ้น” คือ นักลงทุนจะยอมจ่ายเงินเพื่อซื้อหุ้นเป็นกี่เท่าของกำไร ต่อหุ้น หากนักลงทุนตัดสินใจซื้อหุ้นตัวนั้นแล้วจะใช้เวลาที่ปีทีผลตอบแทนหรือกำไรที่บริษัททำได้ จะเท่ากับเงินทั้งหมดที่ใช้ซื้อหุ้นไป ดังนั้น หุ้นที่มี P/E ต่ำ ย่อมดีกว่าหุ้นที่มี P/E สูงๆ

อัตราเงินปันผลตอบแทน

พรพรม ภักตร์เปี่ยม (2554) เงินปันผล หมายถึง ค่าตอบแทนที่บริษัทจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นการกระจายกำไร เมื่อบริษัทได้กำไรหรือส่วนเกิน บริษัทสามารถนำไปลงทุนในธุรกิจต่อ เรียก “กำไรสะสม” หรือสามารถจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นก็ได้ บริษัทอาจสงวนกำไรหรือส่วนเกินส่วนหนึ่งและจ่ายส่วนที่เหลือเป็นเงินปันผล

สรารุจ ใจพรม (2559) อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend Yield) คือ อัตราเปรียบเทียบเงินปันผลจ่ายต่อหุ้นสามัญเทียบกับราคาตลาดของหุ้นสามัญ เพื่อดูผลตอบแทนว่าหากลงทุนซื้อหุ้น ณ ระดับราคาตลาดปัจจุบัน จะมีโอกาสได้รับเงินปันผลคิดเป็นอัตราร้อยละเท่าไรของราคาหุ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความสามารถในการทำกำไร เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจ เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อผู้มีส่วนได้เสียเสียของกิจการ (Stakeholders) Carlos Omar Trejo Pecha, Magdy Noguera and Susan Whiteca (2015) ได้ศึกษาเรื่องการเลือกอัตราส่วนทางการเงินและผลตอบแทนในเม็กซิโก โดยนำอัตราส่วนทางการเงินพิจารณา พบว่า อัตราส่วนทางการเงินมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทน ธราทิพย์ สิริจินดา (2553) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยทำการวิเคราะห์จากอัตราส่วนทางการเงินด้วยวิธีสถิติเชิงพรรณนา สมการการถดถอย ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 พบว่า อัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชีมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในสินทรัพย์และมีผลไปในทางทิศเดียวกัน ในขณะที่อัตราผลตอบแทนจากยอดขาย อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ และอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ กับอัตราผลตอบแทนจากยอดขาย อาจเนื่องมาจากอัตราผลตอบแทนจากยอดขาย อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ และอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน ไม่ได้สะท้อนถึงกำไรจากการดำเนินงานของบริษัท ทำให้นักลงทุนไม่ได้ให้ความสำคัญกับอัตราส่วนทางการเงินนี้ เพื่อใช้ในการตัดสินใจการลงทุน นพพล หาญวิชัยวัฒนา (2553) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนต่างราคาหุ้นของบริษัท ในหมวดธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม โดยทำการวิเคราะห์จากอัตราส่วนทางการเงินด้วยวิธีสมการถดถอยอย่างง่าย พบว่า แบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนต่างราคาหุ้นของบริษัท พบว่า อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรทั้ง 4 อัตราส่วน ได้แก่ อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม (ROA) อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขาย (Net Profit Margin) และอัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานต่อยอดขาย (Operating Income Margin) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนจากส่วนต่างราคาหุ้นและมีทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ไร่ไพ มหาไชย (2555) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับ

ผลตอบแทนของผู้บริหารในอนาคตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กลุ่มธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง โดยทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอย พบว่า อัตรากำไรต่อหุ้นมีความสัมพันธ์กับค่าตอบแทนของผู้บริหารในอนาคต แก้วมณี อุทธิรัมย์ และกนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธุ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนที่คาดหวังของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100) พบว่า ในกลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน และกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุตสาหกรรมอัตราส่วนทางการเงินทั้ง 20 อัตราส่วนไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนที่คาดหวัง เบญจพร เดชะ ปภาวรินทร์ น่วมโพธิ์และสุพรรณษา นิสนธิ (2558) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงิน กับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษาในกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค โดยทำการวิเคราะห์จากอัตราส่วนทางการเงินด้วยวิธีการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า มีเพียงอัตราผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น และอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นที่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์

วิธีดำเนินงานวิจัย

1. ทดสอบการวิเคราะห์สถิติสหสัมพันธ์ (Correlation Analysis)
2. ทดสอบแบบจำลองถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) โดยใช้วิธี Stepwise Multiple Regression (มัลลิกา บุณนาค, 2548)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไร โดยแบ่งออกเป็น 2 สมการ ได้แก่

$$P/E = a+(\beta_1)GRP+(\beta_2)OIM+(\beta_3)NPM+(\beta_4)ROA+(\beta_5)ROE+(\beta_6)EPS$$

$$DIY = a+(\beta_1)GRP+(\beta_2)OIM+(\beta_3)NPM+(\beta_4)ROA+(\beta_5)ROE+(\beta_6)EPS$$

ผลการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ความสามารถในการทำกำไรไม่มีความสัมพันธ์กันกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไร

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Profitability	B	Std.Error	Beta	t	P-Value	Tolerance	VIF
1. (Constant)	33.163	8.228		4.031	.001		
อัตรากำไรขั้นต้น (GPM)	-4.382	28.957	-.057	-.151	.882	.386	2.589
อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (OIM)	-44.522	47.103	-.326	-.945	.362	.466	2.147
อัตรากำไรสุทธิ (NPM)	-5.089	17.848	-.121	-.285	.780	.307	3.253
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA)	-38.975	135.568	-.235	-.287	.778	.083	12.036

อัตราผลตอบแทนต่อส่วน ของผู้ถือหุ้น (ROE)	18.589	53.581	.236	-.347	.734	.120	8.341
อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS)	-.437	.497	-.232	-.342	.395	.794	1.260

R = .530   R² = .281   Adj. R² = -.051   S.E. = 13.600

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผลการวิเคราะห์ค่า R = .530 แสดงถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระของความสามารถในการทำกำไร โดยมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก คือ อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราส่วนกำไรต่อหุ้นกับตัวแปรตาม คือ อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไร

ผลการวิเคราะห์ค่า R Square แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่อ อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรร้อยละ 28.10 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 71.90 เกิดจากอิทธิพลของปัจจัยตัวอื่นๆ

ผลการวิเคราะห์แบบที่เหมาะสมที่ใช้พยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไร พบว่า อัตรากำไรขั้นต้น มีค่าความน่าจะเป็นที่ .882 อัตรากำไรจากการดำเนินงาน มีค่าความน่าจะเป็นที่ .362 อัตรากำไรสุทธิ มีค่าความน่าจะเป็นที่ .780 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม มีค่าความน่าจะเป็นที่ .778 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีค่าความน่าจะเป็นที่ .734 อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น มีค่าความน่าจะเป็นที่ .395

ความสามารถในการทำกำไร ในส่วนของอัตรากำไรขั้นต้น มีค่า Tolerance = .386 ค่า VIF = 2.589 อัตรากำไรจากการดำเนินงาน มีค่า Tolerance = .466 ค่า VIF = 2.147 อัตรากำไรสุทธิ มีค่า Tolerance = .307 ค่า VIF = 3.253 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม มีค่า Tolerance = .083 ค่า VIF = 12.036 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีค่า Tolerance = 0.120 ค่า VIF = 8.341 อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น มีค่า Tolerance = .794 ค่า VIF = 1.260 แสดงให้เห็นว่า อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตรากำไรสุทธิและอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น ไม่เกิดความสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างตัวแปร (Multicollinearity) เนื่องจากมีค่า Tolerance ไม่ต่ำกว่า .200 และค่า VIF ไม่เกิน 10 และค่า Durbin-Watson มีค่า 1.736 ซึ่งอยู่ในช่วง 1.5 – 2.5 แสดงว่าไม่เกิดปัญหา Autocorrelation ความสามารถในการทำกำไร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไร

จากตารางค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรในรูปแบบสมการถดถอย (B) มีค่าเท่ากับ -4.382, -44.522, -5.089, -38.975, 18.589 และ -.437 แสดงว่าตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ อัตรากำไรขั้นต้น (β_1) อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (β_2) อัตรากำไรสุทธิ (β_3) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (β_4) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (β_5) และอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (β_6) โดยทั้ง 6 ตัวแปรสามารถพยากรณ์ระดับความแม่นยำของความสามารถในการทำกำไรกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไร ร้อยละ -5.10 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามของตัวแปร ดังสมการข้างล่าง

สมการพยากรณ์ความสามารถในการทำกำไรกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไร

$$P/E = 33.163 + (-4.382)GMP + (-44.522)OIM + (-5.089)NPM + (-38.975)ROA + (18.589)ROE + (-.437)EPS$$

สมมติฐานที่ 2 ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์กันกับอัตราเงินปันผลตอบแทน

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับเงินปันผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Profitability	B	Std.Error	Beta	t	P-Value	Tolerance	VIF
1. (Constant)	3.031	.960		3.158	.008		
อัตรากำไรขั้นต้น (GPM)	-4.750	3.378	-.459	-1.406	.183	.386	2.589
อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (OIM)	8.434	5.494	.456	1.535	.149	.466	2.147
อัตรากำไรสุทธิ (NPM)	2.655	2.082	.467	1.275	.225	.307	3.253
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA)	-.607	15.813	-.027	-.038	.970	.083	12.036
อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)	2.878	6.250	.270	.461	.653	.120	8.341
อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS)	-.008	.058	-.032	-.141	.890	.794	1.260
R = .682 R ² = .465 Adj. R ² = .218 S.E. = 1.586							

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผลการวิเคราะห์ค่า R = .682 แสดงถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระของความสามารถในการทำกำไร โดยมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก คือ อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น กับตัวแปรตาม คือ อัตราเงินปันผลตอบแทน

ผลการวิเคราะห์ค่า R Square แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราเงินปันผลตอบแทน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่อ อัตราเงินปันผลตอบแทน ร้อยละ 46.50 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 53.50 เกิดจากอิทธิพลของปัจจัยตัวอื่นๆ

ผลการวิเคราะห์แบบที่เหมาะสมที่ใช้พยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราเงินปันผลตอบแทน พบว่า อัตรากำไรขั้นต้น มีค่าความน่าจะเป็นที่ .183 อัตรากำไรจากการดำเนินงาน มีค่าความน่าจะเป็นที่ .149 อัตรากำไรสุทธิ มีค่าความน่าจะเป็นที่ .225 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม มีค่าความน่าจะเป็นที่ .970 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีค่าความน่าจะเป็นที่ .653 อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น มีค่าความน่าจะเป็นที่ .890

ความสามารถในการทำกำไร ในส่วนของอัตรากำไรขั้นต้น มีค่า Tolerance = .386 ค่า VIF = 2.589 อัตรากำไรจากการดำเนินงาน มีค่า Tolerance = .466 ค่า VIF = 2.147 อัตรากำไรสุทธิ มีค่า Tolerance = .307 ค่า VIF = 3.253 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม มีค่า Tolerance = .083 ค่า VIF = 12.036 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีค่า Tolerance = 0.120 ค่า VIF = 8.341 อัตรากำไรต่อหุ้น มีค่า Tolerance = .794 ค่า VIF = 1.260 แสดงให้เห็นว่า อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตรากำไรสุทธิและอัตราส่วนกำไรต่อหุ้นไม่เกิดความสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างตัวแปร (Multicollinearity) เนื่องจากมีค่า Tolerance ไม่ต่ำกว่า .200 และค่า VIF ไม่เกิน 10 และค่า Durbin-Watson มีค่า 1.707 ความสามารถในการทำกำไร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอัตราเงินปันผลตอบแทน

จากตารางค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรในรูปแบบข้อมูลดิบ (B) มีค่าเท่ากับ -4.750, 8.434, 2.655, -.607, 2.878 และ -.008 แสดงว่าตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ อัตรากำไรขั้นต้น (β_1) อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (β_2) อัตรากำไรสุทธิ (β_3) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (β_4) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (β_5) และอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (β_6) โดยทั้ง 6 ตัวแปรสามารถพยากรณ์ระดับความแม่นยำของความสามารถในการทำกำไรกับอัตราเงินปันผลตอบแทน ร้อยละ 21.80 ดังสมการข้างล่าง

สมการพยากรณ์ความสามารถในการทำกำไรกับอัตราเงินปันผลตอบแทน

$$DY = 3.031 + (-4.750)GMP + (-8.434)OIM + (-2.655)NPM + (-.607)ROA + (2.878)ROE + (-.008)EPS$$

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรและอัตราเงินปันผลตอบแทน ตามทฤษฎีและแนวคิดของ เพซรี ชุมทรัพย์ (2546) ความสามารถในการทำกำไร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มกำไรสัมพันธ์กับยอดขายซึ่งได้จากงบกำไรขาดทุน สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการควบคุมค่าใช้จ่าย การทำกำไรจากยอดขาย เช่น ผลตอบแทนกำไรขั้นต้น (Gross Profit Margin) ผลตอบแทนจากการดำเนินงาน (Operating Profit Margin) ผลตอบแทนจากกำไรสุทธิ (Net Profit Margin) และกลุ่มกำไรสัมพันธ์กับเงินลงทุนซึ่งได้จากงบกำไรขาดทุนและงบแสดงฐานะการเงิน เช่น ผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (ROA) ผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS), นุชจรี พิเชฐกุล (2555) อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไร (P/E), สราวุธ ใจพรม (2559) อัตราเงินปันผลตอบแทน (Dividend Yield) สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์กันกับอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาราทิพย์ สิริจินดา (2553) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ พบว่า อัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชีมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทน แก้วมณี อุทธิรัมย์ และกนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธิ์ (2556) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนที่คาดหวังของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี พบว่า อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนที่คาดหวัง และ Carlos Omar Trejo Pecha, Magdy Noguera and

Susan Whiteca (2015) ศึกษาเรื่องการเลือกอัตราส่วนทางการเงินและผลตอบแทนในเม็กซิโก พบว่าอัตราส่วนทางการเงินมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทน

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาในครั้งนี้ใช้ข้อมูลในการศึกษา 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555-2559 ถือว่าเป็นระยะเวลาพอสมควร ซึ่งหากใช้ข้อมูลในการศึกษามากกว่า 5 ปี และต้องการเปรียบเทียบที่ชัดเจนมากขึ้นก็สามารถขยายช่วงเวลาของข้อมูลและเพิ่มระยะเวลาในการศึกษามากขึ้นกว่านี้ได้
2. สามารถเปลี่ยนแปลงประชากรในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ทำการวิจัยได้ อาทิเช่น SETHD (SET High Dividend 30) SET50 MAI (Market for Alternative Investment) เป็นต้น
3. สำหรับการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรยังมีตัวแปรอื่นที่น่าสนใจ นอกเหนือจากอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไร และอัตราเงินปันผลตอบแทน คือ การสร้างความมั่งคั่งให้กับผู้ถือหุ้น (Shareholders Wealth Creation) และมูลค่าเพิ่มทางการตลาด (Market Value Added)

เอกสารอ้างอิง

- แก้วมณี อุทธิรัมย์ และกนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินินิธิ. (2556). **ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนที่คาดหวังของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100)**. การค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ชูศักดิ์ เดชเกรียงไกรกุล. 2543. **ทำไมธุรกิจต้องเปลี่ยนแปลงให้ทัน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.mga.co.th/viewmarketing.php?id=161>.
- ณัฐฤกษ์ฤกษ์ สุกิจมงคลกุล. (2558). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับการสร้างความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้นของอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2553-2557**. ค้นคว้าอิสระสาขาวิชาการบัญชี. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2545). **การวิเคราะห์หลักทรัพย์โดยใช้ปัจจัยพื้นฐาน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. ส่วนสิ่งตีพิมพ์ ฝ่ายสื่อสารองค์กร ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2558). **วิเคราะห์ทางเทคนิค**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา https://www.set.or.th/education/th/begin/stock_content06.pdf
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2560. **ข้อมูลรายบริษัท/หลักทรัพย์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.set.or.th/set/commonslookup.do?prefix=l>
- ธาราทิพย์ สิริจินดา. (2553). **ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย**. การศึกษาด้วยตนเอง คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นพพล หาญวิชัยวัฒนา. (2553). **ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนต่างราคาหุ้นของบริษัท ในหมวดธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตสาขาบัญชี. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

- นุชจรี พิเชฐกุล. (2555). การรายงานและการวิเคราะห์งบการเงิน. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์ห้าง
หุ้นส่วนจำกัด ทีพีเอ็น เพรส. กรุงเทพมหานคร, 2555
- เบญจพร เดชะ, ปภาวรินทร์ น่วมโพธิ์, สุพรรณษา นิสนธิ. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วน
ทางการเงินกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษา
กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค. วิทยานิพนธ์คณะบริหารธุรกิจ. สาขาวิชาการเงิน
และการธนาคาร มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เพชร ชุมทรัพย์. (2546). วิเคราะห์งบการเงิน. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร, 2546.
- มัลลิกา บุญนาค. (2548). สถิติเพื่อการวิจัยและตัดสินใจ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.
- รำไพ มหาไชย. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับผลตอบแทนของ
ผู้บริหารในขนาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์. การค้นคว้า
อิสระ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ศิริพร กาญจนสุทธิแสง. (2548). อัตราส่วนทางการเงิน : ตัวชี้วัดกลุ่มอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างและตกแต่ง
และกลุ่มอุตสาหกรรมพาณิชย์. การศึกษาด้วยตัวเอง คณะพาณิชยศาสตร์
และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชาย แสงศิริ. (2553). ต้นทุนและความสามารถในการทำกำไร ของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน).
สารนิพนธ์สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการ. คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สรารุจ ใจพรม. 2559. อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend Yield). [ออนไลน์].
แหล่งที่มา <http://www.schoolofstock.in.th>
- สิริสุดา เนียมนาค. (2556). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเงินปันผลกับความสามารถในการทำ
กำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การค้นคว้าอิสระสาขาวิชาการ
บัญชี. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- อธิกา แรมวิโรจน์. (2549). การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทน
จากสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราส่วนหนี้สิน
ส่วนของผู้ถือหุ้นกับการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
กรณีศึกษา : หมวดเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. การศึกษาด้วยตนเอง คณะ
พาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Billy Graham. (1973). Preaches to 1.1 million in Korea.
- Carlos Omar Trejo Pecha, Magdy Noguera, Susan White. (2015). Financial ratios
used by equity analysts in Mexico and stock returns. Contaduría y Administración
60. June 2015. : 578–592.
- Deron Liang, Chia-Chi Lu, Chih-Fong Tsai and Guan-An Shih. (2016). Financial ratios
And corporate governance indicators in bankruptcy prediction: A
comprehensive study. European Journal of Operational Research 252. 561–572.
- Johan Perols. (2008). Financial Statement Fraud Detection : An Analysis of
Statistical and Machine Learning Algorithms. A Journal of Practice & Theory.
Vol.30, No.2, May 2011. : pp. 19 – 50

การเรียนรู้เชิงรุกกับการพัฒนากรอบความคิดเติบโตในผู้เรียน

Active Learning and Growth Mindset Development in Educators

อาจารย์อังคิสา แสงจำนงค์¹

บทคัดย่อ

เป้าหมายการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปสู่การประยุกต์และบูรณาการร่วมกับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพได้ ซึ่งการจัดการศึกษามีองค์ประกอบที่สำคัญสามด้านด้วยกันได้แก่ ด้านคน หมายถึงผู้สอนและผู้เรียน ด้านองค์ความรู้ หมายถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพในสาขาวิชา และ ด้านสังคมหมายถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนของประเทศไทยในปัจจุบันยังประสบความสำเร็จได้ไม่เท่าที่ควรแม้ว่าจะได้มีการปรับวิธีการสอนมาสู่รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แล้วก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากพบว่าตัวแปรสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุกให้ได้ผลดีนั้นนอกจากผู้สอน สภาพแวดล้อมและองค์ความรู้ที่ดีแล้ว ผู้เรียนยังเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลอย่างมากต่อการจัดการศึกษา เนื่องจากการเรียนรู้เชิงรุกจะเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยหากผู้เรียนมีโครงสร้างทางจิตใจหรือกรอบความคิด (Mindset) ที่ไม่พร้อมหรือเรียกว่ามีกรอบความคิดจำกัด (Fixed Mindset) ก็จะส่งผลให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในครั้งนั้นประสบปัญหาได้ ดังนั้นผู้เรียนในการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ดีจึงต้องมีความพร้อมด้านกรอบความคิด (Mindset) ที่ต้องการเรียนรู้อย่างจริงจังซึ่งสามารถเรียกกรอบความคิดแบบนี้ได้ว่า กรอบความคิดเติบโต (Growth mindset)

คำสำคัญ : กรอบความคิดเติบโต/ กรอบความคิดจำกัด/ การเรียนรู้เชิงรุก/ การพัฒนากรอบความคิด

Abstract

The goal of teaching and learning management in higher education level is to provide students with the knowledge and integration skill to apply to their living and working environment. In educational management, there are three main components consist of “person” means for teacher and learner, “knowledge” refers to knowledge which related to their future professions, and “social” refers to the living and occupation environment. It was found that the current teaching and learning management in Thailand is not as successful as it should be, due to several important issues. However, ‘active learning’ is an important way to solve problems that are occurring by proactive teaching technique and active learning

¹ อาจารย์ปฏิบัติหน้าที่ประจำสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

classroom management that has been applying to Thailand. Unfortunately, it was found that, although the active learning was very good learning technique, the learner is not ready to learn can make every good method fail. Therefore, not only applying new learning technique can help but also learner require improving their appropriate mindset which can lead to effective learning.

Keywords: Growth Mindset/ Fixed Mindset/ Active Learning/ Mindset Development

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมีพันธกิจหลักเพื่อมุ่งพัฒนาคนไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์สามารถออกไปทำหน้าที่พัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไปได้ เรณูมาศ มาอูน (2559) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษามุ่งองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้านด้วยกัน ประกอบด้วย 1) คน อันได้แก่ ผู้สอนและผู้เรียน 2) สังคม หมายถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน และ 3) องค์ความรู้ ซึ่งได้แก่ ความรู้ที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ โดยทั้ง 3 องค์ประกอบต้องได้รับการผสมผสานเข้ากันเป็นอย่างดีจึงจะทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ อันเป็นบทบาทสำคัญของสถาบันการศึกษาทุกระดับที่ต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามยังพบว่าการจัดการศึกษาในปัจจุบันของประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนอยู่มาก พันธุ์ศักดิ์ พลสารัม (2560) ได้กล่าวไว้ว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนของประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากองค์ประกอบส่วนหนึ่งส่วนใดของสถาบันการศึกษาที่ยังขาดความพร้อมและต้องการการพัฒนาอีกมาก เช่น ศักยภาพการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนที่ต้องดำเนินการภายใต้ภารกิจต่างๆ มากมายจนไม่มีเวลาในการพัฒนาตนเองหรือกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพได้อย่างเต็มที่ หรือองค์ประกอบด้านองค์ความรู้ที่ขาดการคิดค้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องนำมาซึ่งความล้าสมัยไม่ทันกับความก้าวหน้าทางสังคมที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็วและหรือปัญหาด้านผู้เรียนเองที่ขาดแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ในการพัฒนาตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหลักของสถาบันศึกษานำมาซึ่งความยุ่งยากในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามปัญหาที่กล่าวมานี้ไม่ได้เป็นปัญหาใหม่สำหรับประเทศไทยเลย แต่เป็นประเด็นที่ทุกฝ่ายต่างเข้าใจดีและตระหนักถึงผลกระทบที่ตามมาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงได้มีการใช้ความพยายามอย่างหนักที่จะแก้ปัญหาการศึกษาของไทยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดซึ่งจะต้องเป็นผลมาจากการบริหารจัดการองค์ประกอบทั้งสามไม่ว่าจะเป็น คน สังคม และองค์ความรู้ ให้เกิดความสอดคล้องลงตัวอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยกิจกรรมที่ได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากในขณะนี้ได้แก่ การปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนจากรูปแบบที่มีครูเป็นศูนย์กลางทำหน้าที่สอนนักเรียนเป็นหลักมาเป็นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแทน (student center) โดยให้ผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยข้อมูลให้ผู้เรียนในห้องเรียน เพื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง ซึ่งเรียกแบบการจัดการศึกษานี้ว่า การเรียนรู้เชิงรุก หรือ action learning อย่างไรก็ตามรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกยังคงมีจุดอ่อนอยู่บ้างด้วยพบว่าเป็นการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนที่ชอบการทำกิจกรรมซึ่งสำหรับ

คนที่ไม่ชอบกิจกรรมในห้องเรียนก็อาจไม่สนุกและไม่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงได้ ดังนั้นหากผู้เรียนก่อนหรือในระหว่างการเรียนรู้ได้ถูกสอดแทรกแนวคิดเพื่อพัฒนากรอบความคิด (Mindset) ให้มีความพร้อมก็จะทำให้ผู้เรียนทุกคนในห้องเรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น (Dweck, 2006) นำมาซึ่งการเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่การจัดการเรียนการสอนได้มากยิ่งขึ้นตามไปด้วย

การเรียนรู้เชิงรุก

แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบันทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศเพราะถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนโฉมใหม่ทางการศึกษาจากการจัดการเรียนการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลางทำหน้าที่ให้ความรู้ผ่านการบรรยายเป็นหลักซึ่งพบว่าผู้เรียนไม่เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริงส่งผลให้ไม่มีความพร้อมในการประกอบวิชาชีพเมื่อสำเร็จการศึกษา สะท้อนความล้มเหลวทางการศึกษาเป็นอย่างมาก ปัญหาที่กล่าวมานี้จึงเป็นที่มาสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Center) จัดการเรียนการสอนผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งถูกคิดค้นขึ้นโดย Reginald Revans อาจารย์ชาวอังกฤษ ตามแนวคิดที่ได้กล่าวไว้ว่า “ไม่มีการเรียนรู้ใดที่ต้องฝึกปฏิบัติและไม่มีการฝึกปฏิบัติใดของคนที่มีสติสัมปชัญญะจะไม่เกิดการเรียนรู้” (Weltman, 2007) แปลความหมายได้ว่า การเรียนรู้ที่ดีต้องมีการฝึกปฏิบัติและการฝึกปฏิบัติที่ดีของผู้เรียนที่มีความพร้อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นั่นเอง ดังนั้นการเรียนรู้เชิงรุกที่ดีจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ ฟัง พูด อ่าน เขียน และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระในขณะที่ลงมือทำจึงจะช่วยผู้เรียนได้สูงสุด (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข, 2560) สอดคล้องกับแนวคิดของไพศาล เครือแสง (2557) ที่ได้สรุปหลักการการเรียนรู้เชิงรุกไว้ว่า การเรียนเชิงรุกเป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงกับการแก้ปัญหาตามสภาพจริง กิจกรรมที่จัดขึ้นต้องเอื้อต่อการฝึกให้คิด ฝึกการวางแผน ฝึกการนำเสนอผลงาน และฝึกฝนการยอมรับการประเมินผล โดยที่กิจกรรมต้องมีลักษณะการบูรณาการเนื้อหาเชื่อมโยงความเข้าใจระหว่างเนื้อหาไปสู่การนำไปใช้ประโยชน์จริง ภายใต้อบรมภาคในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันแบบกลุ่มที่ในท้ายที่สุดจะต้องมีกระบวนการประเมินผลโดยกลุ่มเพื่อน (Peer Assessment) เพื่อวัดทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งที่กล่าวมานี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะในทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ความรู้ ทักษะและเจตคติและรวมไปถึง EQ (Emotional Quotient) และ IQ (intelligence Quotient) ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นคนเก่งและดีและมีความสุขต่อไป

บทบาทของผู้สอนในกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก

สำหรับการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข (2560) ได้เสนอแนะไว้ว่า ผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองให้มากกว่าการเป็นผู้บรรยายด้วยเนื้อหาที่อัดแน่นเปลี่ยนเป็นผู้ให้ข้อมูล (Instructor) ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) ผู้ช่วยเหลือ (Advisor) ผู้ฝึก (Coacher) และหรือการเป็นพี่เลี้ยง (Mentor) ซึ่งเป็นบทบาทที่ไม่เน้นการบรรยายแต่อย่างไร แต่เป็นการช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อส่งเสริมหรือผลักดันให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม วิธีการจัดการเรียนการสอนในลักษณะ

เชิงรุกนี้ ธเนศ ปานรัตน์ และฮัมบาตี เจมะ (2557) ได้ให้การยืนยันผ่านผลการศึกษว่าสามารถเพิ่มค่าผลสัมฤทธิ์ของการมีส่วนร่วมในห้องเรียนได้สูงจนถึงร้อยละ 98 พร้อมทั้งทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้และเกิดการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย ส่งผลให้สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้อย่างสมบูรณ์ เช่นเดียวกับ เชิดศักดิ์ ภักดีวิโรจน์ (2556) ซึ่งได้ค้นพบว่า การเรียนรู้เชิงรุกส่งผลดีต่อการพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนในด้านการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รวมไปถึงการเรียนรู้เชิงรุกยังช่วยเพิ่มระดับความเชื่อมั่นในตนเองได้สูงมากขึ้นด้วย โดยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่เหมาะสมได้แก่ การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง กระบวนการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนสามารถดำเนินการสื่อสารได้หลากหลายช่องทางเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างอิสระช่วยลดความตึงเครียดจากบรรยากาศการเรียนแบบรับฟังเพียงทางเดียว (จิรภา อรรถพร และ ประกอบ กรณีกิจ, 2557) ดังนั้นการเรียนรู้เชิงรุกที่ดี ผู้สอนจึงควรปรับปรุงบทบาทการทำงานของตนเองเสียใหม่โดย สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี และ ประทีป จินฉี (2560) ได้สรุปและเสนอแนะบทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกไว้ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์เนื้อหารายวิชา กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้รายคาบ 2) แจ้งวัตถุประสงค์และข้อตกลงให้นักศึกษาทราบก่อนเรียน เพื่อให้นักศึกษาให้ความร่วมมือในกิจกรรม 3) กระตุ้นให้นักถึงความรู้เดิม 4) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรก จัดกิจกรรมในลักษณะการฟัง อ่าน ดู และ ช่วงที่สอง จัดกิจกรรมให้ทำงานกลุ่ม อภิปรายลงมือปฏิบัติจริง นำเสนอหน้าชั้น และ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง 5) ให้ข้อมูลย้อนกลับ 6) สรุปเนื้อหาท้ายคาบ และ 7) ประเมินผลการเรียนรู้

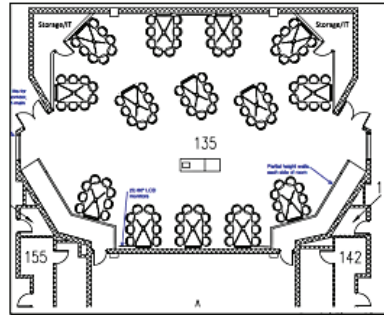
อิทธิพลของสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเชิงรุก

นอกจากกิจกรรมในห้องเรียนที่ต้องได้รับการออกแบบให้เหมาะสมแล้วนั้น สภาพแวดล้อมในห้องเรียนก็เป็นอีกปัจจัยที่จะส่งผลให้การเรียนรู้เชิงรุกเกิดประสิทธิภาพได้มากยิ่งขึ้น Drake & Battaglia (2014) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่จะส่งผลต่อผู้เรียนได้เป็นอย่างดีในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning Classroom : ALC) ซึ่งพบว่าห้องเรียนที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกนั้นจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการมีส่วนร่วมได้มากขึ้นถึงร้อยละ 90 นอกจากนี้ยังช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้มากขึ้นเมื่อนักเรียนต้องรวมกลุ่มในรูปแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือ student-center (ไพศาล เครือแสง, 2557)

Large Active Learning Classroom

Features:

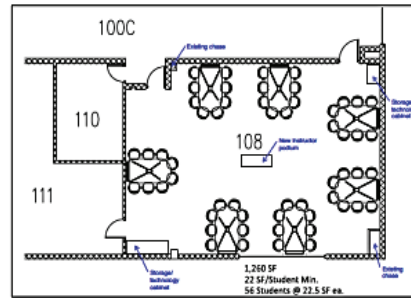
- 2524 ft²
- 112 students
- Fourteen 8-student tables
- Microphones at each table
- Lecture Capturing Cameras
- 5 – 80 inch LCD monitors on the walls
- 14 inch monitors at each table

Small Active Learning Classroom

Features:

- 1260 ft²
- 56 students
- Seven 8-student tables
- Microphones at each table
- Lecture Capturing Cameras
- 5 – 80 inch LCD monitors on the walls
- 14 inch monitors at each table

รูปภาพ 1 การจัดห้องเรียนเชิงรุก (active learning classroom)

ที่มา Drake, E. & Battaglia, D. (2014)

จากรูปภาพ 1 แสดงให้เห็นรูปแบบการจัดที่นั่งในห้องเรียนที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ไม่ว่าจะเป็นห้องเรียนที่มีนักเรียนจำนวนมากหรือห้องเรียนที่มีนักเรียนน้อยก็สามารถทำได้ เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนรู้สึกได้ถึงมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนนั้นเป็นอย่างดี แตกต่างจากการจัดห้องเรียนแบบเดิมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนที่นั่งหลังห้องได้หลบซ่อนตัวจากห้องเรียนของตนในครั้งนั้นๆได้ (Drake & Battaglia, 2014) ทั้งนี้รูปแบบการจัดห้องเรียนดังกล่าวยังส่งผลดีในหลายด้าน เช่น ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ช่วยเพิ่มความเข้าใจในเนื้อหาที่ศึกษาได้มากขึ้นภายหลังจากที่ได้รับฟังการสรุปจากผู้สอน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานเป็นทีม ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ลดอัตราความล้มเหลวโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับสตรีและชนกลุ่มน้อยในห้องเรียน รวมไปถึงส่งเสริมการทำงานเป็นทีมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาโครงการที่มีความยากให้ประสบความสำเร็จได้มากยิ่งขึ้นด้วย Eison (2010) ให้การสนับสนุนกับแนวคิดนี้และยืนยันว่า สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมส่งผลอย่างยิ่งต่อการทำลายโอกาสในการสร้างประสบการณ์จากเรียนรู้ ซึ่ง Katz (2010) กล่าวว่า การจัดห้องเรียนในแบบเดิมไม่ว่าจะเป็นแบบห้องเรียน (Classroom) หรือแบบโรงภาพยนตร์ (Theater) ซึ่งมีผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center) นั้น ไม่ได้สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ในห้องเรียนแต่อย่างไรแต่เป็นเพียงการรับฟังและจดบันทึกเพื่อนำไปอ่านทบทวนต่อไปเท่านั้น

การปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนและการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกถือเป็นการเตรียมความพร้อมที่ดีสำหรับการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามพบว่าการเรียนรู้เชิงรุกจะประสบความสำเร็จไปไม่ได้ ถ้าผู้เรียนไม่มีความพร้อมในการเรียน

ดังนั้นการปรับปรุงตัวแปรในด้านผู้เรียนจึงเป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่สำคัญ Eison (2010) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ไม่ประสบความสำเร็จของผู้เรียนสามารถเกิดขึ้นได้จากการที่ผู้เรียนไม่ให้ความร่วมมือในการเรียนรู้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ไม่มีสมาธิต่อเนื้อหาที่กำลังศึกษา และในบางครั้งผู้เรียนกำลังมองหาสิ่งใหม่ที่ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาในห้องเรียน เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวนี้เกิดจากกรอบความคิด (Mindset) ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้เรียนที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ในห้องเรียนเชิงรุกจะต้องเป็นผู้เรียนที่มีกรอบความคิดที่สอดคล้องด้วย ดังจะกล่าวในลำดับต่อไป

กรอบความคิด

กรอบความคิด หรือ Mindset ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยนักจิตวิทยาชาวอเมริกันชื่อ Carol S. Dweck เจ้าของ “ทฤษฎีแห่งตนเอง: บทบาทด้านแรงจูงใจ บุคลิกภาพ และการพัฒนา” ที่คิดค้นขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1999 โดยเชื่อว่ามนุษย์มีรูปแบบเขาวงกตปัญญาที่แตกต่างกัน อันเป็นพื้นฐานความคิดที่ได้รับการศึกษาต่อยอด ในปี ค.ศ. 2006 จนเกิดเป็นแนวคิดใหม่ที่รู้จักกันในชื่อ “กรอบความคิด หรือ Mindset” กรอบความคิดเป็นแนวคิดที่ได้อธิบายถึงความเชื่อของบุคคลที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ และความเชื่อยังส่งผลต่อไปยังเขาวงกตปัญญา ความสามารถ และบุคลิกภาพของบุคคลนั้นๆ ได้ (Dweck, 2006) ชนิดา รุ่งเรืองและ เสรี ชัดแจ้ง (2559) ได้อธิบายแนวคิดที่สอดคล้องเพิ่มเติมไว้ว่า บุคคลจะมีพฤติกรรมในการตีความเกิดขึ้นเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ และจะมีการแสดงออกเพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์นั้นๆ โดยอาศัยรูปแบบกรอบความคิด (Mindset) ที่ตนมีความเชื่ออยู่เดิมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการแสดงออก ซึ่งหากกรอบความคิดและความเชื่อเดิมมีผลเป็นลบ พฤติกรรมที่จะตอบสนองต่อสถานการณ์ดังกล่าวก็จะเป็นเชิงลบตามไปด้วย

อย่างไรก็ตามกรอบความคิด (Mindset) ที่ Dweck ได้ค้นพบนั้นเป็นความเชื่อที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทได้แก่ กรอบความคิดจำกัด (Fixed Mindset) และกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) กรอบความคิดจำกัดหรือ Fixed Mindset หมายถึง ความเชื่อที่ปลูกฝังในความรู้สึกว่าตนเองไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือก้าวข้ามข้อจำกัดที่มีอยู่นั้นไปได้ โดยเป็นผลมาจากการบ่มเพาะเลี้ยงดูของครอบครัวและสภาพแวดล้อมในสังคมที่อาศัยอยู่ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ทำหน้าที่ครอบงำระบบความคิดจนฝังแน่นเกิดเป็นข้อจำกัดที่มีในตัวบุคคล ในขณะที่กรอบความคิดเติบโต หรือ Growth Mindset เป็นความเชื่อที่มีต่อตนเองว่าคนเราสามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ ทั้งด้านเขาวงกตปัญญา ทักษะ ความสามารถ และบุคลิกภาพ อย่างไรก็ตาม Dweck (2006) กล่าวไว้ว่า กรอบความคิดสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยต้องอาศัยมุมมองความคิด ความพยายาม การเรียนรู้ และการฝึกฝน จนเมื่อกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) ได้รับการพัฒนาขึ้นในบุคคลใด บุคคลนั้นก็จะมีแรงจูงใจในการแสวงหาโอกาสเพื่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องต่อไปได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากรอบความคิด (Mindset) ของมนุษย์เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ตลอดเวลา แต่ต้องอาศัยวิธีการที่แยบคายในบ่มเพาะกรอบความคิดใหม่เข้าไปในตัวบุคคล ผู้สอนที่ดีจึงต้องมีวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เข้าใจธรรมชาติของกรอบความคิดของผู้เรียนและออกแบบสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาเพื่อกระตุ้นการเติบโตของกรอบความคิดและพัฒนาการ

ตารางที่ 1 แสดงคุณลักษณะที่แตกต่างของผู้ที่มีกรอบความคิดเติบโตและกรอบความคิดจำกัด

<p>กรอบความคิดจำกัด</p> <p>: เชื่อว่าเขาวัวปัญญาเป็นสิ่งตายตัว นำไปสู่ความต้องการที่จะดูเหมือนเป็นคนฉลาด ดังนั้นจึงมีแนวโน้มที่จะ.....</p>	<p>กรอบความคิดเติบโต</p> <p>: เขาวัวปัญญาสามารถพัฒนาได้ นำไปสู่ความต้องการที่จะเรียนรู้ดังนั้นจึงมีแนวโน้มที่จะ....</p>
<p>ด้านความท้าทาย: หลีกเลี่ยงความท้าทาย</p> <p>เมื่อเจออุปสรรค : เลิกล้มความตั้งใจง่าย</p> <p>ด้านความพยายาม: มองความพยายามว่าไม่มีประโยชน์หรือแะ</p> <p>เมื่อโดนวิจารณ์: ไม่สนใจคำวิจารณ์ที่มีประโยชน์</p> <p>ด้านความสำเร็จของผู้อื่น: รู้สึกกลัวต่อความสำเร็จของผู้อื่น</p>	<p>ด้านความท้าทาย: ชอบความท้าทาย</p> <p>เมื่อเจออุปสรรค : ยังทำสิ่งนั้นต่อไปแม้เผชิญความล้มเหลว</p> <p>ด้านความพยายาม: มองความพยายามว่าเป็นหนทางไปสู่ความรู้</p> <p>เมื่อโดนวิจารณ์: เรียนรู้จากคำวิจารณ์</p> <p>ด้านความสำเร็จของผู้อื่น: หาแบบอย่างและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น</p>

ที่มา: ชนิตา รุ่งเรืองและ เสรี ชัดเข้ม (2559) ดัดแปลงมาจาก Dweck (2006)

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่ากรอบความคิดในตัวบุคคลมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลและทำให้คนมีความแตกต่างกันทั้งในด้าน เช่น รูปแบบการเรียนรู้ เป้าหมายในชีวิต พฤติกรรมที่แสดงออกเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทายหรือเมื่อเกิดปัญหา และปฏิกิริยาเมื่อพบกับความล้มเหลว ซึ่งความแตกต่างของการตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ นี้ จะส่งผลต่อการพัฒนาตนเอง อันจะนำไปสู่การประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวในด้านต่างๆ ทั้งการเรียน การทำงาน รวมถึงการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันออกไป (Haimovitz, Wormington, & Corpus, 2011) บุคคลที่มีกรอบความคิดเติบโตมักจะทำให้ความสำคัญต่อการแสวงหาแนวความคิดใหม่ รวมทั้งมีความพยายามที่จะฝึกฝนตนเองอย่างหนัก เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ (Chan, 2012) ในขณะที่ บุคคลที่มีกรอบความคิดจำกัดมักมีความเชื่อว่า การใช้ความพยายามสะท้อนถึงการด้อยความสามารถ เพราะหากเป็นผู้ที่มีความสามารถแล้วไม่จำเป็นต้องอาศัยความพยายามในการทำสิ่งต่างๆ ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่มีกรอบความคิดจำกัดจึงมักหลีกเลี่ยงที่จะใช้ความพยายามในการจัดการหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งมีความวิตกกังวลกับการพิสูจน์ว่าตนเองมีคุณลักษณะที่ตีเพียงพอหรือไม่ หรือมีความสามารถมากน้อยเพียงใดด้วย (Lee et al., 2012; Mangels et al., 2006; Murphy & Dweck, 2015) ซึ่งแตกต่างจากผู้ที่มีกรอบความคิดเติบโตที่ไม่วิตกกังวลกับภาพลักษณ์เหล่านี้ (Murphy & Dweck, 2015)

การพัฒนากรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่ากรอบความคิดของมนุษย์สามารถพัฒนาได้ไม่ว่าผู้เรียนจะมีกรอบความคิดจำกัดติดตัวมาอย่างไรจนส่งผลให้ผู้เรียนไม่ต้องการเรียนรู้หรือพัฒนาตนเอง แต่หากผู้สอนรู้และเข้าใจหลักการพัฒนากรอบความคิด ก็จะทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังกรอบความคิดเติบโตขึ้นได้ การจัดการเรียนการสอนก็จะประสบความสำเร็จได้มากยิ่งขึ้นตามไปด้วย

ความสำคัญของกรอบความคิดเติบโต

กรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) เป็นกรอบความคิดที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นเครื่องสะท้อนความสำเร็จในชีวิตได้มากกว่าคนที่มีการอบความคิดจำกัด (Fixed Mindset) เนื่องจากเมื่อคนที่มีการอบความคิดทั้งสองแบบต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทายเดียวกันการปฏิบัติต่อสถานการณ์ดังกล่าวนี้จะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง โดยคนที่มีการอบความคิดจำกัดจะปกป้องตัวเองจากสถานการณ์และไม่พร้อมต่อการเผชิญความเสี่ยงที่ไม่คุ้นเคย ในขณะที่คนที่มีการอบความคิดเติบโตจะมองสถานการณ์อย่างเข้าใจและพร้อมจะมองหาโอกาสในการก้าวผ่านสถานการณ์นั้นได้อย่างสวยงาม เป็นต้น กรอบความคิดยังมีผลต่อการศึกษาคำ ความรู้ของนักเรียนด้วย ซึ่งพบว่า แรงจูงใจของผู้เรียนและกรอบความคิดเติบโตมีความสัมพันธ์ต่อความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน (ซินดา รุ่งเรืองและ เสรี ชัดแจ้ง, 2559) สอดคล้องกับแนวคิดของ Blackwell, Trzesniewski & Dweck (2007) สามารถยืนยันผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดีว่าในคนที่มีการอบความคิดจำกัดส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลงขณะที่คนที่มีการอบความคิดเติบโตมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นและทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจเพิ่มขึ้น Dweck (2012) ได้ยืนยันไว้ว่าผู้ที่มีการอบความคิดเติบโตมีแนวโน้มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นเมื่อมีการเลื่อนชั้นเรียน นอกจากนี้กรอบความคิดเติบโตไม่เพียงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ แต่ยังมีผลสำคัญต่ออารมณ์และสุขภาพจิต (King, 2012) สำหรับผลการศึกษากรอบความคิดในนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ผลการศึกษาของ Schroder et al (2014) พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ที่มีการอบความคิดเติบโตมีลักษณะอาการทางจิตเวชเช่น ภาวะซึมเศร้าน้อยกว่าผู้ที่มีการอบความคิดจำกัด และพบว่ากรอบความคิดเติบโตเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนไม่ใช่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่นอันเนื่องมาจากการมีสุขภาพจิตและการปรับตัวที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ากรอบความคิดเติบโตส่งผลในทางบวกต่อผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

แนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโต

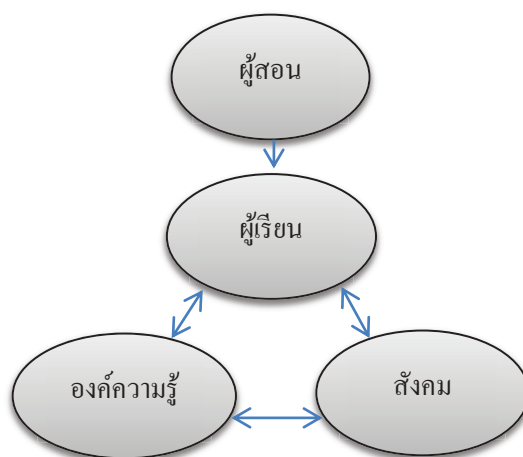
การพัฒนากรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) ในผู้เรียนนั้นแนวทางที่ดีที่สุดควรเริ่มต้นจากการประเมินกรอบความคิดของผู้เรียนก่อนเนื่องจากผู้เรียนมาจากภูมิหลังที่แตกต่างกัน ส่งผลให้กรอบความคิดที่มีย่อมต้องแตกต่างกันไปด้วย การประเมินกรอบความคิดสามารถทำได้หลายวิธีด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการประเมินด้วยเอกสารด้วยการกำหนดตัวชี้วัดการประเมินตามหลักการลิเคิร์ต (Likert Scale) เพื่อศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายที่สะท้อนถึงกรอบความคิดที่แตกต่างกันได้ หรือในทางวิทยาศาสตร์ได้ใช้ความพยายามในการศึกษาค้นคว้าเครื่องมือสำหรับการวัดกรอบความคิดในตัวมนุษย์ ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวทำหน้าที่เป็นเครื่องวัดคลื่นไฟฟ้าสมองที่มีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ (Schoder et al, 2014) สอดคล้องกับการศึกษาของ Mangels et al. (2006) ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีการอบความคิดแตกต่างกันจะมีลักษณะของคลื่นไฟฟ้าสมองในบางตำแหน่งแตกต่างกันด้วย นอกเหนือจากนี้ยังพบการศึกษาของ Lee et al. (2012) ที่ได้นำเอาเกมส้อมออนไลน์มาใช้ในการประเมินกรอบความคิดของผู้เรียนซึ่งพบว่าสามารถวัดผลได้ใน

ระดับหนึ่ง โดยที่เกมส์ออนไลน์มีข้อจำกัดในการศึกษาคุณลักษณะในด้านการตอบสนองต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ และการตอบสนองต่อความสำเร็จของผู้อื่นส่งผลให้เกมส์ออนไลน์จึงอาจจะไม่ใช่เครื่องมือที่ดีที่สุด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าโดยหลักการแล้วการประเมินกรอบความคิดของมนุษย์สามารถทำการประเมินได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานการณ์หรือข้อมูลที่ต้องการจะนำไปใช้ประโยชน์เป็นสำคัญว่าจะใช้เครื่องมือแบบใดจึงจะเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยสำหรับผู้เรียนนั้นการประเมินกรอบความคิดโดยการใช้แบบประเมินในรูปแบบเอกสารก็น่าจะเพียงพอและมีความสะดวกมากที่สุด ทั้งนี้ข้อพึงระวังได้แก่การออกแบบข้อคำถามและภาษาที่ใช้วัดกรอบความคิดนั้นอาจไม่สามารถวัดผลได้จริงหากผู้ออกแบบไม่มีความเข้าใจในหลักการของกรอบความคิดเติบโตและกรอบความคิดจำกัดมากพอ ผู้ออกแบบสอบถามถึงควรศึกษาให้เข้าก่อนการดำเนินการจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด

ภายหลังจากที่ได้ประเมินกรอบความคิดของผู้เรียนก็จะทำให้ผู้สอนเข้าใจผู้เรียนและสถานการณ์ในห้องเรียนของตนได้มากยิ่งขึ้น ก่อนที่จะทำการพิจารณาแนวทางการพัฒนากรอบความคิดตามความรุนแรงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นต่อไปได้ ทั้งนี้วิธีการพัฒนากรอบความคิดมีหลากหลายวิธี แต่วิธีการที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมากที่สุดและเป็นวิธีการที่ได้อ้างอิงข้อค้นพบทางประสาทวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาเชาวน์ปัญญาผ่านการเรียนและการฝึกฝนเรียกว่า “เบรโนโลยี” หรือ “Brainology” ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนกรอบความคิดผ่านการให้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับการทำงานของสมองรวมถึงความสามารถของสมองในการพัฒนาและจัดระบบใหม่อันเป็นผลมาจากการใช้ความพยายามและการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง แนวคิดดังกล่าวนี้นำไปสู่การพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนใหม่จำนวนมากรวมไปถึงการพัฒนาโปรแกรมออนไลน์สำหรับการพัฒนาทักษะทางสมองโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อการพัฒนากรอบความคิดเติบโตในมนุษย์และการสร้างแรงจูงใจสู่ความสำเร็จ (Dweck, 2012) Paunesku et al, (2015) สนับสนุนแนวคิดการพัฒนาทักษะทางสมอง (Brainology) และได้พัฒนาสาระสำคัญเพิ่มเติมในรูปแบบที่เรียกว่า “การเจริญเติบโตและใจตั้งแทรกแซง” เพื่อเป็นวิธีการเปลี่ยนกรอบความคิดจำกัดให้เป็นกรอบความคิดเติบโต นอกจากการพัฒนาโปรแกรมออนไลน์แล้วยังพบว่าทำให้ “คำชมเชย” ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่วิเศษมากสำหรับการพัฒนากรอบความคิดเติบโต เพราะกรอบความคิดเติบโตมีพื้นฐานมาจากแรงจูงใจและความเชื่อส่วนบุคคลเป็นสำคัญ Mueller & Dweck (1998) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลจากคำชมเชยจากกลุ่มเป้าหมายสองกลุ่มในห้องเรียน โดยแบ่งการชมเชยออกเป็นสองประเภทได้แก่ การชมเชยที่ความสามารถและการชมเชยที่ความพยายาม พบว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับคำชมเชยในความสามารถจะนำความผิดพลาดมาเป็นสิ่งสะท้อนว่าตนขาดความสามารถและเมื่อให้แก้ปัญหาในชุดต่อมาปรากฏว่าความสามารถในการแก้ปัญหาลดลงในขณะที่กลุ่มที่ได้รับคำชมเชยในความพยายามกลับพบว่านักเรียนมีทัศนคติต่อความยากว่าเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าต้องใช้ความพยายามมากขึ้นซึ่งเมื่อแก้ปัญหาในชุดต่อมาก็พบว่าสามารถแก้ปัญหาได้ดีขึ้น ในอีกทางหนึ่ง Gunderson et al, (2013) พบว่าประเภทของคำชมเชยของพ่อแม่ที่มีต่อเด็กเล็กสามารถทำนายถึงกรอบความคิดของเด็กได้ด้วยแนวคิดนี้นำไปสู่การพัฒนากระบวนการให้รางวัลเมื่อทำกิจกรรมสำเร็จ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนากรอบความคิดเติบโตมีความละเอียดอ่อนและสัมพันธ์โดยตรงกับพัฒนาการทางสมองที่จะต้องได้รับการกระตุ้นอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องจึงจะสามารถปลูกฝังกรอบความคิดที่ต้องการเข้าไปได้

แนวทางการจัดการรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกกับการพัฒนากรอบความคิดเติบโต

เป้าหมายสำคัญสำหรับการจัดการศึกษาคือการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำรงชีวิตในอนาคตอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญที่จะผลักดันเป้าหมายดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จได้ จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่ารูปแบบการจัดการศึกษาที่ดีที่สุด ณ ขณะนี้คงหนีไม่พ้นการจัดการศึกษาในเชิงรุก (Active Learning) โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่งและมีครูผู้สอนทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือชี้แนะเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพแบบสองทิศทางแทนที่แบบเดิมที่เน้นการบรรยาย (Lecture Based Learning) ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ทางเดียว การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการชี้แนะของผู้สอนและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและมีความยืดหยุ่นในเรื่องของเวลาในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม (ธเนศ ปานรัตน์ และฮัมบาภิ เจมะ, 2557) แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกนี้ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ขั้นสูงอันประกอบด้วย การวิเคราะห์ (Analysis) การสังเคราะห์ (Synthesis) และทักษะการประเมินค่า (Evaluation) (McKinney, 2008) ผ่านทางกิจกรรมการเรียนรู้แบบใหม่ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) และการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) เป็นต้น อย่างไรก็ตามพบว่าการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเชิงรุกนั้นจะประสบความสำเร็จไปไม่ได้หากผู้เรียนไม่ได้ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมอย่างจริงจัง เพราะการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกเป็นรูปแบบที่เน้นกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้ขั้นสูง ซึ่งหากผู้เรียนไม่พร้อมและไม่ให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติประโยชน์สูงสุดที่คาดหวังก็จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ความพร้อมของผู้เรียนจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้การปรับปรุงเทคนิคการจัดการเรียนของผู้สอนเลย เพราะการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุกมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ทั้งหมดทั้งมวล

ภาพที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาเชิงรุก

ปรับปรุงจาก เรณูมาศ มาอ่อน, (2559)

จากรูปภาพ 2 ผู้เรียนต้องอยู่ตรงกลางระหว่างองค์ความรู้และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องเพื่อเรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัวด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้การสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นหากผู้เรียนไม่มีความพร้อม ไม่มีแรงบันดาลใจสู่ความสำเร็จในอนาคตของตนเองและมีกรอบความจำกัดฝังแน่น ว่าตนเองมาเรียนเพียงเพราะหน้าที่ที่ตนเองทำตามวัย ก็อาจขัดขวางความสำเร็จของผู้เรียนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ เรณูมาศ มาอุ่น, (2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า คุณลักษณะของผู้เรียนมีผลต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะในด้านความแตกต่างทางบุคลิกลักษณะของผู้เรียน ประสบการณ์การเรียนรู้ในอดีต และความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่จะศึกษา ซึ่งสิ่งนี้ Dweck (2012) เรียกว่า กรอบความคิดจำกัด มากไปกว่านั้น กรอบความคิดจำกัดดังกล่าวยังอาจระงับความมุ่งมั่นของเค้าให้ดำเนินต่อไปอีกก็เป็นได้เมื่อต้องเผชิญกับเพื่อนร่วมห้องที่อาจมาเรียนด้วยกรอบความคิดเติบโต ที่เต็มเปี่ยมและมีแรงบันดาลใจที่จะผลักดันตนเองไปสู่ความสำเร็จอย่างแรงกล้า ซึ่งคนทั้งสองกลุ่มมีลักษณะตอบสนองต่อการเรียนที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง และกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดอาจถูกจูงใจไปพร้อมกับอีกกลุ่มได้โดยง่ายถ้าแรงบันดาลใจของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากกว่า ดังนั้นเพื่อป้องกันความล้มเหลวของการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก การกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความพร้อมและมีกรอบความคิดเติบโตในชั้นเรียนจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวอย่างแน่นอน

สรุป

กรอบความคิด (Mindset) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะเป็นความเชื่อส่วนบุคคลที่นำไปสู่ทัศนคติและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์เพื่อความอยู่รอดในสังคมบนพื้นฐานความคิดและความเชื่อที่มี ภายใต้กรอบความคิดมีตัวแปรสำคัญสองด้านด้วยกัน ได้แก่ กรอบความคิดจำกัด (Fixed Mindset) และกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) ซึ่งทั้งสองตัวแปรมีพื้นฐานความเชื่อและทัศนคติที่ต่างกัน ส่งผลให้พฤติกรรมมนุษย์ในการเปิดใจเรียนรู้แตกต่างกันออกไป การพัฒนากรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) เพื่อผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ถือเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการทำความเข้าใจในความแตกต่างของ ผู้เรียนเพื่อให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อประโยชน์ในการทำงานหรือดำรงชีวิตในอนาคตของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

จิรภา อรรถพร และ ประกอบ กรณีกิจ. (2557). การพัฒนารูปแบบการสอนเชิงรุกออนไลน์เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, เล่มที่ 9 (ฉบับที่ 4): หน้า 122 – 136 สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2560, จาก <http://www.edu.chula.ac.th/ojed>

ชนิตา รุ่งเรือง และ เสรี ชัดเข้ม. (2559). กรอบความคิดเติบโต: แนวทางใหม่แห่งการพัฒนาศักยภาพมนุษย์. *วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, ปีที่14(1), หน้าที่ 1-13

- เชิดศักดิ์ ภัคดีโรจน์. (2556). ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (สาขาวิชาการมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข. (2560). ทักษะ 7C ของครูยุค 4.0. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พันธ์ศักดิ์ พลสารรัมย์. (2560). การปฏิรูปการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา: การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี. สืบค้นวันที่ 29 สิงหาคม 2560 จาก http://www.edu.chula.ac.th/eduinfo/ed_resch/pansak.pdf
- ไพศาล เรืองแสง. (2557). เทคนิคการสอนเชิงรุก: เรียนรู้ประสบการณ์จาก Shelton College International ประเทศสิงคโปร์. วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(3), 1-12
- ธเนศ ปานรัตน์ และอัมบาลี เจมะมะ. (2557). การกระตุ้นทักษะการคิดและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่แบบสร้างสรรค์ในห้องเรียนกลับทาง สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. โครงการประชุมวิชาการระดับชาติด้านการศึกษาก้าวไกล เรื่อง เปิดโลกกว้างทางปัญญา วิชาศึกษาทั่วไป. โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชัน กรุงเทพฯ. วันที่ 18 ถึง 20 มิถุนายน 2557. หน้า 157 – 168
- เรณูมาศ มาอุ่น. (2559). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, ปีที่ 9(2), หน้า 169 - 176
- สุภัทรา ภูษิตรัตน์าวลี และ ประทีป จินฉิ่ง. (2560). รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, ปีที่ 10(1). หน้า 151-158
- Blackwell, L., Trzesniewski, K., and Dweck, C. (2007). Theories of intelligence and achievement across the junior high school transition: A longitudinal study and an intervention. : *Development Child*, 78 (1), pp. 246-263
- Chan, D. W. (2012). Life satisfaction, happiness, and the growth mindset of healthy and unhealthy perfectionists among Hong Kong Chinese gifted students. *Roeper Review*, 34(4), 224–233.
- Drake, E., and Battaglia, D. (2014). *Teaching and Learning in Active Learning Classrooms: Recommendations, Research and Resources*. Central Michigan University: The Faculty Center for Innovative Teaching. Retrieving from <https://www.cmich.edu/>
- Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. New York: Random House.
- Dweck, C. (2012). *Mindset: How a Can You Fulfill Your Potential* . Constable & Robinson Limited
- Eison, J. (2010). *Using Active Learning Instructional Strategies to Create Excitement and Enhancement Learning*. Retrieving from <https://www.cte.cornell.edu/documents/presentations/Eisen-Handout.pdf>

- Gunderson, E. A., Gripshover, S. J., Romero, C., & Dweck, C. S. (2013). **Parent Praise to 1- to 3-YearOlds Predicts Children’s Motivational frameworks 5 Years Later.** *Child Development*, 84(5), 1526–1541
- Haimovitz, K., Wormington, S., and Corpus, J. (2011). **Dangerous mindsets: How beliefs about intelligence predict motivational change.** *And Individually Placed Differences Learning*, 21 (6).747-752. Retrieving from <http://www.reed.edu/motivation/docs/DangerousMindsetsPublished.pdf>
- Katz, J. (2010). **Active Learning in Academic Environments.** Retrieving from https://www.usma.edu/cfe/Literature/Katz_10.pdf, Date 25 September 2017
- King, R. (2012). **How you think about your intelligence influences how adjusted you are: Implicit.** *Theories and Adjustment Outcomes. And Individually Placed Differences personality*, 53 (5), pp. 705-709
- Lee, Y. H., Heeter, C., Magerko, B., & Medler, B. (2012). **Gaming mindsets: Implicit theories in serious game learning.** *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(4), 190–194.
- Mangels, J. A., Butterfield, B., Lamb, J., Good, C., & Dweck, C. S. (2006). **Why do beliefs about intelligence influence learning success?.** *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 1(2), 75-86.
- McKinney, K., and Heyl, B.S. (2008). **Sociology through active learning : strategies for the college classroom.** San Francisco: Jossey-Bass.
- Mueller, C. M., and Dweck, C. S. (1998). **Praise for intelligence can undermine children’s motivation and performance.** *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(1), pp. 33–52
- Murphy, M. C., & Dweck, C. S. (2015). **Mindsets shape consumer behavior.** *Journal of Consumer Psychology*, <http://dx.doi.org/10.1016/j.jcps.2015.06.005>
- Paunesku, D., Walton, G. M., Romero, C., Smith, E. N., Yeager, D. S., & Dweck, C. S. (2015). **Mind-set interventions are a scalable treatment for academic underachievement.** *Psychological Science*, 26, 784–793.
doi:10.1177/0956797615571017
- Schroder, H., Dawood, S., Yalch, M., Donnellan, M., and Moser, J. (2014). **The role of implicit theories in mental health symptoms, emotion regulation, and hypothetical treatment choices in college students: and Research, Therapy, Cognitive** , 39 (2), pp. 120-139
- Weltman, D. (2007). *A Comparison of Traditional and Active Learning Methods: an Empirical Investigation Utilizing a Linear Mixed Model* (Unpublished doctoral dissertation). The University of Texas at Arlington, Texas, USA

การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้า กรณีศึกษา
ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบโรงไฟฟ้าบางปะกง

A Study of Opinion of People toward Environmental Management of Power Plant:
A Case Study of People Living Nearby Bangpagong Power Plant

พนิตา ภัคดี¹ นันทินี นาราตี² บุษยมาศ โชคชัยฤทธิ³ ลิขเรศ ชูใจ⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้าของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบโรงไฟฟ้าบางปะกง โดยข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบโรงไฟฟ้าบางปะกงรัศมี 5 กิโลเมตร จำนวน 397 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้เทคนิคโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง จากการศึกษาพบว่าโมเดลสมการโครงสร้างพบว่าแนวความคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (Opinion) สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐาน ISO14001 โรงไฟฟ้า (Environ) ความตระหนักด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (Aware) ส่งผลต่อ นโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (Policy) โดยที่ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว มีความสามารถในการอธิบายตัวแปรตามได้ร้อยละ 7 ซึ่งสมการโมเดลโครงสร้างที่ได้คือ $z = (0.28) \text{ aware} + (-0.28) \text{ environ} + (0.18) \text{ opinion}$

คำสำคัญ: ความคิดเห็น/ การจัดการสิ่งแวดล้อม/ โรงไฟฟ้า

Abstract

The purpose of this research is to study the public opinion on the environmental management of power plants of people, living around the Bang Pakong Power Plant. To collect the sample from 400 people living around Bang Pakong Power Plant, a radius of 5 km. The instrument used to collect data was a questionnaire. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple regression coefficients and relationship analysis using the structural equation modeling technique. The structural equation model found that the concept of environmental management (Opinion), environmental problems in accordance with ISO14001 standards. Environ power plant (Environ), awareness of environmental management (Aware), affect the environmental

¹ นักศึกษาปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาเทคโนโลยีการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ

² นักศึกษาปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาเทคโนโลยีการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ

³ นักศึกษาปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาเทคโนโลยีการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ

⁴ นักศึกษาปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาเทคโนโลยีการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ

management policy (Policy) which the three independent variables have the ability to explain the dependent variables by 7%. The equation of the model is $z = (0.28) \text{ aware} + (-0.28) \text{ environ} + (0.18)$

Keyword: Opinion/ Environmental Management/ Power Plant

1. ความเป็นมาและความสำคัญ

ในยุคปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์กำลังประสบอยู่ในปัจจุบันที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาสารพิษ และปัญหาของระบบนิเวศ ซึ่งปัญหาที่สำคัญเหล่านี้มาจากปัญหาย่อยๆ หลายปัญหา เช่น มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ถ้าไม่รีบป้องกันแก้ไข อาจส่งผลกระทบต่อวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตได้ ซึ่งการป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องช่วยกัน ดังนั้นจากการพัฒนาประเทศที่ส่งผลให้ปริมาณและคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติลดลง จึงมีการนำหลักการพัฒนายั่งยืนมาใช้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนในหลายๆหน่วยงาน แต่ยังคงขาดการบูรณาการอย่างเป็นองค์รวมในทุกมิติ จึงควรมีการประสาน ผลักดัน ให้มีการนำนโยบาย แผน มาตรการ และกลไกการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และนำไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งสนับสนุนการเสริมสร้างศักยภาพของท้องถิ่นนั้นอย่างบูรณาการ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาและจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทั้งบริบทเมืองและชนบทในประเทศไทยต่อไป ดังนั้นการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนแบบบูรณาการครอบคลุม 4 มิติ ประกอบด้วย 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ด้านสังคมวัฒนธรรม 3) ด้านเศรษฐกิจ 4) ด้านการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม เพื่อให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความสามารถในการจัดการตนเองได้ จำลอง โพธิ์บุญ (2551)

ในการศึกษาครั้งนี้ จะทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้าบางปะกงกรณีศึกษา แนวความคิดของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบ ซึ่งเป็นโรงไฟฟ้าพลังความร้อนและพลังความร้อนร่วมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จัดเป็นโรงไฟฟ้าที่ใช้ก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทยแห่งแรก ประกอบด้วยโรงไฟฟ้าพลังความร้อน จำนวน 4 เครื่อง และโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วม จำนวน 4 เครื่อง รวมกำลังผลิตทั้งหมด 3,680,000 กิโลวัตต์ เป็นแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าขนาดใหญ่ของประเทศไทย ไฟฟ้าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งสำหรับการดำรงชีวิตประจำวันของชนในชาติ การสื่อสาร การคมนาคม การให้ความรู้ การศึกษา และการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อหลักการมนุษยชนจะเกิดขึ้นและมี ประสิทธิภาพไม่ได้ถ้าขาด ไฟฟ้า ไฟฟ้าเป็นตัวแปรสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจการเพิ่มผลผลิต ทั้งเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมที่ทันสมัย การกระจายรายได้ และสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในด้านการผลิต และการขายสินค้า ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และด้วยการขยายตัวประชากร และการขยายตัวของเศรษฐกิจได้ดำเนินอยู่ตลอดเวลา ประเทศไทยจึงมีอัตราการเพิ่มของปริมาณการใช้ไฟฟ้าปีละไม่ต่ำกว่า 1,000 เมกะวัตต์ จากกำลังผลิตในปี พ.ศ. 2537 ประมาณ 13,000 เมกะวัตต์

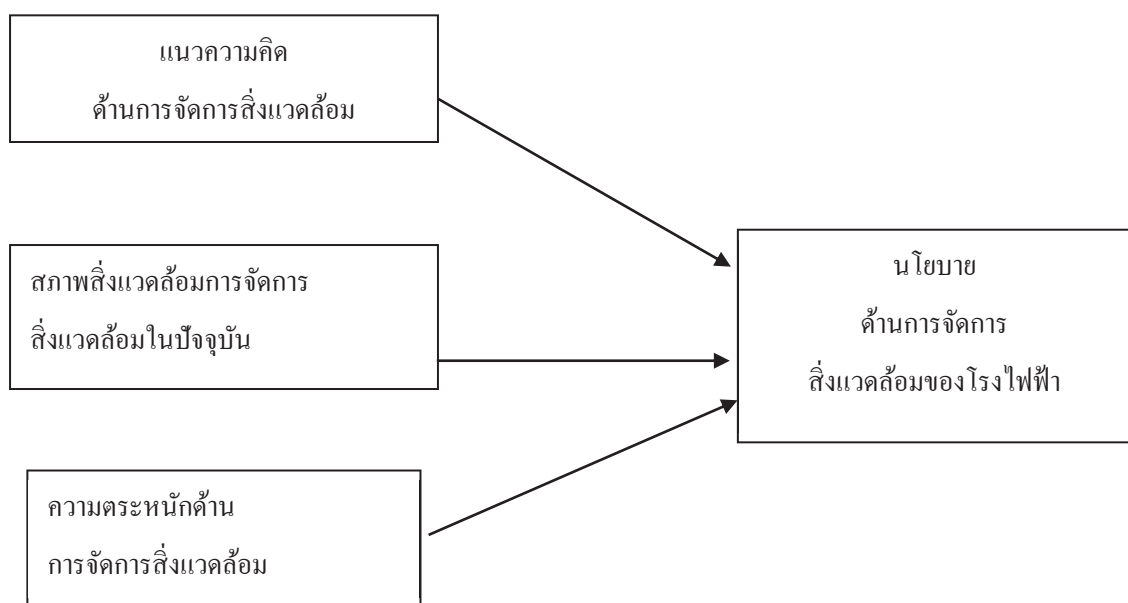

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว คณะผู้ดำเนินโครงการจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้าบางปะกงกรณีศึกษาแนวความคิดของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบ ข้อมูลสามารถนำมาบูรณาการให้เกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ ทั้งในด้านของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและชุมชนเพื่อการพัฒนาต่อไปได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้าของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบโรงไฟฟ้าบางปะกง

กรอบแนวคิด

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1 การคำนวณหาขนาดตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าบางปะกง รัศมี 5 กิโลเมตรครอบคลุมพื้นที่ 10 ตำบล คือ ตำบลท่าข้าม ตำบลบางปะกง ตำบลท่าสะอ้าน ตำบลเขาหิน ตำบลบางวัว ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ตำบลตำรุ ตำบลบ้านเก่า ตำบลบางนาง ตำบลเกาะลอย อำเภอบางปะกง จังหวัดชลบุรี รวม 48,201 คน (กระทรวงมหาดไทย, 2559) และพนักงานของโรงไฟฟ้าบางปะกง

เมื่อทราบจำนวนประชากร ผู้วิจัยทำการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ Yammane Taro (1973,p.25) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

n = จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร เท่ากับ 48,201 คน

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดให้ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 หรือระดับความเชื่อมั่น 95% เมื่อแทนค่าในสูตร ดังนี้

$$n = \frac{48,201}{1+48,201(0.05)^2}$$

$$= 396.71$$

จำนวนขนาดตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณ ทั้งสิ้นอย่างน้อย 397 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนต่อไปนี้

3.2 การสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เลือกเจาะจงกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลท่าข้าม ตำบลบางปะกง ตำบลท่าสะอ้าน ตำบลเขาดิน ตำบลบางวัว ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ตำบลตำรุ ตำบลเมือง ตำบลบ้านเก่า ตำบลบางนาง ตำบลเกาะลอย อำเภอบางปะกง จังหวัดชลบุรี รวม 48,201 คน (กระทรวงมหาดไทย, 2559) และพนักงานของโรงไฟฟ้าบางปะกง

ขั้นตอนที่ 2 หลังจากนั้นผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบสัดส่วน เพื่อหาจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบล

$$\text{กลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบล} = \frac{\text{จำนวนประชากรที่อาศัยในแต่ละตำบล } X \text{ จำนวนตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณ}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าบางปะกง รัศมี 5 กิโลเมตร}}$$

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนตัวอย่างในเขตพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าบางปะกง รัศมี 5 กิโลเมตร แบ่งตามรายตำบล

	ตำบล	จำนวนประชากร	จำนวนตัวอย่างที่ต้องการศึกษา
1	ท่าข้าม	7,778	64
2	บางปะกง	7,702	64
3	ท่าสะอ้าน	3,537	29
4	เขาดิน	2,460	20
5	บางวัว	10,708	88
6	บางน้ำผึ้ง	2,169	18
7	ตำรุ	2,578	21

8	บ้านเก่า	3,308	27
9	บางนาง	5,354	44
10	เกาะลอย	2,607	22
	รวม	48,201	ประมาณ 397

ขั้นตอนที่ 3 ในขั้นตอนสุดท้ายผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มแบบบังเอิญ โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากสถานที่สำคัญในตำบล นั้นๆ เช่น วัด โรงเรียน โรงพยาบาล สถานีตำรวจ สถานีอนามัย และการเดินเก็บข้อมูลตามบ้าน จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิ คือการใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม มีทั้งชนิดคำถามปลายเปิดและคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยแบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านสิ่งแวดล้อม นโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม สภาพสิ่งแวดล้อมและการจัดการในปัจจุบัน และความตระหนักด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบสอบถามก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง ดังนี้

3.5.1 การนำแบบสอบถามไปหาความเที่ยงตรง นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความครอบคลุมของเนื้อหาและตัวแปรที่ต้องการศึกษา เพื่อให้แบบสอบถามมีความถูกต้อง เหมาะสม และสมบูรณ์

3.5.2 การทดสอบค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มประชาชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการทำการศึกษาวิจัยก่อน จำนวน 30 ชุด เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเป็นรายด้านโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 ขึ้นไป ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .930 หมายความว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ คือ สามารถนำไปเก็บจริงได้

3.5.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุ

3.5.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้เทคนิคโมเดลสมการเชิงโครงสร้างโดยส่วนโปรแกรม Wrap PLS 4.0 (Free trial for 30 days) เป็นโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติอีกโปรแกรมหนึ่งที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้าง

4. ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน เสนอด้วย ตารางประกอบการบรรยายในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	233	58.3
	หญิง	167	41.8
	รวม	400	100
อายุ	20-30 ปี	185	46.3
	31-40 ปี	126	31.5
	41-60 ปี	89	22.3
	รวม	400	100
ระดับการศึกษา	ม.6 / ปวช.	192	48
	ปวส.	150	37.5
	ปริญญาตรี	56	14
	สูงกว่าปริญญาตรี	2	5
	รวม	400	100
ประสบการณ์ทำงาน	0-10ปี	232	58
	11-20ปี	113	28.2
	21ปีขึ้นไป	55	13.8
	รวม	400	100

จากตารางที่ 2 สามารถอธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน แสดงจำนวนร้อยละ โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน

1. เพศ กลุ่มตัวอย่างของส่วนใหญ่เป็น เพศชาย จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 58.3 และส่วนน้อย เป็นเป็นเพศหญิง จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 41.8

2. อายุ กลุ่มตัวอย่างของส่วนใหญ่ อายุ 20-30 ปี จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 46.3 รองลงมาอายุ 31-40 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5 และ อายุ 41-60 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.3

3. ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างพบว่า มีระดับการศึกษา ม.6/ปวช. มีจำนวนมากที่สุดจำนวน 192 คน เป็นร้อยละ 48 รองลงมาคือ ระดับ ปวส.จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 รองลงมาระดับปริญญาตรี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 14 และระดับสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5

4. ประสบการณ์การทำงานที่ทำการสุ่มตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่มีอายุการทำงาน 0-10 ปี จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 58 รองลงมา 11-20 ปี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 และน้อยที่สุดคือ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 13.8

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านสิ่งแวดล้อม นโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม สภาพสิ่งแวดล้อมและการจัดการในปัจจุบัน และความตระหนักด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นด้านสิ่งแวดล้อม นโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม สภาพสิ่งแวดล้อมและการจัดการในปัจจุบัน และความตระหนักด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
แนวความคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม	3.92	0.81	ระดับมาก
นโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม	3.75	0.75	ระดับมาก
สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐาน ISO14001	3.32	1.04	ระดับกลาง
ความตระหนักด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม	3.45	0.88	ระดับกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่าความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้า แนวความคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้า นโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้า สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐาน ISO14001 โดยรวมอยู่ในระดับกลาง

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้า ความตระหนักรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ตารางที่ 4 แสดงผลลัพธ์วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้เทคนิคโมเดลสมการเชิงโครงสร้างโดยใช้โปรแกรม Wrap PLS 4.0

	Opinion	Policy	Environ	Aware
R-squared		0.069		
Adj. R-squared		0.62		
Cronbach's alpha	0.923	0.859	0.962	0.847
Full Collin. VIF	1.198	1.394	1.037	1.379

*Opinion = แนวความคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

* Policy = นโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

* Environ = สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐาน ISO14001 โรงไฟฟ้า

* Aware = ความตระหนักรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

จากตารางที่ 4 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล เป็นดังนี้

Average path coefficient (APC)=0.244, $P < 0.001$

Average R-squared (ARS)=0.069, $P = 0.028$

Average adjusted R-squared (AARS)=0.062, $P = 0.039$

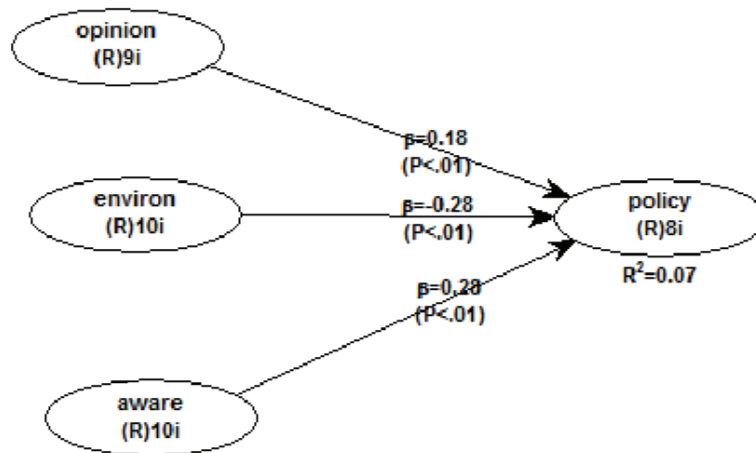
Average block VIF (AVIF)=1.501, acceptable if ≤ 5 , ideally ≤ 3.3

Average full collinearity VIF (AFVIF)=1.252, acceptable if ≤ 5 , ideally ≤ 3.3

Statistical suppression ratio (SSR)=1.000, acceptable if ≥ 0.7

Nonlinear bivariate causality direction ratio (NLBCDR)=1.000, acceptable if ≥ 0.7

แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างแนวความคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (Opinion) สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐาน ISO14001 โรงไฟฟ้า (Environ) ความตระหนักด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (Aware) และ นโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (Policy) มีความเหมาะสมในการใช้เทคนิคโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง

*Opinion = แนวความคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

* Policy = นโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

* Environ = สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐาน ISO14001 โรงไฟฟ้า

* Aware = ความตระหนักด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 1 โมเดลสมการโครงสร้างการจัดการสิ่งแวดล้อมของ โรงไฟฟ้าบางปะกงกรณีศึกษาแนวความคิดของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบ

จากภาพที่ 1 โมเดลสมการโครงสร้างพบว่าแนวความคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (Opinion) สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐาน ISO14001 โรงไฟฟ้า (Environ) ความตระหนักด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (Aware) ส่งผลต่อ นโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (Policy) โดยที่ตัวแปร อิสระทั้ง 3 ตัว มีความสามารถในการอธิบายตัวแปรตามได้ 7 % ($R^2=0.07$) และเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระแต่ละด้านพบว่า

ความตระหนักด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (Aware) ส่งผลต่อนโยบายด้านการจัดการ สิ่งแวดล้อม (Policy) ($\beta = 0.28$) โดยส่งผลในทิศทางเดียวกัน

สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐาน ISO14001 โรงไฟฟ้า (Environ)ส่งผลต่อนโยบาย ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (Policy) ($\beta = - 0.28$) โดยส่งผลในทิศทางตรงกันข้าม

แนวความคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (Opinion) ส่งผลต่อนโยบายด้านการจัดการ สิ่งแวดล้อม (Policy) ($\beta = 0.18$) โดยส่งผลในทิศทางเดียวกัน

ซึ่งสมการโมเดลโครงสร้างที่ได้คือ $z(\text{Policy}) = (0.28) \text{aware} + (-0.28) \text{environ} + (0.18) \text{opinion}$

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของ โรงไฟฟ้า เพื่อศึกษาว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างไร และเสนอแนว ทางแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน

จากผลการวิเคราะห์ โมเดลสมการโครงสร้างจากกรอบแนวความคิดงานวิจัย เรื่อง การจัดการ สิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้าบางปะกงกรณีศึกษาแนวความคิดของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณ โดยรอบ โรงไฟฟ้า บางปะกงจากการสำรวจ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ การที่ความตระหนักด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (Aware) ส่งผลต่อนโยบายด้านการจัดการ สิ่งแวดล้อม โดยส่งผลในทิศทางเดียวกันนั้นหมายความว่าความที่ มีความตระหนักด้านการจัดการ สิ่งแวดล้อมมากจะส่งผลให้มีการนำนโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมมากตาม ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความตระหนักก่อให้เกิดเครื่องมือในการบริหารจัดการ โดยเครื่องมือในที่นี้หมายถึงการเกิด นโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับ เกษม จันทร์ (2556) ที่เชื่อว่าแม้จะมีมาตรการอย่างไรก็ยังไม่สามารถ ยับยั้งปัญหา 'ได้' トラบดีที่การควบคุมประชากรไม่ได้ผลยังมีความหวังว่า การให้ความรู้และความ เข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อม น่าจะเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในการจะลดและผ่อนคลายปัญหาเหล่านั้นได้ไม่ มากก็น้อย ฉะนั้นควรปลูกฝัง ความตระหนักเรื่องสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน เนื่องจาก การศึกษาในครั้งนี้ ประชาชนมีความตระหนักใน เรื่องของสิ่งแวดล้อมระดับกลาง โดยประชาชนบางส่วนคำนึงถึงสิ่งที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อในอนาคตเรื่อง ของสิ่งแวดล้อม และช่วยป้องกัน ลด ภาวะอันจะก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม อีกส่วนหนึ่งไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของ สิ่งแวดล้อมเท่าที่ควรจึงละเลยในเรื่องของการช่วยอนุรักษ์ป้องกัน ลดปัญหาต่างๆที่จะ เกิดขึ้น การที่สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐาน ISO14001 โรงไฟฟ้า (Environ)ส่งผลต่อ นโยบายด้านการ จัดการสิ่งแวดล้อมโดยส่งผลในทิศทางตรงกันข้ามนั้นหมายความว่า สภาพปัญหา สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นมาก จะส่งผลให้มีการนำนโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมน้อย และถ้า นโยบายที่เกิดขึ้นจากความตระหนักไม่ได้ ถูกนำไปใช้ก็จะทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่มีปัญหาเพิ่ม มากขึ้นด้วย จำลอง โพธิ์บุญ (2551) เชื่อว่าในปัจจุบัน ประชากรมนุษย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และใน ขณะเดียวกันโรงงานอุตสาหกรรมก็มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกันทรัพยากรธรรมชาติ ถูกนำไปใช้ประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์มากเกินไปจนเกินความสมดุล ทำให้มนุษย์ต้องเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งภาวะมลพิษการเปลี่ยนแปลงภาวะสมดุล ของระบบนิเวศน์ และการร่อยหรอเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และทำให้เกิดภาวะโลกร้อน ยังมี แนวโน้ม เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับกลาง ไม่ว่าจะ เป็น ทาง ดิน น้ำ อากาศ ผลกระทบที่เกิดกับ คน พืชและสิ่งมีชีวิต ฉะนั้นโรงไฟฟ้าบางปะกงจึงไม่ได้ ส่งผลเสียที่เป็น อันตรายมากกับชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบ และสภาพปัญหาของสิ่งแวดล้อม การที่แนวความคิดด้านการจัดการ

สิ่งแวดล้อม (Opinion) ส่งผลต่อนโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (Policy) โดยส่งผลในทิศทางเดียวกัน นั้นหมายความว่า การที่มีแนวความคิด ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมมากจะส่งผลให้มีการนำนโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมมากตาม จำลอง โพธิ์บุญ (2551) ได้ให้ความหมายของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยมาตฐาน การบังคับและ ควบคุม ประกอบด้วยมาตรการทางกฎหมายในประเทศ และกฎระเบียบข้อตกลงทาง สิ่งแวดล้อม ระหว่างประเทศ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ และการจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวทางใหม่ คือ แรงผลักดันที่ทำให้มีการดำเนินการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมนอกจากกฎหมายและข้อตกลงต่าง ๆ แล้ว ยังมีสิ่ง กระตุ้นอื่น ๆ อีก เช่น การแข่งขันทางธุรกิจ ภาพลักษณ์ขององค์กร ความต้องการของ ลูกค้า เป็นต้น สิ่ง กระตุ้นและผลกดดันทำให้เกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมในประเด็นต่างๆ กระบวนการ สร้างศักยภาพของ สิ่งแวดล้อมให้เกิดการคงสภาพด้วยการการใช้อย่างยั่งยืน การขจัดของเสีย มลพิษ และการควบคุมกิจกรรม การจัดการเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างมั่นคงตลอดไป การที่จะทำ ได้ นั้นต้องมีแผนงานและมาตรการที่ เป็นรูปธรรม เช่น ป่าไม้ ต้องมีการวางแผนการจัดการใช้ ฟื้นฟู พัฒนา ป้องกัน เก็บรักษา สงวน และแบ่ง เขต จากการศึกษาครั้งนี้ประชาชนส่วนใหญ่มีความ คิดเห็นเรื่องของการจัดการสิ่งแวดล้อม ในระดับมาก ซึ่ง ยอมรับว่าเทคโนโลยีต่างๆเข้ามามีส่วนร่วม ในเรื่องของการจัดการสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ มากมาย และเป็น ตัวช่วยทำให้สิ่งแวดล้อมนั้นดีขึ้น

จากการสำรวจในส่วนของคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะพบว่า ความคิดเห็นส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างกล่าวไปในทิศทางเดียวกันว่าโรงไฟฟ้าควรออกสำรวจเยี่ยมชาวบ้าน เพื่อสอบถามความเป็นอยู่ว่า โรงไฟฟ้าส่งผลกระทบต่ออะไรบ้างต่อชุมชนบ้างหรือไม่ อยากแนะนำให้จัดฝึกอบรมด้านความปลอดภัยและการจัดการสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน อยากให้มีจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์หรือการร่วมกันทำประโยชน์ต่อสังคม ระหว่าง ประชาชนกับหน่วยงาน ดังนั้น โรงไฟฟ้าบางปะกงควรจัดทำโครงการเพื่อสำรวจความคิดเห็นของ ประชาชนที่ อาศัยอยู่โดยรอบ เพื่อสอบถามความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อนำ มาแก้ไข ปรับปรุง ในส่วนที่ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน และควรจัดทำ โครงการเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงไฟฟ้ากับ ชุมชน เพื่อ การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จากข้อคิดเห็นของประชาชนสามารถนำไปกำหนดเป็นนโยบายเพื่อปรับ สภาพแวดล้อมของบริเวณโดยรอบโรงไฟฟ้า ตามแนวความคิดร่วมของชุมชนกับโรงไฟฟ้าโดยการประสานให้ เกิดโครงการต่างๆเพื่อสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นและการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 จากผลการวิจัย ควรมีการจัดทำโครงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระยะสั้น ระยะกลาง และ ระยะยาวเป็นช่วงเวลา อย่างต่อเนื่อง

6.2 ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีแก่ชุมชนโดยรอบเพื่อไม่ให้เกิดอคติ และ ความตื่นตระหนกต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี

6.3 ควรมีการวางแผน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การคาดการณ์ในอนาคตของการขยายตัวของชุมชน และการอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนกับโรงไฟฟ้า

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. (2559). สถิติประชากรและบ้าน. อ้างถึงจาก

http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age.php สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2559

กระทรวงพลังงาน. (2554). การใช้ไฟฟ้าและผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย. อ้างถึงจาก

<http://www.eppo.co.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2558

เกษม จันทร์แก้ว. (2556). การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบผสมผสาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จำลอง โพธิ์บุญ. (2551). ISO14001 ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : ทิพย์เนตร์การพิมพ์ประกาศ

โรงไฟฟ้าบางประกง. (2556). ประกาศโรงไฟฟ้าบางประกง ที่ 2/2556 เรื่องนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม

อาชีพอนามัย ความปลอดภัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ณ วันที่ 24 มกราคม 2556

ระบบสถิติทางทะเลเบียน. (2558). จำนวนประชากร. อ้างถึงจาก www.stat.bora.dopa.go.th สืบค้นเมื่อ
วันที่ 20 มกราคม 2559

สมฤดี นิโครวัฒน์ยิ่งยง และสุจิตรา วาสนาดำรงดี. (2552). ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม:ตัวชี้วัดการมีส่วนร่วม
ของประชาชน(ประเมินครั้งที่ 3). นนทบุรี

ประเพณีแซนโดนตา

กรณีศึกษา บ้านคุณตากาญจน์ พรหมบุตร หมู่บ้านตุม ตำบลท่าตุม อำเภอท่าตุม จังหวัดสุรินทร์

Traditional Saen Doun Taa

A Case study of Grandpa Kaan Prombudra's House, Tum Village, Tambon Tha Tum, Tha Tum District, Surin Province.

อาจารย์นันทวัน จันทร์แจ็ก¹

บทคัดย่อ

ประเพณีแซนโดนตา จัดเป็นประเพณีที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับชาวไทยเชื้อสายเขมรและชาวไทยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ติดกับประเทศกัมพูชาที่ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมเขมร อันเป็นประเพณีสำหรับไหว้บรรพบุรุษ มีกำหนดจัดในช่วงเดือน 10 ตามปฏิทินจันทรคติของทุกปี ซึ่งในประเทศกัมพูชาจะเรียกประเพณีนี้ว่าบุญชุมบิณห์ ความเป็นมาของประเพณีนี้มีความเชื่อว่า ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ผีบรรพบุรุษจะได้รับอนุญาตให้ออกมารับบุญกุศลที่ลูกหลานอุทิศให้ แต่หากไม่ได้รับ ผีบรรพบุรุษก็จะสาปแช่งลูกหลานของตนในทางกลับกัน หากได้รับบุญกุศลก็จะอวยพรให้มีความเจริญ ในประเพณีนี้จำเป็นต้องมีของไหว้ต่างๆ โดยของไหว้ทุกอย่างล้วนมีความหมายและความสำคัญ หลังจากเสร็จพิธีไหว้บรรพบุรุษในบ้านแล้ว ก็จะต้องไปทำบุญที่วัดให้กับบรรพบุรุษตามพิธีพุทธ จึงเป็นการเสร็จพิธีแซนโดนตาอย่างสมบูรณ์

ประเพณีนี้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและความเป็นเจริญในชีวิต และเนื่องเพราะมีเรื่องเล่าและความเชื่อที่เกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะเรื่องจะประสบความเจริญหากปฏิบัติตาม และจะถูกสาปแช่งหากไม่ปฏิบัติตาม โดยสิ่งเหล่านี้ได้ถูกปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่น และจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด โดยเรื่องราวเหล่านี้สามารถอธิบายตามบทบาทหน้าที่ของคติชนได้ โดยเฉพาะในเรื่อง บทบาทในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม บทบาทในการให้การศึกษ อบรมระเบียบสังคม และรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม รวมทั้งทำหน้าที่เสนอทางออกทางใจให้แก่มนุษย์ในสังคม

คำสำคัญ : แซนโดนตา/ ประเพณี/ ประเทศกัมพูชา/ ชาวไทยเชื้อสายเขมร

Abstract

Saen Doun Taa is a tradition that is very important for Thai-Khmer people and Thai people, who live in the area adjacent to Cambodia, which is influenced Khmer culture. Saen Doun Taa is a traditional for worshipping ancestors. It is scheduled during the 10th month of

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

the lunar calendar every year. In Cambodia, this tradition is called Bon Pcum Ben. The history of this tradition is believed that during that period Ancestral spirits are allowed to come to the merit of their descendants. If not receive Ancestral spirits will curse their offspring. On the other hand, if they are given merit, they will bless them. In this tradition, it is necessary to have various offerings. By all means have meaning and importance. After the ceremony to pay homage to the ancestors. Descendants will have to make merit to the ancestors Buddhist ceremony. This is the perfect way to finish the ceremony.

This tradition is very important. It expresses gratitude to the ancestors and prosperity in life. And because of the stories and beliefs about supernatural power. In particular, it will prosper if it complies. And it will be cursed if not followed. These are implanted from generation to generation and must be strictly followed. These stories can be explained by the role of folklore. Especially in the subject. A role in describing the origin and identity of the people and the ritual. Role in education Social regulation and maintain standards of social behavior. And to offer a solution for the human mind in society.

Keywords : Saen Doun Taa/ traditional/ Cambodia/ Thai-Khmer people

ดินแดนประเทศไทยบริเวณจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชา โดยเฉพาะจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ เราจะพบว่าได้รับอิทธิพลทางด้านภาษาและวัฒนธรรมจากกัมพูชาเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยเพราะความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างช้านาน อีกทั้งมีอาณาเขตติดต่อกัน ดังนั้นการรับ-ส่ง วัฒนธรรมย่อมเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงมิได้ แม้เวลาจะผ่านไปนานเพียงใด ก็ยังคงมีร่องรอยทางภาษาและ วัฒนธรรมคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน เช่น ภาษาเขมรถิ่นไทย ซึ่งเป็นภาษาใช้ในบางพื้นที่ของจังหวัดดังกล่าว ผู้เขียนเคยสอบถามคนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ ได้ความว่า บางคนพูดและฟังภาษาไทยไม่เป็นทั้งที่เป็นคน ไทยแท้ พูดและฟังเป็นแต่ภาษาเขมรถิ่นไทย เป็นเพราะว่าเขาไม่เคยได้เรียนหนังสือหรือฝึกพูดภาษาไทย อีกทั้ง คนในบ้านรวมถึงคนในหมู่บ้านก็พูดแต่ภาษาเขมรถิ่นไทย แต่พอมีรุ่นหลานที่เกิดและเติบโตในกรุงเทพฯ กลับไปเยี่ยมเยียน จึงพูดและฟังภาษาไทยได้บ้าง เป็นต้น ส่วนด้านวัฒนธรรมนั้น ยังคงพบประเพณีที่เกี่ยวข้อง ทางวัฒนธรรม โดยที่เห็นเด่นชัดและมีความสำคัญมากที่สุดในพื้นที่ดังกล่าวก็คือ ประเพณีแซนโดนตา

ประเพณีแซนโดนตา คือ วันไหว้บรรพบุรุษของชาวไทยเชื้อสายเขมร หรือชาวไทยที่อาศัยอยู่ใน จังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชา คือ บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ ประเพณีนี้ถือว่าเป็นงานบุญที่มีความสำคัญมาก โดยถือปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างเคร่งครัด และมีกำหนดจัดในช่วงเดือน 10 ตามปฏิทิน จันทรคติ

คำว่า แขนโดนตา เป็นคำในภาษาเขมรถิ่นไทย แขน หมายถึง การเซ่นไหว้ โดนตา หมายถึงบรรพบุรุษ ส่วนตามรากศัพท์ภาษาเขมรนั้น แขน จะตรงกับคำว่า **โธ** (ออกเสียงว่า แขน) แปลว่า การเซ่นไหว้ โดน จะตรงกับคำว่า **ตฺ** (ออกเสียงว่า โดว์น) แปลว่า ยาย และ ตา จะตรงกับคำว่า **ตา** (ออกเสียงว่า ตา) แปลว่า ตา แต่ถ้าสองคำหลังมารวมกันเป็น **ตฺตา** จะแปลว่า ตายายหรือบรรพบุรุษ **โธตฺตา** จึงแปลว่า เซ่นไหว้ตายายหรือบรรพบุรุษ ซึ่งในประเทศกัมพูชามีประเพณีหนึ่งที่มีความสำคัญมากสำหรับชาว กัมพูชา นั่นก็คือ ประเพณีบุญกฐัมบิณฑ์ หรือในภาษาเขมรคือ **บุญกฐัมบิณฑ์** (ออกเสียงว่า บน-พจุม-เบน) ซึ่งถือปฏิบัติกันตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 10 ถึงวันแรม 15 ค่ำ เดือน 15 คำว่า กฐัม (กฐัม) หมายถึง การทำให้ รวมกัน ส่วนคำว่า บิณฑ์ (บิณฑ์) หมายถึง การรวบรวมหรือปั้นให้เป็นก้อน โดยประเพณีนี้มีความเชื่อเล่ากัน มาว่า มนุษย์ที่ทำบาปกรรมเมื่อตายไปแล้วบ้างก็ตกนรก บ้างก็ไปเกิดเป็นเปรต บ้างก็ไปรับโทษทัณฑ์ไม่จบสิ้น แต่เมื่อถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือนภัทรบท (เดือนกันยายน) ท่านยมราชก็อนุญาตให้วิญญาณเหล่านั้นได้ออกมาหา ลูกหลาน เมื่อวิญญาณมาถึงโลกมนุษย์แล้วก็จะไปยังวัดวาอารามที่อยู่ในบ้านเกิดของตน อีกส่วนหนึ่งก็ไปอยู่ ตามไต้ร่มไม้ ไต้กุฎี ไต้ศาลาโรงฉัน บ้างก็ไปรออยู่ระหว่างทางเข้าวัด แล้วคอยมองหาญาติพี่น้องเพราะคิดว่าคง จะมาทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ตน แล้วตนจะได้รับอานิสงส์ ได้ดื่มน้ำ ได้กินอาหาร ความปรารถนาของวิญญาณผี บรรพบุรุษเหล่านั้นคือการรอจนได้พบหน้าลูกหลาน ได้รับการเคารพบูชาจากลูกหลาน หากหลายวันผ่านไป แล้วยังไม่ได้พบหน้าลูกหลาน ก็จะไปตามหาที่วัดต่างๆ อีก 7 วัด ถ้าไม่พบว่าลูกหลานไปทำบุญอุทิศส่วนกุศล ให้ ก็จะนึกน้อยใจ โกรธ และสาปแช่ง แต่ก็มีบ้างที่คิดว่า ในเวลาที่ตนยังมีชีวิตอยู่นั้นมิได้สั่งสมบุญสร้างกุศล ด้วยไว้วางใจว่าลูกหลานคงจะทำบุญอุทิศให้เช่นเดียวกับที่ตนเคยทำให้บรรพบุรุษ หากวิญญาณเหล่านั้นได้รับการ ต้อนรับและได้รับบุญกุศลจากลูกหลานแล้ว ก็จะอวยพรให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข (ศิโรตม์ สุภาณ, 2003)

นอกจากนี้ยังมีประวัติกล่าวไว้ว่า พระญาติของพระเจ้าพิมพิสารเสวยอาหารก่อนพระสงฆ์ เมื่อตายไป แล้วจึงไปเกิดเป็นเปรต ก็ไปเฝ้าถามพระพุทธเจ้าทุกสมัยว่าเมื่อไรพวกตนจะได้อาหารบริโภค ครั้นถึงสมัยพระ สมณโคตม พระองค์ทรงตรัสให้รื้อพระเจ้าพิมพิสารซึ่งเป็นพระญาติทรงถวายทานแต่พระพุทธองค์ เปรตเหล่านั้น จึงจะได้รับอาหาร แต่เมื่อพระเจ้าพิมพิสารถวายทานเป็นครั้งแรกกลับมิได้อุทิศส่วนกุศลให้พระญาติ พวกเปรต เหล่านั้นจึงพากันร้องในยามราตรี พระเจ้าพิมพิสารจึงเสด็จไปทูลถามพระพุทธเจ้า เมื่อทราบแล้วพระองค์จึงทรง ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ เปรตเหล่านั้นจึงได้รับผลบุญและไปเกิดในทิวิมาน (ศิโรตม์ สุภาณ, 2011)

ส่วนในประเทศไทยนั้น หนึ่งในประเพณีสำคัญที่ถือปฏิบัติกันมาช้านานคือ ประเพณีวันสารท ตรงกับ วันสิ้นเดือน 10 ตามปฏิทินจันทรคติ โดยชาวบ้านจะนำอาหารพร้อมทั้งกระยาสารท ซึ่งก็คือ ข้าวเม่า ข้าวตอก ถั่ว งา มะพร้าว กวนกับน้ำตาลจนเหนียว และกล้วยไข่ ไปตักบาตรถวายพระในวันสารท โดยมีความเชื่อว่า หากไม่ได้ทำบุญตักบาตรกระยาสารท ผีปู่ตายายจะได้รับความเดือดร้อนและอดอยาก ซึ่งเท่ากับว่าลูกหลาน ขาดความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ (เสถียรโกเศศ, 2506) ส่วนทางภาคอีสาน มีเทศกาลบุญข้าวประดับดิน ซึ่งถือ ปฏิบัติกันตั้งวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 อันเป็นวันเตรียมของไหว้ ได้แก่ อาหาร ขนม หมากพลู และบุหรี ห่อด้วย ใบตอง และทำบุญตักบาตรในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 10 โดยต้นเหตุของงานนี้มีความเชื่อว่า พระญาติของพระ เจ้าพิมพิสารตายไปเป็นเปรตเพราะกินของสงฆ์ ฝ่ายพระเจ้าพิมพิสารถวายทานแต่พระสงฆ์แต่ไม่ได้ทรงอุทิศ ส่วนกุศลให้เปรตที่เป็นพระญาติ เมื่อพวกเปรตไม่ได้รับส่วนกุศลก็พากันมาแปลงเสียงร้องใกล้พระราชนิเวศน์ใน

ยามราตรี รุ่งขึ้นพระองค์จึงเสด็จไปกราบบังคมทูลถามพระพุทธเจ้า ได้ความว่า เพราะพระองค์ไม่ได้อุทิศส่วนกุศลไปให้ ดังนั้นพระองค์จึงถวายไทยธรรมแด่พระพุทธเจ้าและอุทิศส่วนกุศลไปให้ เปรตที่เป็นพระญาติก็ได้รับส่วนกุศลนั้น เหตุนี้จึงได้ถือเป็นประเพณีทำบุญข้าวประดับดิน

สำหรับประเพณีแซนโตนตาของชาวหมู่บ้านตุม ตำบลท่าตุม อำเภอท่าตุม จังหวัดสุรินทร์ จะถือปฏิบัติตั้งแต่วันแรม 13 ค่ำ เดือน 10 ถึงวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 โดยผู้เขียนจะขอนำพิธีแซนโตนตาที่จัดที่บ้านคุณตากาญจน์ พรหมบุตร เป็นกรณีศึกษา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วันแรม 13 ค่ำ เดือน 10 จะเป็นวันซื้อของและเตรียมของสำหรับไหว้ โดยของที่ไหว้ที่มีความสำคัญและจำเป็น ได้แก่

กระยาสารท

กระยาสารทเป็นหนึ่งในของไหว้ที่สำคัญ มีความหมายในเรื่องของความสมบูรณ์และความกลมเกลียว เพราะกระยาสารทประกอบด้วย ข้าวตอก ข้าวเม่า ถั่ว งา มะพร้าว และน้ำตาลอ้อย กวนเข้าด้วยกันจนเหนียวติดกันเป็นก้อน จึงเปรียบเสมือนความสมบูรณ์ของพืชพรรณธัญญาหารและความกลมเกลียวของญาติพี่น้องที่มาร่วมทำบุญในวันแซนโตนตา

กระยาสารท ที่มา : <http://surin108.com/web/>

ข้าวต้มมัด

ข้าวต้มมัดที่ใช้ในงานแซนโตนตานั้น ถือเป็นหนึ่งในของไหว้ที่มีความสำคัญมากจะขาดเสียไม่ได้ โดยแต่ละบ้านจะทำกันเอง วัตถุดิบประกอบด้วย ข้าวเหนียว มะพร้าวขูด กะทิ ถั่วดำ กล้วยน้ำว่า น้ำตาล และเกลือ โดยนำข้าวเหนียว(ข้าวสาร) ที่แช่น้ำค้ำจืดแล้วมาผสมกับมะพร้าวขูดและถั่วดำคั่วแช่น้ำ ห่อด้วยใบมะพร้าวอ่อนพร้อมทั้งใส่กล้วยแล้วมัดให้แน่นด้วยเชือก จากนั้นนำไปต้มให้สุก ข้าวต้มมัดนี้เมื่อไหว้เสร็จแล้ว บางทีจะนำไปย่างไฟให้แห้งเพื่อให้เก็บไว้ได้นานซึ่งถือเป็นการถนอมอาหารทางหนึ่ง ข้าวต้มมัดนอกจากจะมีความสำคัญในพิธีนี้แล้ว ยังมีความหมายถึงความรักใคร่กลมเกลียว และความหนักแน่นปรองดองของญาติพี่น้องอีกด้วย

การทำข้าวต้มมัด

ข้าวพองหรือขนมนางเล็ด

ข้าวพองหรือขนมนางเล็ด ทำมาจากข้าวเหนียวหรือข้าวตังกันหม้อ โดยมักจะนำข้าวตังกันหม้อไปตากแดดให้แห้งแล้วนำมาทอด จากนั้นจะเคี่ยวน้ำตาลปีบราดบนข้าวพอง (หรือไม่ราดก็ได้) โดยข้าวพองนี้มีความหมายถึง ความเจริญเฟื่องฟู

ข้าวพอง ที่มา : <http://www.horapa.com/board/viewtopic.php?No=6127>

ขนมฝักบัว

ขนมฝักบัว ในภาษาเขมรถิ่นไทยออกเสียงว่า “นมโชค” ซึ่งพ้องเสียงกับคำว่า “โชค” จึงถือเป็นหนึ่งในของไหว้ที่มีความจำเป็น เพราะจะนำมาซึ่งความมีโชคลาภ นอกจากนี้เมื่อเรียกขนมชนิดนี้เป็นภาษาไทยว่า ขนมฝักบัว จึงมีอีกความหมายหนึ่งคือ ความบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นความหมายของดอกบัวนั่นเอง

ขนมฝักบัว ที่มา : http://www.thaiculture.go.th/web/detail_image.php?nid=2638&tid=food&sid=

ขนมเทียน

ขนมเทียน เป็นขนมที่ทำมาจากแป้งข้าวเหนียวห่อด้วยไส้มะพร้าวเคี้ยวกับน้ำตาล หรือไส้ถั่วเขียวปรุงรสเค็ม ห่อด้วยใบตองเป็นทรงพีระมิดแล้วนำไปนึ่ง ขนมเทียนนี้เป็นขนมเทียนอย่างเดียวกับที่ไหว้เจ้าในวันตรุษจีน ซึ่งแบบดั้งเดิมนั้นไม่ทราบว่าเป็นขนมและไส้เป็นอย่างไร ส่วนความหมายของขนมเทียนก็คือ ความกลมเกลียวเหนียวแน่น

ขนมเทียน ที่มา : http://ingeniousthaifoods.blogspot.com/p/blog-page_3.html

กล้วย

กล้วยที่ไหว้จะนิยมกล้วยน้ำว้าที่ปลูกเองในบ้าน โดยกล้วยจะหมายถึง ความเรียบง่าย หรือการทำให้
ทำการงานต่างๆ สำเร็จโดยง่าย

มะพร้าว

มะพร้าวก็นิยมนำมะพร้าวที่ปลูกเองในบ้านมาไหว้เช่นกัน โดยมีความหมายถึง ความสงบรมเย็น
เพราะมะพร้าวเป็นของธาตุน้ำ

ส้มโอ

ผลของส้มโอมีความหนัก ดังนั้นจึงหมายถึง ความหนักแน่น

อาหารคาว

อาหารคาวจะประกอบด้วยข้าวสวยและกับข้าว แต่เนื่องจากครอบครัวนี้ทานอาหารมังสวิรัตกันทั้ง
บ้าน จึงปรับเปลี่ยนไม่ไหวของที่เป็นเนื้อสัตว์ทุกชนิด อาหารที่ทำก็จะเป็นอาหารมังสวิรัตที่ทำเองง่ายๆ หรือ
อาจนำโปรตีนหรือถั่วแปรรูปมาปรุงเป็นอาหารแทนเนื้อสัตว์ ซึ่งการทำเช่นนี้บางครั้งครอบครัวยังไม่ยอมรับ เพราะ
คิดว่าผิดธรรมเนียมประเพณี แต่สำหรับครอบครัวนี้คิดว่าเป็นการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเพื่อมาเช่นไหว้
บรรพบุรุษ อีกทั้งยังเชื่อว่าจะช่วยให้บรรพบุรุษได้รับบุญกุศลมากกว่าทุกขุทรมานเพราะผูกเวรกับชีวิตผู้อื่น

เครื่องดื่ม

เครื่องดื่มที่ใช้ในการไหว้ประกอบด้วย น้ำเปล่า น้ำหวาน และน้ำอัดลม แต่ถ้าครอบครัวอื่นจะมีเหล้าขาวด้วย

หมากพลู ดอกไม้ และธูปเทียน

คืนก่อนวันไหว้จะต้องเตรียมหมากพลูมวนเป็นกรวยเล็กๆ พร้อมทั้งจัดหาดอกไม้ เทียนเล่มใหญ่
สำหรับจุดไฟตลอดการไหว้ และธูปสำหรับญาติพี่น้องมาไหว้

เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย

เนื่องจากการเช่นไหว้บรรพบุรุษ และเชื่อว่าบรรพบุรุษจะมารับของไหว้ มาพบปะพูดคุยกับบรรพ
บุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วทางสายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน จึงต้องเตรียมเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายชุดโปรดหรือชุดใหม่ให้
ท่านสำหรับผลัดเปลี่ยนให้ดูดีและสวยงาม ซึ่งประกอบด้วย เสื้อสำหรับผู้ชาย เสื้อสำหรับผู้หญิง ผ้าไหม โสร่ง
เครื่องสำอางต่างๆ เช่น แป้ง ลิปสติก เครื่องประดับต่างๆ เช่น เข็มขัด สร้อย เป็นต้น

เมื่อถึงกำหนดวันแรม 14 ค่ำ เดือน 10 ซึ่งเป็นวันไหว้บรรพบุรุษ แต่ละครอบครัวก็จะไหว้ตามเวลาที่
ตนสะดวก เช่น เช้าบ้าง สายบ้าง บ่ายบ้าง แต่สำหรับที่นี่จะต้องไหว้แต่เช้า เพราะเชื่อว่าหากไหว้สาย
บรรพบุรุษก็จะยิ่งรอนาน เพราะช่วงเวลานี้จะมีเพียงปีละครั้งเท่านั้น ที่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับจะออกมาจากอีกภพ
หนึ่งเพื่อมาเยี่ยมเยียนลูกหลาน บริโภคอาหาร รับบุญกุศลที่ลูกหลานได้อุทิศให้ และมาพบปะพูดคุยกับบรรพ
บุรุษผู้ล่วงลับท่านอื่นๆ ดังนั้นก็จะมีผลต่อระยะเวลาในการเช่นไหว้ โดยจะทิ้งช่วงระยะเวลาให้ยาวนาน ซึ่งอาจจะ
เริ่มไหว้ตั้งแต่ 9 นาฬิกา จนถึง 15 นาฬิกา

ในตอนเช้าก็จะจัดเตรียมสถานที่ โดยหาพื้นที่ว่างในบ้านปูเสื่อ จัดวางอาหารคาวหวาน ผลไม้ และ
เครื่องดื่ม โดยจัดแบ่งเป็นสองฝั่งตามตระกูลฝ่ายตาและฝ่ายยาย ตรงกลางจะปูผ้าขาว ด้านหนึ่งจะวางหมอนไว้

ไต้ผ้า บนหมอนจะวางภาตใส่เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ เครื่องสำอาง พร้อมทั้งเงินและของมีค่า ส่วนอีกด้านหนึ่งจะวางพานหมากพลู ดอกไม้ เชิงเทียน และกระถางธูป

การจัดเตรียมของไหว้

คุณป้าแบ่งขณะกำลังเรียกบรรพบุรุษมารับของไหว้

เมื่อถึงเวลาไหว้ก็จะจุดเทียน ซึ่งเทียนนี้จะต้องจุดโดยไม่ให้ดับตลอดการเช่นไหว้ จากนั้นจึงจุดธูปและปักไว้ตามอาหารต่างๆ แล้วสวดมนต์ไหว้ จากนั้นลูกหลานก็จะจุดธูปไหว้คนละหนึ่งดอกปักที่กระถางธูป ขณะที่ไหว้จะต้องบอกและเรียกบรรพบุรุษให้มารับของที่ลูกหลานทำเช่นไหว้ โดยเรียกชื่อบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว และนอกจากนี้ยังสามารถเชิญบรรพบุรุษท่านอื่นๆ ที่เราไม่รู้จัก ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว และสัมภเวสีที่อยู่บริเวณนั้นให้มารับของเช่นไหว้ได้อีกด้วย แต่การเชิญนั้นจะต้องเชิญตามลำดับความอาวุโสและความสำคัญทางเครือญาติก่อน (โดยผู้ใหญ่ที่พาไหว้จะเป็นผู้บอกลูกหลานเอง) ขณะเดียวกันก็ต้องบอกท่านด้วยว่าวันนี้มีใครมาไหว้บ้าง จะว่าไปแล้วก็เหมือนเป็นการแนะนำให้บรรพบุรุษได้รู้จักลูกหลานของตนเองด้วยเช่นกัน ระหว่างที่เช่นไหว้เกือบตลอดทั้งวันนั้น ก็จะมีลูกหลานที่แยกออกไปสร้างครอบครัว แวะเวียนนำของมาไหว้ตามบ้านต่างๆ ด้วย

ส่วนของภาตใส่เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายนั้น นอกจากจะมีเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายดังที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ยังต้องมีหวีและกระจกเพื่อให้ท่านใช้แต่งตัวอีกด้วย ส่วนเครื่องประดับนั้น ผู้ใหญ่ก็จะเรียกให้ลูกหลานนำเครื่องประดับที่มีค่าพร้อมทั้งเงินทองของตนมาวางในภาต เพื่อให้บรรพบุรุษได้สวมใส่และใช้จ่าย ในส่วนนี้มีความเชื่อว่า บรรพบุรุษที่มาชุมนุมตามบ้านของลูกหลานนั้น นอกจากจะพบปะพูดคุยกันเองแล้ว ก็จะพากันไปทำบุญที่วัดด้วย แต่เงินที่ลูกหลานใส่ให้ท่านจะแบ่งอีกส่วนหนึ่งใส่พานหมากพลูสำหรับนำไปทำบังสุกุลในวันรุ่งขึ้น

เมื่อได้เวลาลา จะต้องจัดรูปอีกครั้งเพื่อเชิญบรรพบุรุษและสิ่งที่ถูกเชิญมากลับ จากนั้นจึงดับเทียน และเลือกอาหารทุกอย่าง อย่างละนิดอย่างละหน่อยใส่ใบบตอง รวมถึงเงินและของมีค่าอีกจำนวนหนึ่ง ส่วนเงิน และของมีค่าที่เหลือจะส่งคืนเจ้าของที่นำมาไหว้ และอาหารคาวหวาน ผลไม้ รวมถึงของไหว้อื่นๆ นั้น จะแบ่งกันในกลุ่มลูกหลาน ซึ่งถือว่าเป็นของมงคล

หลังจากไหว้เสร็จแล้ว

สำหรับของที่เลือกใส่ใบบตองนั้น จะต้องถือออกไปที่ประตูบ้านเพื่อส่งบรรพบุรุษ โดยจะมีคนถือห่อใบบตอง 1 คน และคนตามไปเก็บของอีก 1 คน พอนำห่อใบบตองไปวางไว้ที่โคนต้นไม้หน้าบ้านแล้วก็จะบอกกล่าวบรรพบุรุษพร้อมทั้งขอพรให้ดูแลลูกหลานให้มีความสุขความเจริญ จากนั้นจึงกวาดน้ำ หลังจากนั้นคนที่ถือห่อใบบตองไปวางไว้ที่โคนต้นไม้จะเดินกลับเข้าบ้าน ส่วนคนที่เดินตามมาอีกคนจะเดินมาเก็บเงินหรือของมีค่าอื่นๆ ที่อยู่ในห่อใบบตอง แล้วเดินกลับเข้าบ้าน ระหว่างที่เดินกลับเข้าบ้านนั้น ทั้งคนถือห่อใบบตองไปวางและคนที่ตามไปเก็บของห้ามหันหลังกลับไปเด็ดขาด จึงเป็นการเสร็จพิธีสำหรับวันแรม 14 ค่ำ

ของที่เลือกใส่ห่อใบบตอง

ห่อใบบตองที่นำไปวางไว้ใต้ต้นไม้

หลังจากนี้ ก็จะต้องเตรียมของที่เรียกว่า บายเบ็น ซึ่งก็คือการนำของที่ไหว้แล้วทุกอย่างมาใส่รวมกัน เพื่อเตรียมไปทำพิธีที่วัด คำว่า บาย ในภาษาเขมรคือ ๓๒ แปลว่าข้าว ส่วนคำว่า เบ็น น่าจะมาจากคำว่า ๒ิณู ที่หมายถึง การรวบรวมหรือปั้นให้เป็นก้อน และนอกจากบายเบ็นแล้ว จะต้องมีหมากพลูมวน ดอกไม้ และข้าวรวมอยู่ด้วย

บายเบ็น ที่มา : <http://www.thongthailand.com/index.php?lite=article&qid=41915429>

จากนั้นในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 เวลาตั้งแต่ 2 นาฬิกา ถึงประมาณ ๕ นาฬิกา ชาวบ้านในหมู่บ้าน จะนำบายเบ็นมาทำพิธีที่วัดร่วมกัน มีการแห่รอบโบสถ์ 3 รอบ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ประกอบพิธีและสวดมนต์ ตลอดพิธี เมื่อเสร็จพิธีแล้ว ก็จะนำบายเบ็นนี้ไปหว่านตามท้องนาและกล่าวขอให้พืชผลเจริญงอกงาม ทั้งนี้เชื่อว่าเพื่อให้ข้าวที่กำลังตั้งท้องได้รับสิริมงคล และให้นามีความอุดมสมบูรณ์

นอกจากนี้ในเช้าวันแรม 15 ค่ำ ก็จะต้องไปทำบุญใส่บาตรและทำพิธีบังสุกุลให้กับบรรพบุรุษ จึงเป็นการเสร็จพิธีแซนโดนตาอย่างสมบูรณ์

ประเพณีแซนโดนตานี้ ถือเป็นประเพณีที่ลูกหลานทุกคนให้ความสำคัญมาก เพราะแสดงถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ และในช่วงเวลานี้ แต่ละคนจะต้องกลับไปยังบ้านเกิดภูมิลำเนาของตน เพื่อจัดเตรียมของไหว้ และทำพิธีดังกล่าวตามวันเวลาที่กำหนด แต่หากไม่สามารถกลับไปยังบ้านเกิดภูมิลำเนาของตนได้จริงๆ ก็จะต้องทำบุญใส่บาตรอุทิศบุญกุศลให้บรรพบุรุษในช่วงวันเวลาดังกล่าว นอกจากนี้พิธีกรรมนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตายที่ว่า บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ รวมถึงผีวิญญาณต่างๆ จะสามารถออกมาจากภพภูมิหนึ่งมายังโลกมนุษย์เพื่อมารับบุญกุศลที่ลูกหลานอุทิศให้ได้อีกด้วย

เมื่อนำมาวิเคราะห์ตามบทบาทหน้าที่ของคติชนในเรื่องของ คติชนมีบทบาทในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม ให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคม และรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม รวมทั้งทำหน้าที่เสนอทางออกทางใจให้แก่มนุษย์ในสังคม (ศิริพร ณ ถลาง, 2557) อาจกล่าวได้ว่า ประเพณีแซนโดนตาอันจัดเป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อชาวไทยเชื้อสายเขมร หรือชาวไทยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชานั้น เป็นประเพณีที่มีความเชื่อเกี่ยวเนื่องกับอำนาจเหนือธรรมชาติ และมีผลต่อจิตใจในเรื่องความสบายใจ การได้แสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ กำลังใจในการทำ การเกษตร และการได้ทำบุญในพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ประเพณีนี้มีเรื่องเล่าและประวัติที่อธิบายเหตุผลความเป็นมาในการประกอบพิธี ซึ่งเป็นเรื่องความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ เรื่องการสาปแช่งหากไม่ปฏิบัติตาม และการ

ให้พรหากปฏิบัติตาม สิ่งเหล่านี้ได้ถูกปลูกฝังจากรุ่นต่อรุ่น และให้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ยกตัวอย่างเช่น ในการประกอบพิธีจำเป็นต้องมีของเซ่นไหว้ที่สำคัญอันจะขาดเสียมิได้ เช่น กระจยาสารท ข้าวต้มมัด ขนมนางเล็ด อาหารคาว ผลไม้ และเครื่องดื่ม เป็นต้น ซึ่งของเซ่นไหว้ทุกชนิดจะมีชื่อเป็นมงคลหรือมีความหมายเป็นมงคล ส่งเสริมให้ผู้ประกอบพิธีนั้นได้รับความเป็นสิริมงคล มีความรักใคร่สามัคคี มีความเจริญในชีวิต รวมทั้งส่งผลให้พืชผลเจริญงอกงาม รวมถึงในส่วนของขั้นตอนต่างๆ ก็มีความหมายและเหตุผลเอื้อหนุนกัน ซึ่งหากไม่ปฏิบัติตามก็จะถูกตำหนิและไม่มีความเจริญในชีวิต เพราะเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะโกรธเคืองและสาปแช่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ประเพณีนี้มีความสำคัญและยังคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

เมธาวิ ศิริวงศ์. “ประเพณีประดิษฐ์กับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม กรณีศึกษา งานเทศกาลประเพณี แชนโดนตา อำเภอยุซันท์ จังหวัดศรีสะเกษ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556.

ศิราพร ณ ถลาง. **ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนานและ-นิทานพื้นบ้าน.** พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.

สุรัชย์ รัตนพนาวงษ์. “การศึกษาคำศัพท์ภาษาเขมรสุรินทร์ในประเพณีแชนโดนตา.” สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเขมรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.

เสถียรโกเศศ. **ประเพณีเนื่องในเทศกาล.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาคมสังคมนิยมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2506.

ภาษาต่างประเทศ

ไกร์ ฌากู. **គ្រួសារវិវត្តន៍. បោះពុម្ពទ្រង់ 2.** ភ្នំពេញ: បណ្ណាថ្មីយុវជនកម្ពុជា, 2011.

មីសែល ត្រាណេ. **វប្បធម៌ខ្មែរសុទ្ធិភាគទី១.** ភ្នំពេញ: ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, 2003.

Headley, Robert K. **Cambodian – English Dictionary.** Washington D.C. : The Catholic University of American Press, 1997.

การสัมภาษณ์

ปรานี พรหมบุตร. 11 หมู่ 1 บ้านตูม ตำบลท่าตูม อำเภотаตูม จังหวัดสุรินทร์. สัมภาษณ์, 24 – 28 กันยายน 2558.

แปง พรหมบุตร, 11 หมู่ 1 บ้านตูม ตำบลท่าตูม อำเภотаตูม จังหวัดสุรินทร์. สัมภาษณ์, 24 – 28 กันยายน 2558.

เปี่ยม คงทรัพย์, 11 หมู่ 1 บ้านตูม ตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์. สัมภาษณ์, 24 – 28 กันยายน 2558.

เว็บไซต์

กระยาสารท. เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://surin108.com/web/>

ขนมฝักบัว. เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก

http://www.thaiculture.go.th/web/detail_image.php?nid=2638&tid=food&sid=

ขนมเทียน. เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก

http://ingeniousthaifoods.blogspot.com/p/blog-page_3.html

ข้าวพอง. เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://www.horapa.com/board/viewtopic.php?>

No=6127

บายเบ็น. เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก

<http://www.thongthailand.com/index.php?lite=article&qid=41915429>

ไชยเชษฐาธิราชกษัตริย์สองแผ่นดิน

King Chai Setthathirath, King of the Two Kingdoms

อาจารย์สหภัศ อินทรีย์¹

บทคัดย่อ

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีบทบาทในหน้าประวัติศาสตร์ชาติไทยพระองค์หนึ่ง ซึ่งร่วมสมัยกับสมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยา พระองค์มีบทบาทที่โดดเด่นทางด้านการเมืองการปกครองอย่างมากในยุคนั้น พระองค์เป็นผู้ที่สามารถปกครองอาณาจักรล้านนาและอาณาจักรล้านช้างในเวลาเดียวกัน ถึงแม้ข้อพิพาทระหว่างพระองค์กับล้านนาส่งผลให้พระองค์ต้องทำสงครามกับล้านนาและด้วยการเข้ามาของกองทัพพม่า พระองค์จึงได้ย้ายเมืองหลวงจากเชียงใหม่หรือหลวงพระบางมายังนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในการย้ายเมืองหลวงพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้นำพระแก้วมรกตลงมาประดิษฐานที่นครเวียงจันทน์ พระองค์ทรงดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตเพื่อเป็นพันธมิตรกับกรุงศรีอยุธยา ก่อนที่กรุงศรีอยุธยาจะตกเป็นประเทศราชของพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนอง พระองค์ได้ถูกเชิดชูพระเกียรติอย่างมากในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ตลอดกาลของชนชาวลาว

คำสำคัญ : ไชยเชษฐาธิราช/ กษัตริย์สองแผ่นดิน/ อาณาจักรล้านนา/ อาณาจักรล้านช้าง

Abstract

King Chai Setthathirath is a monarch who plays a leading role in Thai history. Contemporary with king Maha Chakkraphat of Ayutthaya. He had a prominent role in political affairs in that era. He was able to rule the Lanna Kingdom and Lan Xang Kingdom at the same time. Although the dispute between him and Lanna resulted in his war with Lanna and the entry of the Burmese army. He moved the capital from Chiang Thong or Luang Prabang to Vientiane. The capital of Lao People's Democratic Republic of Lao (PDR). In the relocation of the capital, King Chai Setthathirath brought the Emerald Buddha was enshrined in Vientiane. He had a diplomatic relationship with Ayutthaya before Ayutthaya became the royal seat of King Bayinnaung. He was greatly honored in the Lao People's Democratic Republic. It is the great king of Laos.

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Keyword : King Chai Setthathirath/ King of the Two Kingdoms/ Lanna Kingdom/ Lan Xang Kingdom

บทนำ

ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอดีตมีความเจริญด้านต่างๆ อยู่หลายด้าน บรรดาดินแดนต่างๆ หรืออาณาจักรต่างๆ นั้น การเริ่มต้นที่แตกต่างกัน ประชากรหรือราษฎรต่างกัน ระบบการปกครองต่างกัน แต่ฐานะของผู้ปกครองสูงสุดที่มักเรียกโดยทั่วไปว่าพระเจ้าแผ่นดินหรือกษัตริย์ ซึ่งก็อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อของแต่ละดินแดน เช่นเป็นบิดาปกครองบุตร พระจักรพรรดิราช หรือทเวราชา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม พระมหากษัตริย์ก็ยังคงเป็นผู้นำสูงสุดของแผ่นดิน และมีข้าราชการที่ประจำตามหน่วยการต่างๆ ช่วยเหลือในการปกครอง ซึ่งพระมหากษัตริย์ที่มีความสำคัญในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคจารีตมีอยู่หลายพระองค์ เช่น พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พญามังราย พระเจ้าติโลกราช สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนอง สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช เจ้าฟ้าจ๋มแห่งหล้าธานี เป็นต้น

ในช่วงระยะเวลาปลายพุทธศตวรรษที่ 21 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 22 (พ.ศ. 2077 - พ.ศ. 2114) มีพระมหากษัตริย์เชื้อสายล้านช้าง-ล้านนา ขึ้นครองราชย์ในดินแดนตอนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถึงสองอาณาจักร คืออาณาจักรล้านนา (สร้อยดี อ่องสกุล, 2553) พระองค์มีพระนามตามพระสุพรรณบัฏว่าพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (สมหมาย เปรมจิตต์, 2540) พระองค์ทรงเป็นพระโอรสพระองค์โตในพระเจ้าโพธิสารราช แห่งอาณาจักรล้านช้างหรือกรุงศรีสัตนคนหุตล้านช้างร่มขาวกับพระนางยอดคำทิพย์ (พระธิดาในพระเกษเมืองเกล้ากับพระมหาเทวีจระประภา) พระนามก่อนขึ้นครองราชย์ในแผ่นดินล้านนาทรงพระนามว่าพระอุบายว (มหาบุญมี เทบสีเมือง, 2554) พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ที่ครองราชย์โดยสืบเชื้อสาย

ราชวงศ์มังรายทางพระราชมารดา หลังจากพระองค์เสด็จกลับมายังกรุงศรีสัตนคนหุตล้านช้างร่มขาว พระองค์ก็ขึ้นครองราชย์ เป็นกษัตริย์สองอาณาจักรในระยะเวลาเดียวกัน พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชมีพระปรีชาสามารถในด้านการเมืองการปกครอง ตลอดจนการปกป้องบ้านเมืองให้รอดพ้นวิกฤตได้ พระองค์เป็นผู้สร้างนครเวียงจันทน์เพื่อเป็นราชธานี ซึ่งทรงสร้างขึ้นหลังจากเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องย้ายศูนย์กลางลงมาอยู่ทางใต้ของอาณาจักรล้านช้าง กรอบพระองค์ได้อันเชิญพระแก้วมรกตจากอาณาจักรล้านนามายังอาณาจักรล้านช้าง ก่อนที่จะถูกอันเชิญมาประดิษฐานยังกรุงธนบุรี ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เรื่องราวของพระ

เจ้าไชยเชษฐาธิราชมีความหน้าสนใจ พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ที่สามารถรักษาบ้านเมืองให้รอดพ้นจากการยึดครองของพม่าในรัชสมัยของพระองค์ อย่างไรก็ตามในปลายรัชกาลของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช พระองค์ทรงหายสาบสูญในระหว่างปราบกบฏ ส่งผลให้กรุงศรีสัตนาคณหุตล้านช้างร่มขาวตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าในที่สุด พระองค์เป็นที่เคารพของชาวสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ของชาวสปป.ลาว จากความดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุที่ศึกษาเกี่ยวกับพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช

พระเจ้าไชยเชษฐาคือใคร?

อาณาจักรล้านช้างเป็นหนึ่งในดินแดนที่มีความเก่าแก่ดินแดนหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้รวบรวมดินแดนลาวทั้งหมดขึ้นมาจากการแยกกันตั้งแคว้นเล็กๆของตนเอง และเพื่อสร้างเอกภาพในหมู่ชาวลาวเจ้าฟ้าจ๋มทรงรวบรวมดินแดนของชาวลาวขึ้นเป็นอาณาจักรล้านช้าง (มหาบุณมี เทบสีเมือง, 2554) เจ้าฟ้าจ๋มปฐมกษัตริย์ราชวงศ์ล้านช้าง แห่งอาณาจักรล้านช้าง ทรงเป็นหน่อเนื้อเชื้อกษัตริย์สืบเชื้อสายจากขุนบรม (เติม วิชาคย์พจนกิจ, 2530) เจ้าฟ้าจ๋มทรงได้รับความช่วยเหลือทางด้านกำลังทหารจากพระเจ้ากรุงอินทรีปัต (เติม วิชาคย์พจนกิจ, 2530) ซึ่งมีพระนามว่าพระเจ้าอนูราชเจ้าเมืองอินทรีปัต ซึ่งเป็นพระสัสสุระ(พ่อตา)ของพระองค์ เจ้าฟ้าจ๋มทรงสร้างบ้านเมืองเป็นปึกแผ่นและมั่นคงอย่างมาก อย่างไรก็ตามในปลายรัชกาลของเจ้าฟ้าจ๋ม พระองค์ทรงละทิ้งการบริหารบ้านเมือง ด้วยเหตุที่พระองค์เสียพระทัยเนื่องจากพระมเหสีอันเป็นที่รักไปจากพระองค์ จากนั้นเจ้าฟ้าจ๋มก็ได้เสด็จสวรรคตที่เมืองน่านหลังจากถูกเนรเทศจากล้านช้างได้สองปี

เมื่อการเนรเทศเจ้าฟ้าจ๋มออกจากการบริหารบ้านเมืองแล้ว อาณาจักรล้านช้างได้มีกษัตริย์ปกครอง โดยมีเชื้อสายแห่งเจ้าฟ้าจ๋มขึ้นครองราชย์สมบัติหลายชั่วอายุคนจนกระทั่งมีพระมหากษัตริย์พระองค์หนึ่งเป็นผู้มีบุญญาธิการสูงมาก คือพระเจ้าโพธิสารราช พระองค์เมื่อพระองค์ได้ขึ้นครองราชย์สมบัติสืบต่อพระบิดา พระองค์ได้มีดำรินำพระพุทธศาสนาเข้ามาอย่างจริงจัง พระองค์โปรดให้ยกเลิกการทรงเจ้าเข้าผี หรือนับถือภูตผีต่างๆ ในสมัยพระเจ้าโพธิสารราชได้ผู้มีตรงกับอาณาจักรล้านนาที่มีพระเมืองเกษเกล้าเป็นกษัตริย์ปกครองอยู่ พระเมืองเกษเกล้าทรงได้ยินกิตติศัพท์ว่าพระเจ้าโพธิสารราชนั้นมีทศพิธราชธรรม มีเมตตาบารมี เป็นผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างมาก พระเมืองเกษเกล้าจึงยกพระราชธิดานามว่าพระนางยอดคำทิพย์ พระเจ้าโพธิสารราชเมื่ออภิเษกกับพระนางยอดคำทิพย์ก็ได้ประสูติพระโอรส ๓ พระองค์ พระนามว่า พระอุปโยหรือเจ้าเชษฐังโส เจ้าท่าเรือ และเจ้าวรวงค์ (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2557)

ปัญหาภายในล้านนาและปัญหาการสืบสันตติวงศ์ในล้านนา

ภายหลังจากการสวรรคตลงของพระเจ้าติโลกราช กษัตริย์ล้านนาที่ยิ่งใหญ่ จากความเข้มแข็งทางด้านกำลังทหาร กองทัพล้านนาสามารถยึดครองดินแดนเมืองน่าน แพร่ และพะเยาได้(ทั้งสามเมืองดังกล่าวถือเป็นพระญาติกับแคว้นสุโขทัย) ตลอดจนสามารถทำศึกสงครามกับกรุงศรีอยุธยาเป็นเวลายาวนานถึงกว่า20ปี ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชมีความเข้มแข็งทางทหาร และมั่งคั่งด้วยความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าและศาสนา (ในรัชสมัยพระเจ้าติโลกราชมีการทำสังคยานาพระไตรปิฎกครั้งที่ 8 ของโลกที่วัดมหาโพธารามหรือวัดเจ็ดยอด ในพ.ศ.2020) (สงวน โชติสุขรัตน์, 2552) อุปนิสัยของพระเจ้าติโลกราชทรงเป็นกษัตริย์ที่มีความเด็ดขาดในการ

ใช้พระราชอำนาจ ส่งผลให้บรรดาเจ้าเมืองผู้ดูแลหัวเมืองและพันนาต่างยำเกรงในพระองค์ เมื่อพระเจ้าติโลกราชสวรรคต พระราชนัดตานามว่าพญาอดเชียงรายได้ขึ้นครองราชย์ต่อจากพระเจ้าติโลกราชซึ่งเป็นพระอัยกา จากนั้นไม่นานเหล่าเสนาอำมาตย์ขุนนางล้านนาได้สะสมอำนาจแบ่งเขตของตนเองและลดอำนาจของพระมหากษัตริย์ส่งผลให้พญาอดเชียงรายถูกปลดจากการเป็นกษัตริย์ล้านนา (สงวน โชติสุขรัตน์, 2515) ทำให้ล้านนาเข้าสู่ยุคเสื่อมอย่างเป็นทางการและกษัตริย์ล้านนากลายเป็นหุ่นเชิดที่ต้องทำตามขุนนางบงการอย่างไร้สติปัญญาแก้วขึ้นครองราชย์ต่อพระบิดา พญาแก้วสามารถควบคุมอำนาจขุนนางล้านนาไว้ได้ กอปรช่วงระยะนั้นสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 แห่งกรุงศรีอยุธยาเข้ามาขอเจริญสัมพันธไมตรี (จินตนา มัชฌิมบุรุษ, 2532) ขุนนางจึงถูกจำกัดอำนาจเอาไว้ เมื่อพญาแก้วสวรรคตลงโดยปราศจากรัชทายาท บรรดาเสนาอำมาตย์ขุนนางล้านนาอัญเชิญพระเกษเมืองเกล้าซึ่งเป็นพระอนุชาพญาแก้วที่ปกครองเมืองน้อยอยู่ ขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองล้านนา อย่างไรก็ตามพระเมืองเกษเกล้าก็ไม่สามารถต่อกรกับอำนาจขุนนางล้านนาที่สะสมมานานหลายปี พระองค์ถูกปลดจากการเป็นกษัตริย์ล้านนาและถูกเนรเทศไปอยู่เมืองน้อย (ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ : จากต้นฉบับใบลานอักษรไทยยวน, 2514) เมืองที่พระองค์ทรงปกครองก่อนที่จะขึ้นเป็นกษัตริย์ล้านนา ขุนนางล้านนาได้แต่งตั้งท้าวชายหรือท้าวชายคำ ซึ่งเป็นพระโอรสของพระเมืองเกษเกล้าขึ้นครองราชย์แทนพระบิดา อย่างไรก็ตามเมื่อท้าวชายขึ้นเป็นกษัตริย์ล้านนาในระยะไม่นานท้าวชายคำก็เกิดขัดแย้งกับขุนนางล้านนา ส่งผลให้เสนาอำมาตย์ขุนนางล้านนาที่มีอำนาจอย่างแท้จริงอยู่นั้นสำเร็จโทษ ในเมื่อตำแหน่งกษัตริย์ล้านนาว่างลงอีกครั้ง ขุนนางล้านนาจึงกลับไปอัญเชิญพระเมืองเกษเกล้าจากเมืองน้อย ที่เคยถูกปลดออกจากราชบัลลังก์ครองราชย์อีกครั้ง อย่างไรก็ตามการขึ้นครองราชย์ครั้งนี้ส่งผลให้พระองค์ถูกลอบปลงพระชนม์จากขุนนางบางกลุ่ม อาณาจักรล้านนาจึงว่างเว้นจากการมีกษัตริย์อีกครั้งหนึ่ง ในระหว่างนั้นทางเสนาอำมาตย์ล้านนาได้ทำการอัญเชิญเชื้อสายราชวงศ์มังราย ที่ยังคงหลงเหลืออยู่นอกอาณาเขตเชียงใหม่ ที่พอจะขึ้นครองราชย์สมบัติเป็นกษัตริย์ล้านนาได้ บรรดาเสนาอำมาตย์ได้ไปอัญเชิญเชื้อสายราชวงศ์มังรายจากเมืองเชียงตุงและเมืองนายนอย่างไร้สติเชื้อสายราชวงศ์มังรายจากทั้งสองเมืองไม่ต้องการเข้ามาครองล้านนาจึงปฏิเสธขุนนางล้านนา ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดการปกครองล้านนาขาดความชอบธรรม เสนาอำมาตย์ล้านนาจึงอัญเชิญพระมหาเทวีจระประกามเหสีของพระเมืองเกษเกล้าขึ้นรักษาราชบัลลังก์ล้านนาไว้ เนื่องจากขาดกษัตริย์ล้านนาจึงถูกกองทัพของพระไชยราชาธิราชล้อมเมืองเชียงใหม่ไว้ พระมหาเทวีจระประกามเหสีจึงแต่งเครื่องราชบรรณาการเพื่อไม่ให้ถูกกองทัพกรุงศรีอยุธยายึดครอง เมื่อสามารถยุติการรุกรานจากกรุงศรีอยุธยาได้แล้ว เหล่าบรรดาเสนาอำมาตย์ล้านนาได้ลงความเห็นให้อัญเชิญพระอุปโยวพระราชนัดดาในพระเมืองเกษเกล้าขึ้นครองราชย์ในล้านนา พระอุปโยวถือเป็นเชื้อสายราชวงศ์มังรายผ่านทางพระนางยอดคำทิพย์พระมารดา อีกทั้งพระอุปโยวยังเป็นพระราชโอรสของพระเจ้าโพธิสารราชแห่งกรุงศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาว

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชกับการครองในล้านนา

พระอุปโยวพระนามที่เรียกเอกสารทางประวัติศาสตร์ล้านนาหลายฉบับเรียกพระองค์ หลังจากเดินทางมายังล้านนาแล้วนั้น พระอุปโยวเมื่อขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์ล้านนาทรงมีพระนามว่าพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช พระองค์ปกครองล้านนาด้วยสืบเชื้อสายทางพระมารดา พระนางยอดคำทิพย์พระมารดาของ

พระองค์นั้นเป็นพระธิดาของพระเมืองเกษเกล้ากับพระมหาเทวีจระประภา อย่างไรก็ตามเมื่อพระองค์เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าโพธิสารราชทรงประทับอยู่แต่เชียงทอง(หรือเชียงคำ เมืองหลวงพระบางในปัจจุบัน) ดังนั้นการที่พระองค์มาปกครองล้านนานั้นญาติสนิทที่ไว้ใจได้ก็คงจะมีแค่พระอัยยิกามหาเทวีจระประภาเท่านั้น เมื่อพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชขึ้นครองราชย์สมบัติ ซึ่งในตำนานสิบห้าราชวงศ์ได้ระบุไว้ว่า “ถึงวันเดือน 11 ออก 7 คำ วัน 4 ไทยเมืองไค่ ฤกษ์ 6 ตัว ยามเที่ยงวัน เสนาอำมาตย์พร้อมกันกระทำมัจจุสสาราภิเสกพระราชอุบาย เป็นพระยากินเมืองพิงเชียงใหม่ยังสวนแฮ นั่งแท่นแก้วโรงหลวงกับพระธิดาทัง 2 คือ พระตนต์พิภย์เป็นอัครมเหสีกับพระตนต์คำเป็นน้องหั้นแล” (สมหมาย เปรมจิตต์, 2540) ซึ่งการราชาภิเษกเป็นกษัตริย์ของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชมีการแต่งตั้งพระอัครมเหสีในคราวเดียวกัน ดังนั้นพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชมีอัครมเหสีตั้งแต่ครองราชย์

เมื่อพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชขึ้นครองราชย์สมบัติ เหล่าบรรดาเสนาอำมาตย์ล้านนาเห็นพระองค์เป็นเพียงหุ่นเชิด เป็นสัญลักษณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเพื่อแสวงหาอำนาจและความมั่งคั่งทางการค้า ซึ่งระยะแรกในการปกครองล้านนาของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชบรรดาเสนาอำมาตย์ช่วยในการบริหารราชการบ้านเมืองตามปกติ อีกทั้งในเอกสารล้านนาได้ระบุว่าพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ปูนบำเหน็จให้กับขุนนางจำนวนหนึ่งให้มีอำนาจมากขึ้น เพื่อสร้างความไว้วางใจและเพื่อง่ายต่อการปกครอง ดังตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ได้บันทึกไว้ว่า “พระเพนเจ้าอุปโยทธานยังสิรินามทกยสศักดิ์แก่เสนาอำมาจ้ทั้งหลาย ตั้งแสนพิงชัยแก้ว หื้อเพนพระญาแสนหลวงสิทริราชชประเกียร หมื่นสามล้านฮ้ายหื้อเพนพระญาสามล้านภาไชย เสนาบดีกินเชียงราย หมื่นแก้วมโน หื้อเพนพระญาสิริอามาจ้ หมื่นหลวงพรานหื้อเพนพระญาวชิรอามาจ้ หมื่นพิงยี่หื้อเพนพระญาสุทสสนอามาจ้ ในพระญา 5 คนนี้ หื้อขันคำเครื่องพร้อมชู้ฮั้น หมื่นหลวงล่ามแขกหื้อเพนแสนแขกไชยมงคล แสนครราวเกริหื้อกินเมืองละพูนหื้อชื่อว่าแสนละพูน ขุน 2 คนนี้หื้อขันเงินเสื่อผ้าเครื่องชู้ฮั้น พระญาสุทสสะกินเชียงแสน พระญาวิชอามาจ้กินเมืองพรานแลพระญาภาไชยกินเชียงราย” (สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2538) อย่างไรก็ตามเมื่อพระองค์เริ่มที่จะปรับตัวได้ในการบริหารราชสำนักล้านนา พระองค์กับเหล่าบรรดาขุนนางล้านนาบางกลุ่มได้มีการขัดแย้งกันอยู่บ่อยครั้ง ทำให้พระองค์เบื่อหน่ายกับการปกครองล้านนา อย่างไรก็ตามพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงเสด็จกลับไปยังเมืองเชียงทองอันเป็นราชธานีของกรุงศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาวอีกครั้ง ด้วยเหตุที่พระเจ้าโพธิสารราชพระราชบิดาของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงสิ้นพระชนม์คราวออกล่าสัตว์ในป่า ส่งผลให้เหตุการณ์ในล้านช้างเกิดความวุ่นวายจากพระอนุชาของพระองค์ ถูกแย่งจากขุนนางล้านช้างให้แย่งชิงบ้านเมืองกันถึงขั้นแบ่งล้านช้างออกเป็นสองส่วน พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจึงเดินทางกลับไปยังล้านช้างเพื่อระงับเหตุ และปลงพระศพพระราชบิดา การเดินทางกลับไปล้านช้างครั้งนี้พระอัยยิกามหาเทวีจระประภาได้ตามเสด็จมาด้วย ซึ่งพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ให้พระอัยยิกามหาเทวีจระประภาประทับอยู่กับพระนางยอดคำทิพย์ พระราชมารดาของพระองค์ที่ล้านช้าง พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงอัญเชิญพระแก้วมรกตมาประดิษฐานที่ล้านช้าง อีกทั้งตลอดจนข้าราชการบริพารชาวล้านนาเป็นจำนวนมากได้เดินทางมาพร้อมกันในครั้งนี้ด้วย

การเดินทางของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชมายังเมืองเชียงทอง ราชธานีของอาณาจักรล้านช้างร่มขาว ครั้งนี้ เนื่องด้วยคติการขึ้นครองราชย์ของพระมหากษัตริย์ พระโอรสพระองค์โตจะได้ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ ต่อจากพระบิดา ดังนั้นพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจึงได้ขึ้นครองราชย์ในอาณาจักรล้านช้างร่มขาว พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจึงมีฐานะเป็นกษัตริย์ที่ปกครอง 2 อาณาจักรในเวลาเดียวกัน คือล้านนาและล้านช้าง

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชรบล้านนา

เมื่อพระองค์กลับมาอยู่ยังกรุงศรีสัตนาคณหุตล้านช้างร่มขาว พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงระงับเหตุการณ์ภายในอาณาจักรที่ถูกแบ่งแยกเป็นเหนือและใต้จากเจ้าท่าเรือและเจ้าวรวงศ์ พระอนุชาทั้งสองของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช พระองค์ทรงลงโทษเหล่าเสนาอำมาตย์ที่กระทำผิด ยุบเจ้าท่าเรือและเจ้าวรวงศ์แบ่งดินแดน จากนั้นจึงทำพิธีการปลงพระศพพระราชบิดาตามโบราณราชประเพณี อย่างไรก็ตามเนื่องด้วยพระองค์มีบุญบารมีได้ขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์แห่งล้านนา อีกทั้งยังทรงเป็นพระโอรสพระองค์โตของพระเจ้าโพธิสารราชในพระบรมโกศ เหล่าบรรดาเสนาอำมาตย์จึงพร้อมใจอัญเชิญพระองค์ขึ้นเป็นกษัตริย์แห่งกรุงศรีสัตนาคณหุตล้านช้างร่มขาวอีกแห่งหนึ่ง พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจึงเป็นกษัตริย์ล้านนาและกษัตริย์ล้านช้าง

เนื่องจากพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชปกครองอยู่ในกรุงศรีสัตนาคณหุตมีความสุขสำราญ ดังนั้นพระองค์จึงไม่อยากจะกลับไปยังล้านนาอีกต่อไป พระองค์จึงส่งพระราชสาส์นส่งไปยังล้านนาเพื่อว่าราชการ เมื่อเวลาล่วงเป็นเวลานาน เหล่าบรรดาเสนาอำมาตย์ล้านนาจึงคิดว่าพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจะเอาล้านนาไปรวมกับอาณาจักรล้านช้าง จึงกระทำการปลงพระศพเพื่ออัญเชิญเชื้อสายราชวงศ์มังรายจากเมืองเชียงตุงและเมืองนายอีกครั้งหนึ่ง เจ้านายเชียงตุงนั้นไม่ต้องการที่จะปกครองล้านนาและอีกประการคือพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงเป็นกษัตริย์ผู้เชี่ยวชาญการรบยังคงเป็นกษัตริย์ล้านนาอยู่ หากคิดใจกันเมืองเชียงตุงจะตกที่นั่นลำบาก อย่างไรก็ตามหากท้าวแม่กุ (ท้าวแม่กุเดิมบวชอยู่ในสมณะเพศ เมื่อตอบรับการเป็นกษัตริย์ล้านนาจึงลาสิกขาบทเพื่อครองแผ่นดินล้านนา) เจ้านายเชื้อสายราชวงศ์มังราย สืบเชื้อสายจากขุนเครีอ (พระโอรสของพญามังรายที่ถูกเนรเทศให้ไปอยู่เมืองนาย) ยอมรับที่จะเป็นกษัตริย์ล้านนาตามคำเชื้อเชิญของเสนาอำมาตย์ล้านนา เมื่อท้าวแม่กุขึ้นครองราชย์ทรงพระนามว่าเจ้าเมกุฎี เมื่อพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทราบข่าวการขึ้นครองราชย์ของเจ้าเมกุฎี พระองค์ทรงพิโรธเหล่าบรรดาเสนาอำมาตย์ล้านนา พระองค์ถือว่าเสนาอำมาตย์ปล้นราชสมบัติและบัลลังก์ล้านนาของพระองค์ไปให้เจ้าเมกุฎี อย่างไรก็ตามพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงสุขุมรอบคอบไม่เร่งรีบที่จะทำสงครามยึดล้านนาคืนมาในเวลานั้นทันที พระองค์ทรงเห็นว่าพระเจ้าเมกุฎีจะต้องหันหน้าไปพึ่งพม่า ซึ่งจะทำให้การยึดล้านนาคืนมายากยิ่งขึ้น แต่สิ่งที่พระองค์คาดการณ์เอาไว้ก็เกิดขึ้นจริงเพราะในเวลาไม่นานพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองสามารถยึดล้านนาได้อย่างรวดเร็ว

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงเป็นกษัตริย์ที่เชี่ยวชาญการรบ ในปี พ.ศ. ๒๐๙๘ (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2557) พระองค์ทรงยกทัพมาจากกรุงศรีสัตนาคนหุตเพื่อยึดครองเมืองเชียงใหม่อันเป็นราชธานีของล้านนาคืนจากเจ้าเมกุฎิ(เจ้าเมกุฎิตอนนั้นตกเป็นเจ้าประเทศราชของพม่าแล้ว) พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงนำกองทัพมาด้วยพระองค์เอง และสามารถยึดครองเมืองเชียงแสนไว้ได้ในระยะเวลาอันรวดเร็วเพื่อตั้งมั่น (สมหมาย เปรมจิตต์, 2540) เมืองเชียงแสนอยู่ไม่ไกลจากเชียงทองและสามารถส่งกำลังทหาร เสบียง จากล้านช้างได้โดยง่าย จากนั้นกองทัพล้านช้างได้ยกกำลังทหารเข้าตีเชียงใหม่ ทหารเชียงใหม่สู้กำลังทหารล้านช้างไม่ได้แตกถอยหนีกลับเข้าเมือง ในช่วงระยะที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชประทับอยู่ที่เมืองเชียงแสน พระองค์ได้ให้ความช่วยเหลือผู้ปกครองพื้นเมืองใน

การแยกตัวเป็นอิสระจากการปกครองของพม่า กล่าวคือ ระบบการปกครองของล้านนาในยุคที่ราชวงศ์มังรายปกครองนั้น มีการยึดถือตัวบุคคลเป็นหลักหรือเรียกอีกอย่างว่าระบบครอบครัวนั่นเอง พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจึงสามารถแทรกแซงการเมืองภายในล้านนา พระองค์ประทับอยู่ที่ล้านช้างแต่ก็ยังมีขุนนางผู้ปกครองท้องถิ่นชาวล้านนาได้รับการสนับสนุนให้ต่อต้านพม่า ซึ่งเป็นช่วงช่วงที่พม่าเพิ่งเข้ามาปกครองล้านนา

เมื่อเจ้าเมกุฎิเห็นว่าจะสู้กองทัพล้านช้างไม่ไหวจึงส่งพระราชสาส์นไปยังราชสำนักหงสาวดีเพื่อขอกำลังของพมามารับรบกับล้านช้าง เมื่อกองทัพพมามาดังเชียงใหม่ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ส่งพระราชสาส์นไปยังพระเจ้าบุเรงนอง ว่าล้านนาเป็นของพระองค์แต่ถูกขุนนางปล้นไปให้กับเจ้าเมกุฎิ พระเจ้าบุเรงนองจึงได้ส่งพระราชสาส์นตอบกลับว่าหากเป็นตามที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชกล่าวมานั้น พระเจ้าบุเรงนองจะเดินทางกลับไปหงสาวดีและให้พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชรีบกลับมาครองล้านนาตามเดิม พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเมื่อได้รับสาส์นเชื่อเชียวให้เดินทางมายังเชียงใหม่ก็เกรงว่าจะอุบายของพม่า พระองค์จึงส่งทหารไปสืบข่าวในเมืองเชียงใหม่ ปรากฏว่าในเมืองเชียงใหม่มีทหารพม่าอยู่ในเมืองเป็นจำนวนมาก พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจึงยกกำลังทหารกลับล้านช้าง โดยมีการนำผู้ปกครองพื้นเมืองไปอยู่ยังกรุงศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่วมชาวด้วย

สร้างราชธานีแห่งใหม่

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเมื่อยกทัพกลับจากเชียงแสนแล้ว พระองค์ได้เตรียมพร้อมกองทัพรับศึกพม่าที่จะเกิดขึ้นมาในอนาคต ด้วยเหตุที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเป็นผู้สนับสนุนให้ผู้ปกครองท้องถิ่นแข็งเมืองจากการปกครองของพม่าผ่านล้านนา อย่างไรก็ตามด้วยเพราะอาณาจักรล้านนาตกเป็นส่วนหนึ่งของพม่า ทำให้เมืองเชียงทองหรือหลวงพระบาง ซึ่งเป็นราชธานีของอาณาจักรล้านช้างไม่ปลอดภัยอย่างที่เคยเป็น พระองค์จึงดำริสร้างราชธานีขึ้นใหม่ในพ.ศ.๒๑๐๓ (นันทปัญญา (สงวน มกรานนท์), 2484) และเดิมพื้นที่ที่จะสร้างเมืองใหม่นี้เคยเป็นเมืองมาก่อนแต่ได้ร้างไปเป็นระยะเวลาที่นานแล้วเรียกว่าเมืองชายฟอง การก่อสร้างราชธานีแห่งใหม่

พระองค์ให้เสริมความมั่นคงและแข็งแรง พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงให้สร้างกำแพงกออิฐถือปูนสูงถึง ๑๐ คอก มีเนินดินอยู่รอบเมือง ภายในเมืองแบ่งเป็น ๓ ชั้น ด้านนอกสุดมีป้อมปืน คู่อมรอบ หอรบ และมีประตูใหญ่ ๒ ด้านคือด้านตะวันออกและด้านตะวันตก ภายในเมืองมีการสร้างพระราชวัง วัดวาอารามรวมกันประมาณ ๑๒๐ วัด ตลอดจนได้สร้างวัดพระแก้วขึ้นเพื่อประดิษฐานพระแก้วมรกตโดยเฉพาะ เมื่อสร้างราชธานีใหม่เสร็จสิ้นจึงสถาปนาราชธานีอย่างเป็นทางการ โดยให้ชื่อเมืองใหม่ว่า “กรุงจันทบุรีศรีสัตนาคนหุตอุมะราชธานีล้านช้างร่มขาวเวียงจันทน์” (เติม วิภาคย์พจนกิจ, 2530) เรียกโดยย่อว่า “เวียงจันทน์” ราชธานีแห่งใหม่สามารถต่อต้านกองทัพที่เข้ามารุกรานได้หลายต่อหลายครั้ง พม่าเคยสามารถยึดเมืองไว้ได้แต่ด้วยความห่างไกลจากฐานกำลังพม่าจึงทำให้ไม่สามารถยึดครองได้เป็นเวลานาน

ผู้มิตรกรุงศรีอยุธยา

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเมื่อพระองค์ต่อต้านอำนาจพม่าหลายทาง กล่าวคือทั้งทางตรงนั้น พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงแสดงออกที่จะยึดล้านนากลับมาเป็นของพระองค์ตามเดิม อีกอีกประการหนึ่งพระองค์ได้ให้การสนับสนุนผู้ปกครองท้องถิ่นที่พระองค์มีความใกล้ชิดกระทำการต่อต้านพม่า เมืองต่างๆ เมื่อถูกปราบปรามจากกองทัพพม่า ผู้ปกครองท้องถิ่นได้พากันเทร่วหนีมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชยังเมืองเชียงทอง อย่างไรก็ตามการตัดสินใจย้ายราชธานีลงมาอยู่เวียงจันทน์ของพระองค์นั้น ส่งผลให้พระองค์รอดพ้นการรุกรานจากพม่าได้ครั้งคราว พระองค์ยังต้องยกทัพออกจากเมืองเพื่อตั้งค่ายรับทัพพม่าอยู่นอกเมือง ดังนั้นพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจึงต้องแสวงหาพันธมิตรที่สามารถร่วมกันต่อต้านกองทัพอันเกรียงไกรของพม่า และยังต้องมีสถานการณ์เช่นเดียวกับพระองค์ พระองค์จึงต้องการจะผูกมิตรกับกรุงศรีอยุธยาที่เป็นเป้าหมายการยึดครองของพม่าเช่นเดียวกับกรุงศรีสัตนาคนหุตของพระองค์

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเมื่อพระองค์ดำริผูกมิตรกับสมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยา ดังนั้นพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจึงได้ส่งราชทูตเข้าไปเจริญสัมพันธไมตรีต่อกัน ซึ่งพ.ศ.2103 (เติม วิภาคย์พจนกิจ, 2530) ได้มีการสร้างเจดีย์ศรีสองรักเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานในการเจริญสัมพันธไมตรีครั้งนี้ โดยมีข้อความในจารึกมี 2 ด้าน และด้านที่ 1 จารึกเป็นตัวอักษรธรรมอีสานปนกับอักษรไทย และอีกด้านจารึกเป็นอักษรขอมปนกับอักษรไทย โดยมีข้อความที่ตรงกันจารึกไว้ว่า “จะกล่าวนิทานตำนานศิลาแลง พระยาธรรมิกราช ตั้งแต่สุพรหมสันต คักราชอดีตเรกได้ 1482 โทศก ปิวอก อิตตพระพุทศาสนา ตั้งแต่พระพุทเจ้าเสด็จเข้าสู่นิรพานไปแล้ว ได้ 2103 ปี จึงมีกษัตริราชเจ้า 2 พระองค์ ทรงนามกรชื่อว่า พระยาธรรมิกราช ตน เป็นอาชัญ ในเมืองจันทบุรี ศรีสัตตนาคนหุตมหานครบรรราชธานี แต่นั้น ยังมีพระมหากษัตริย์เอกองค์ 1 ชื่อว่า มหาจักรพรรดิสรติตถะพระราชธาธิราชตนเป็นอาชัญในเมือง กรุงศรีอยุธยามหาทิลกนพรัตนบุรีศรีมหานครบรรราชธานีบุรีเรจรมย์พรหมจารีศรีมหากษัตริย์เจ้าทั้งสองก็จึงปองहितประโยชน์สภตต่อกัน ครั้นตั้งคำต่อพระศาสนาพระตถาคตเจ้าเท่า 5000 พระวัสสา ก็จึงตั้งเมตตมาไมตรีจิต คิดให้เป็นประโยชน์แก่แผ่นดินทั้งสอง คือคองผารบในธรรมหนักหนา ก็จึงใช้ราชามาหาอามาตย์ไปเถิงมหาอุปราชเจ้าทั้งสองให้นำคองคติไมตรีธรรม ปรมัตถสุขเป็นอันยิ่ง จึงพร้อมกันทั้งสอง กษัตริย์ให้ไปนิมนต์เอาพระสงฆ์เจ้าตนทรงศีลอันสมบูรณ์” (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย, 2547) หากดูในข้อความจารึกพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชและสมเด็จพระมหาจักรพรรดิทรงตั้งมั่นใน

การผูกสัมพันธ์ครั้งนี้อยู่มาก เพราะใช้ความศักดิ์สิทธิ์ของเจดีย์ที่ในศาสนาพุทธนับถือเป็นสิ่งปลูกสร้างที่เก็บพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า นอกเหนือจากการสร้างเจดีย์ศรีสองรักแล้วในการเดียวกันยังใช้พระสงฆ์ผู้ใหญ่เป็นสักขีพยาน ซึ่งน่าจะเป็นพระสงฆ์ที่มีความน่าเชื่อถือ อาจจะมีสมณะศักดิ์ที่สูง

อย่างไรก็ดีหลังจากที่บรรดาผู้ปกครองท้องถิ่นในล้านนาเห็นการรุกรานจากพม่าเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารเป็นจำนวนมาก พระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองจึงยกกองทัพเข้ามาตีเมืองเวียงจันทน์ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเห็นว่าสู้ไม่ไหวจึงนำกองทัพหนีไปอยู่ป่า แต่กองทัพพม่าสามารถจับตัวพระมเหสี พระสนม พระมหาอุปราช พระอนุชา พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชไปไว้ยังหงสาวดี เมื่อพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชกลับเข้าเมือง พระองค์จึงดำเนินการทูตเพื่อกระชับความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นขึ้นอีกชั้น โดยพระองค์ได้ขอพระราชทานพระเทพกษัตริ์ ซึ่งเป็นพระราชธิดาของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิที่ประสูติจากพระอัครมเหสีสุริโยทัย เพื่อทำการอภิเษกเป็นพระอัครมเหสีเพราะมเหสีของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชในกรุงศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาว(พระมเหสีเดิมคาดว่าจะเป็นเจ้าของล้านนา ทรงอภิเษกคราวเดียวกับการขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริ์ล้านนา) พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ส่งเครื่องราชบรรณาการและพระราชสาส์นถึงสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เพื่อขอร้องพระเทพกษัตริ์ ขอความมีดังนี้ “ข้าพระองค์ผู้ผ่านภิกษุกรุงศรีสัตนาคนหุต, ขอลถวายอภิวัตน์นามายังสมเด็จพระปิตุราชาธิราช, ผู้ผ่านพิภพ กรุงเทพ ทวารวดี ศรีอยุธยา มหาลิขิตกษัตริ์ นพรัตน์ ราชธานีบุรีรมย์อุดมพระราชมหาสถานมโหฬารอันยิ่ง, เปนมิ่งมฤตด้วยสัตวเสวตกฤษณชาติตัวอันประเสียดศรีเมือง. ข้าพระองค์ยังไม่มีเอกอัครราชกัลป์ยานี, ที่จะสืบศรีสุริยวงส์ในกรุงศรีสัตนาคนหุตต่อไปไม่ได้, ข้าพระองค์ขอพระราชทานพระธิดา, อันชงพระนามพระเทพกษัตริ์, ไปเปนปิ่นสุรางคณิกนกัลยาในมหานคเรสปราจิมทีส, เปนทางราชสันพันธมิตรไมตรีสุวรรณภพทีเดียวกันชั่วกัลปาวสาน.” (พระราชพงสาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับความสมเด็จพระปรมาธิบดีชิโนรส เล่มหนึ่ง, 2549) ข้อความในพระราชสาส์นที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชส่งถึงสมเด็จพระมหาจักรพรรดินั้น ต้องการพระเทพกษัตริ์ไปเป็นพระอัครมเหสีเพื่อกระชับความสัมพันธ์ของทั้งสองอาณาจักรให้มีความผูกพันมากขึ้น ขณะเดียวกันนั้นพระเทพกษัตริ์เกิดประชวรขึ้น กระทั่งเห็นสมเด็จพระมหาจักรพรรดิจึงส่งพระแก้วฟ้าไปยังกรุงศรีสัตนาคนหุต เมื่อพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงทราบข่าวพระราชธิดาที่ทรงได้รับประทานนั้นไม่ใช่พระเทพกษัตริ์จึงถวายพระแก้วฟ้าคืนสมเด็จพระมหาจักรพรรดิพร้อมด้วยพระราชสาส์นที่มีใจความว่า “เดิมพระองค์ประสาทพระเทพกษัตริ์ให้ กิตติศัพท์นี้ก็ทั่วไปในนิคมชนบทขอบขัณเสมากรุงศรีสัตนาคนหุตสิ้นแล้ว บัดนี้พระองค์ส่งพระแก้วฟ้าพระราชบุตรไปแทนนั้น ถึงมาตรว่าพระแก้วฟ้าราชบุตรจะมรศรีสรรพลักษณ์โสภาคย์ยิ่งกว่าพระเทพกษัตริ์ร้อยเท่าพันทวีก็ดี ยังไปล้างกิตติศัพท์พระเทพกษัตริ์เสียก็เป็นที่ยอภัยชั่วกัลปาวสาน ข้าพระองค์ขอส่งพระแก้วฟ้าราชธิดาคืน จงพระราชทานพระเทพกษัตริ์แก่ข้าพระองค์จุมีพระราชสาส์นนอนุญาตมาแต่ก่อน” (องค์การคำครุสภา, 2504) แต่ในที่สุดพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชก็ไม่ได้อภิเษกกับพระเทพกษัตริ์ เพราะพม่าได้ชิงตัวพระเทพกษัตริ์ไปยังหงสาวดีก่อนที่จะเข้าเขตล้านช้าง พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงเสียพระทัยเป็นอันมาก ดังนั้นพระยาแสนสุรินทร ขว้างฟ้าเสนาบดีผู้ใหญ่จึงถวายบุตรของตนเพื่อเป็นมเหสีของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช พระองค์จึงรับไว้เป็นมเหสีต่อมาพระองค์ทรงมีพระโอรสกับบุตรพระยาแสนสุรินทรขว้างฟ้า อย่างไรก็ตามถึงแม้จะไม่ได้เป็นทองแผ่นเดียวกันแต่กรุงศรีสัตนาคนหุตกับกรุงศรีอยุธยาก็เป็นพันธมิตรกันเพื่อต่อสู้กับพม่า

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชกับการสงคราม

อย่างที่ได้อธิบายไปแล้วเบื้องต้นว่าพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชนั้น ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีความเก่งกล้าสามารถ ถึงแม้พระองค์จะขึ้นครองราชย์สมบัติในอาณาจักรล้านนาเมื่ออายุน้อย แต่ประสบการณ์ในการปกครองอาณาจักรล้านนาที่ไม่ใช่บ้านเกิดของพระองค์ทำให้พระองค์แข็งแกร่ง อย่างไรก็ตามการเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ทรงหลีกเลี่ยงการรบพุ่งไม่ได้ ช่วงระยะเวลาที่พระองค์เสด็จกลับมาครองราชย์สมบัติในกรุงศรีสัตนาคณหุต ปรากฏว่าเสนาอำมาตย์ขุนนางล้านนาเกรงว่าพระองค์จะผนวกล้านนาเข้ากับล้านช้าง จึงไปอัญเชิญเจ้าเมกุฎีมาครองราชย์สมบัติในเชียงใหม่ เมื่อพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทราบว่าขุนนางล้านนาได้แต่งตั้งเจ้าเมกุฎีเป็นกษัตริย์ล้านนาแทน พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชก็ทรงพิโรธขุนนางล้านนา พระองค์มีดำริที่จะยกทัพไปปราบล้านนาเพื่อยึดล้านนาคืน อย่างไรก็ตามการกระทำอย่างรอบคอบ เพราะถ้าหากรีบเร่งไป จะเปิดช่องให้กับพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองเข้ามายึดล้านนา หากพม่าได้ล้านนาจะทำให้การที่พระองค์จะยึดครองล้านนาเป็นของพระองค์เช่นเดิมก็จะยากขึ้น เพราะพม่ามีกำลังทางทหารมากและมีพระมหากษัตริย์ที่เชี่ยวชาญการรบอย่างพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนอง ผู้ที่สามารถรวบรวมดินแดนพม่าให้กลับมามีเอกภาพอีกครั้งด้วยกำลังทหารที่เกียงไกร

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงดำเนินการอย่างรอบคอบ เมื่อพระองค์เคลื่อนกองทัพออกจากเชียงทอง เพื่อเข้าเขตล้านนาพระองค์จึงยึดเมืองเชียงแสนไว้เป็นที่มั่น เชียงแสนเป็นเมืองที่มีความสำคัญตั้งแต่โบราณ โดยประชุมตำนานล้านนาไทยระบุว่า “เจ้าพระยาแสนภูไปสร้างเมืองรอยเก่า ริมแม่น้ำโขงของไชยภูมิตีสมควรจักสร้างเป็นบ้านเป็นเมืองอยู่ได้ จึงให้ขุดคูเวียงทั้งสามด้าน ด้านตะวันออกเอาแม่ของเป็นแดนคู แล้วให้ก่อปราการเวียงทั้ง 3 ด้าน เมื่อสร้างเสร็จแล้วบริบูรณ์ เจ้าแสนภูเสวยราชสมบัติในเมืองนั้น จึงได้ชื่อว่าเมืองเชียงแสน สิบมาจนกระทั่งบัดนี้” (สงวน โขติสุขรัตน์, 2556) พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจึงใช้เมืองเชียงแสนเป็นที่มั่นในการบุกยึดเชียงใหม่ อย่างไรก็ตามเมื่อพระเจ้าเมกุฎีเห็นว่ากองทัพล้านช้างสามารถยึดเมืองเชียงแสนได้ จึงเกณฑ์กำลังทหารจากเมืองที่พระองค์สามารถสั่งการได้มาไว้ในเชียงใหม่ เพื่อขับไล่กองทัพล้านช้างที่ตั้งมั่นอยู่เมืองเชียงแสน กองทัพล้านช้างของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ขาคีกองทัพล้านนาที่เชียงใหม่ แต่เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองใหญ่พระองค์ไม่สามารถตีแตกได้ พระองค์จึงยกทัพกลับมาตั้งมั่นยังเชียงแสน อย่างไรก็ตามเมื่อกองทัพล้านช้างไม่สามารถสู้กองทัพล้านช้าง เจ้าเมกุฎีจึงขอกำลังเสริมจากหงสาวดีเพื่อขับไล่กองทัพล้านช้าง ขณะเดียวกันพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ส่งพระราชสาส์นไปยังราชสำนักหงสาวดี เพื่อทวงสิทธิ์ในการปกครองล้านนาตามเดิม เนื่องจากขุนนางนำบัลลังก์ไปให้เจ้าเมกุฎี พระเจ้าหงสาวดีจึงมีพระราชสาส์นตอบพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชให้กลับมารองล้านนาได้ตามเดิม หากแต่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชไม่เชื่อพระเจ้าบุเรงนองเกรงจะเป็นอุปาย จึงยกทัพกลับไปยังเชียงทอง และพระองค์ได้ดำริว่าเชียงทองไม่เหมาะกับการรับศึกจากพม่า ในพ.ศ.2103 พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ย้ายเมืองหลวงไปยังบริเวณเมืองชายฟองที่เคยเมืองมาก่อนแต่ได้ร้างลงไป ถึงแม้จะเคยเป็นเมืองร้างแต่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชก็เลือกที่จะสร้างเมืองใหม่ขึ้นเพื่อป้องกันการรุกรานจากพม่า ซึ่งมีแม่น้ำโขงเป็นปราการธรรมชาติ อีกทั้งยังสามารถใช้แม่น้ำโขงเพื่อสัญจรค้าขายได้ มีป้อมปราการ

ก่ออิฐถือปูนที่แข็งแรงมั่นคง มีหอรับไว้สังเกตุการณ์ มีการขุดคูน้ำเพื่อป้องกันเมืองอีกชั้น มีการแบ่งเมืองเป็นสามชั้น ราชธานีแห่งใหม่นี้เรียกสั้นๆ ว่าเวียงจันทน์

เมื่อสร้างเมืองใหม่ได้ประมาณ 2 ปีเมืองในล้านนาได้รวมตัวกันเพื่อแยกตั้งเป็นอิสระจากพม่า ทำให้พระเจ้าบุเรงนองยกทัพมาปราบปราม ในครั้งนี้เจ้าเมกุฎก็ได้ก่อกบฏด้วยแต่เมื่อจวนตัวก็อ่อนน้อมต่อพม่าอีกครั้งหนึ่ง พระเจ้าบุเรงนองเห็นว่าเจ้าเมกุฎนั้นคิดกบฏมาครั้งหนึ่งแล้ว อนาคตอาจจะกบฏขึ้นอีกก็เป็นได้จึงจับเจ้าเมกุฎไปไว้ยังกรุงหงสาวดีและได้สถาปนาพระนางวิสุทธีเทวีเชื้อสายราชวงศ์มังรายขึ้นครองเชียงใหม่แทนเมื่อจับเจ้าเมกุฎแล้ว บรรดาผู้ปกครองท้องถิ่นในล้านนาที่กบฏต่อพม่า ได้หนีเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีทั้งชาวลำปาง เชียงใหม่ แพร่ น่าน เมื่อเข้ามาอยู่ในขอบขันขี้ผึ้งมากรุงศรีสัตนาคนหุตแล้ว บรรดาผู้ปกครองล้านนาเหล่านี้จึงสร้างเมืองขึ้นมาเพื่ออาศัยอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขงโดยให้ชื่อเมืองนี้ว่า “ศรีเชียงใหม่” (มหาบุญมี เทบสีเมือง, 2554) ชาวล้านนาได้กบฏต่อพม่าหลายครั้ง ทำให้พระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองส่งกองทัพพม่า โดยการนำของอุปราชไชยสิงห์ พระราชโอรสของพระเจ้าบุเรงนองกับพระเจ้าอังวะ พระอนุชาของพระเจ้าบุเรงนอง เข้ามาตีเมืองเวียงจันทน์ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเห็นว่าสู้ไม่ไหวจึงนำกองทัพหนีไปอยู่ป่า อย่างไรก็ตามกองทัพพม่าไม่สามารถตั้งทัพได้นานเนื่องจากขาดเสบียงและถูกกองโจรของล้านช้างลอบโจมตี ส่งผลให้กองทัพพม่าต้องยกกลับหงสาวดี แต่กองทัพพม่าจับตัวพระมเหสี พระสนม พระมหาอุปราช พระอนุชา พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชไปไว้ยังหงสาวดี

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเมื่อถูกกองทัพพม่าปล้นเวียงจันทน์จับพระอนุชา พระมเหสี พระสนม ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์ของพระองค์ไปไว้ยังหงสาวดี พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจึงส่งราชทูตพร้อมทั้งเครื่องราชบรรณาการมายังกรุงศรีอยุธยา เพื่อสวามิภักดิ์ขอพระเทพกษัตริย์จากสมเด็จพระมหาจักรพรรดิมาเป็นพระอัครมเหสีในกรุงศรีสัตนาคนหุต ระยะเวลาที่พระเทพกษัตริย์ทรงประจวบไม่สามารเดินทางไปยังล้านช้างได้ สมเด็จพระมหาจักรพรรดิได้ส่งพระแก้วฟ้าอันเกิดจากพระสนมให้ไปแทน อย่างไรก็ตามเมื่อพระเทพกษัตริย์หายประจวบแล้ว สมเด็จพระมหาจักรพรรดิจึงส่งพระเทพกษัตริย์พร้อมด้วยนางกำนัลจำนวนมากถวายให้กับพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช แต่เหตุการณ์กลับเปลี่ยนไปเนื่องจากสมเด็จพระมหาธรรมราชาพระราชบุตรเขยในสมเด็จพระมหาจักรพรรดิเจ้าราชธานีฝ่ายเหนือมีใจออกห่างกรุงศรีอยุธยา และปลงใจที่จะช่วยเหลือพม่า ดังนั้นสมเด็จพระมหาธรรมราชาจึงส่งพระราชสาส์นไปยังกรุงหงสาวดี ให้พม่ายกกองทัพมาชิงพระเทพกษัตริย์เพื่อไม่ให้กรุงศรีอยุธยาและกรุงศรีสัตนาคนหุตเป็นสุวรรณภูมิเดียวกันได้ ทำให้พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชพระโอรสสมเด็จพระมหาธรรมราชาเป็นอันมาก

เมื่อพระเทพกษัตริย์ถูกนำตัวไปยังกรุงหงสาวดี สมเด็จพระมหาจักรพรรดิจึงเวรราชสมบัติให้กับสมเด็จพระมหินทราธิราชปกครองกรุงศรีอยุธยาต่อจากพระองค์ สมเด็จพระมหาจักรพรรดิทรงออกผนวช อนึ่งเนื่องจากหลายเหตุการณ์ที่สมเด็จพระมหินทราธิราชกับสมเด็จพระมหาธรรมราชาขัดแย้งกันจนผูกใจเจ็บ ดังนั้นในปีพ.ศ. 2109 (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2557) สมเด็จพระมหินทราธิราชทรงร่วมมือกับพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชบุกตีเมืองพระพิษณุโลกที่สมเด็จพระมหาธรรมราชาประทับอยู่ โดยวางอุบายให้พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชยกทัพล้านช้างลงมาตีเมืองพระพิษณุโลก ด้วยเหตุที่สมเด็จพระมหาธรรมราชานำความไปแจ้งแก่พระเจ้าหงสาว

ดีเรื่องพระเทพกษัตริ์ เมื่อทัพล้านช้างยกทัพลงมาตีเมืองพระพิษณุโลก สมเด็จพระมหินทราธิราชจึงวางอุบายยกทัพไปช่วยสมเด็จพระมหาธรรมราชาทางเรือ และเมื่อสมเด็จพระมหินทราธิราชเข้าเมืองพิษณุโลกได้ก็จะจับสมเด็จพระมหาธรรมราชาประหารเสีย ปรากฏว่าแผนการนี้มีผู้ลอบนำไปแจ้งให้กับสมเด็จพระมหาธรรมราชา ทำให้สมเด็จพระมหาธรรมราชาส่งพระราชสาส์นขอความช่วยเหลือจากพระเจ้าหงสาวดี

กองทัพกรุงศรีสัตนาคคนหุตยกมาทั้งหมด 5 ทัพ โดยการนำทัพของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ตั้งค่ายคูประตูหอรบ เพื่อล้อมเมืองพระพิษณุโลก กองทัพทั้ง 5 กระจายตามที่ต่างๆ คือ กองทัพหลวงของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงตั้งทัพอยู่ที่ตำบลโพธิ์เรียง กองทัพของพระยาแสนสุนทรขั้วฟ้า (พ่อตาของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช) ตั้งอยู่ที่ตำบลเตาไห กองทัพของพระยามือไปตั้งอยู่ที่วัดเขาพราหมณ์ กองทัพพระยานครพนมตั้งอยู่ที่ตำบลสระแก้ว กองทัพพระยามือเหล็กตั้งอยู่ที่ตำบลสะแก กองทัพทั้ง 5 พลัดเปลี่ยนกันเข้าตีเมืองพระพิษณุโลกเพื่อรอกองทัพของสมเด็จพระมหินทราธิราช แต่กองทัพของสมเด็จพระมหินทราธิราชก็ถูกทำลายกองทัพเรือโดยแพไฟของทหารพิษณุโลก ทำให้พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชต้องสู้กับทหารเมืองพระพิษณุโลกเพียงลำพัง เมื่อกองทัพกรุงศรีอยุธยาแตกไปแล้วนั้น พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจึงวางอุบายเพื่อหนีกลับกรุงศรีสัตนาคคนหุต เมื่อกองทัพพม่าได้มาถึงเมืองพระพิษณุโลกพอดีพระยาพุกามกับพระยาเสื่อหาญแม่ทัพพม่า เห็นว่ากองทัพล้านช้างได้ถอยกลับล้านช้างจึงเข้าตีด้านหลังกองทัพล้านช้าง สมเด็จพระมหาธรรมราชาเห็นว่าจะเป็นการอุบายศึกจึงได้ห้ามเอาไว้ แต่พระยาพุกามและพระยาเสื่อหาญต้องการจะทำผลงานจึงไม่ฟังคำเตือนของสมเด็จพระมหาธรรมราชา ผลปรากฏว่ากองทัพพม่าของพระยาพุกามและพระยาเสื่อหาญถูกกองทัพล้านช้างซุ่มโจมตีทหารพม่าล้มตายเป็นจำนวนมาก

จากการที่พม่าต้องการกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองประเทศราช เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่สมเด็จพระมหินทราธิราชร่วมมือกับพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชยกทัพมาตีเมืองพระพิษณุโลกของสมเด็จพระมหาธรรมราชา พระเจ้าหงสาวดีจึงใช้เหตุการณ์นี้เพื่อยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา ดังนั้นในพ.ศ. 2111 พระเจ้าหงสาวดียกกองทัพใหญ่มาจากกรุงหงสาวดี โดยมีกองทัพจากเมืองน้อยใหญ่ในขอบขัณฑสีมาหงสาวดีเช่น กองทัพจากตองอู อังวะ แปร เชียงใหม่ และพิษณุโลกเป็นต้น สมเด็จพระมหินทราธิราชพระองค์ได้แต่งพระนครเพื่อรับศึกพระเจ้าหงสาวดี และได้หูลขอสมเด็จพระมหาจักรพรรดิให้ลาผนวชขึ้นครองราชย์สมบัติอีกครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ตามสมเด็จพระมหาจักรพรรดิทรงชราภาพ เมื่อรับศึกหงสาวดีได้ไม่นานสมเด็จพระมหาจักรพรรดิก็เสด็จสวรรคตลงไป สมเด็จพระมหินทราธิราชจึงขึ้นเป็นกษัตริ์กรุงศรีอยุธยาอีกครั้งหนึ่ง ในระหว่างที่ป้องกันพระนครนั้น พระศรีเสาวราชพระโอรสพระองค์หนึ่งของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิได้ออกป้องกันพระนครอย่างกล้าหาญ พระศรีเสาวราชมีกำลังทหารอยู่ประมาณหมื่นห้าพันนาย เมื่อมีศึกมาประชิดก็ออกรบเป็นสามารถโดยมิได้แจ้งแก่สมเด็จพระมหินทราธิราชผู้เป็นพระมหากษัตริ์ ทำให้เกิดความระแวงในที่สุดพระศรีเสาวราชก็ถูกสำเร็จโทษระหว่างศึก มูลเหตุที่ส่งผลให้พระศรีเสาวราชถูกสำเร็จโทษ เพราะสมเด็จพระมหินทราธิราชระแวงพระศรีเสาวราชจะแย่งพระราชบัลลังก์ เมื่อการศึกเข้มข้นขึ้นสมเด็จพระมหินทราธิราชได้ส่งพระราชสาส์นไปยังพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชถึงกรุงศรีสัตนาคคนหุต ใจความพระราชสาส์นมีดังนี้ “ศุภอักษรบรรณาณลวิมลเชษฐาคูณันต์ วิกสิต วิจิตคัมภีราอัยยาศัย ในท่านอัครมหาเสนาธิบดีนรินทร์นรินทรามาตย์ อันสวามีประวาศบาทมุลิกการบวร

ยุคเรณูนาท ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ณ กรุงเทพมหานครวราวุธศรีอยุธยามหาดีลกภาพ นพรัตนราชธานีบุรีรมย์อุดมพระราชมหาสถาน มีมรุจรจิตสนิทเสนหามาไปยังเสนาบดี ณ กรุงศรีสัตนาคนหุต บัดนี้ กรุงพระนครศรีอยุธยา มีราชดัสกร คือพระเจ้าหงสาวดีก็ออกไปด้วยโลภเจตนาหาหิริโอดตปะมิได้. ยกกองทัพ ลงมากระทำปัสัยหาการย้ายพระนครศรีอยุธยา สมณพราหมณาจารย์ ไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ได้รับความเดือดร้อน แลกรุงเทพนครศรีอยุธยา ก็เป็นเขื่อนเพชรซันท์แก่กรุงศรีสัตนาคนหุต ถ้าพระนครศรีอยุธยาเสียแก่ กองทัพหงสาวดีแล้ว เห็นศึกหงสาวดีจะติดถึงกรุงศรีสัตนาคนหุตด้วย เชิญเสด็จพระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุต ยก พยุหโยธาทัพลงมาช่วยรณยุทธปราบข้าศึกให้ปราศัยประลาศไปแล้วจะช่วยกันดำริการตอบแทนแก้แค้น พระเจ้าหงสาวดีให้ถึงขนาด” (วัดพระเชตุพน วิมลมังคลาราม, 2535) เมื่อพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้รับพระราชสาส์นจากกรุงศรีอยุธยา พระองค์ได้เตรียมไพร่พลได้ประมาณ 50,000 นาย การที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ยกทัพมาช่วยสมเด็จพระมหินทราธิราชในครั้งนี้ก็เพราะต้องการล้างแค้นสมเด็จพระมหาธรรมราชาและพระเจ้าหงสาวดี ที่ได้ทำการแย่งชิงพระเทพกษัตริย์ที่สมเด็จพระมหาจักรพรรดิพระราชทานให้กับพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช

เมื่อเกณฑ์ไพร่พลล้านช้างแล้วพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้ออกเดินทางออกจากกรุงศรีสัตนาคนหุต โดยมีทหารทั้งสิ้น 50,000 นาย ช้าง 300 เชือก ม้าอีก 3,000 ตัว การยกทัพครั้งนี้ถือเป็นกองทัพใหญ่ จึงทำให้ กองสอดแนมของเมืองพระพิษณุโลกทราบข่าวการยกกองทัพมาช่วยของกรุงศรีสัตนาคนหุต เมื่อพระมหาธรรมราชาทราบข่าวจึงปรึกษากับพระเจ้าหงสาวดีและแม่ทัพต่างๆ เห็นควรที่จะกำจัดกองทัพกรุงศรีสัตนาคนหุต ก่อนที่จะเข้าใกล้กรุงศรีอยุธยา ซึ่งจะทำให้กำลังทหารกรุงศรีอยุธยาอีกเต็มขึ้นมาอีก จะเป็นการยากต่อการรบ สมเด็จพระมหาธรรมราชาจึงวางอุบายเขียนพระราชสาส์นปลอมขึ้นมาเพื่อโจมตีกองทัพล้านช้าง สาส์นที่แต่ขึ้นนี้มีใจความว่า “ทัพพระเจ้าหงสาวดียกมาครั้งนี้ กรุงพระมหานครศรีอยุธยาแต่งออกรับก็หาหักหาญได้ไม่ บัดนี้ รับแต่มั่นไว้แต่ให้ออกลาดตระเวนตัดเสบียง กองทัพหงสาวดีก็ขาดเสบียงลง จวนจะเลิกถอยไปอยู่แล้ว ให้เชิญเสด็จพระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุต เร่งยกพยุหโยธาลงมาช่วยรบก็ได้ช่วยชนะโดยง่าย” (วัดพระเชตุพน วิมลมังคลาราม, 2535) ในพระราชสาส์นจงใจให้กองทัพล้านช้างเข้ามาติดกับดักที่สมเด็จพระมหาธรรมราชาวางเอาไว้ กองทัพของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชไม่รู้ถึงอุบายก็เร่งทัพลงมาโดยพลัน ซึ่งหารู้ไม่ว่ากองทัพพม่าชุมนุมอยู่ที่เมืองสระบุรีก็จะเข้าเขตพระนครศรีอยุธยา เมื่อกองทัพล้านช้างถึงสระบุรีจึงถูกกองทัพโจมตีแตกกระจายไปคนละทิศละทาง พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ขึ้นช้างหลบหนีกลับกรุงศรีสัตนาคนหุต ทำให้กรุงศรีอยุธยาของสมเด็จพระมหินทราธิราชโดดเดี่ยวและตกเป็นของพระเจ้าหงสาวดีในที่สุด

หลังจากพระเจ้าหงสาวดียึดครองกรุงศรีอยุธยาได้ใน พ.ศ. 2112 พระองค์ได้สถาปนาสมเด็จพระมหาธรรมราชาขึ้นเป็นกษัตริย์กรุงศรีอยุธยาว่าสมเด็จพระศรีสรรเพชญ์ (พระราชพงสาวดารกรุงศรีอยุธยา, 2549) แล้วพระเจ้าบุเรงนองได้เกณฑ์ไพร่พลเพื่อโจมตีกรุงศรีสัตนาคนหุต เพื่อเป็นการแก้แค้นตั้งแต่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชให้การสนับสนุนผู้ปกครองท้องถิ่นในล้านนาต่อต้านพม่า และลงมาช่วยสมเด็จพระมหินทราธิราชตีเมืองพระพิษณุโลก ตลอดจนยกทัพมาช่วยตีขนาบพม่าในคราวที่ก่อนกรุงศรีอยุธยาจะตกเป็นของพม่า การยกทัพของพม่าแบ่งเป็น 2 ทาง โดยทัพแรกขึ้นตีล้านช้างจากทางใต้ กองทัพนี้มีพระมหาอุปราช พระเจ้า

แปรร และพระเจ้าอองวะเป็นผู้นำ กองทัพที่สอง มีพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนอง พระเจ้าตองอู เจ้าเมืองสรวดี (นันทปัญญา (สงวน มกรานนท์), 2484) ขึ้นตีเวียงจันทน์ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเห็นกองทัพพม่า ล้าหนา และอยู่ระยะไกลทัพมาจำนวนมาก จึงหนีไปตั้งค่ายอยู่ที่ปากแม่น้ำจิม และโปรดตั้งกองทัพเล็กๆอยู่ตามซอกเขา กระจัดกระจายตามที่ต่างๆ และใช้ค่ายหลวงปากแม่น้ำจิมเป็นค่ายล่อ เพื่อตัดกำลังสมทบและเสบียง เมื่อพระเจ้าหงสาวดีได้เข้าล้อมค่าย กองทัพพม่ายกทัพเข้าตีค่ายของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ทั้งสองฝ่ายรบกันไม่รู้แพ้รู้ชนะ แต่กองทัพพม่าเสียเปรียบเพราะไม่รู้ที่ตั้งของกองทัพที่แฝงตัวอยู่ตามซอกเขาที่ออกปฏิบัติภารกิจโจรสลัดเสบียงกองทัพพม่า พม่าจึงไม่สามารถตีค่ายของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชให้แตกได้ เพราะกองทัพขาดเสบียงทำให้ทหารอดอยากคร่ำครึที่จะต่อรบด้วยทหารล้านช้าง และตายจากการอดอยากเป็นจำนวนมาก

พ.ศ. 2114 เกิดกบฏขึ้นทางใต้ของอาณาจักรล้านช้าง สมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงไปปราบกบฏ พระองค์ถูกกลลวงของพวกข้าจึงต้องหนีเข้าป่า จากนั้นก็ไม่มีใครพบเห็นพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชอีกเลย ซึ่งพระองค์อาจจะประชวรและสวรรคตในป่า พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงมีพระโอรสกับบุตรของพระยาแสนสุรินทรขว้างฟ้า พระโอรสของพระองค์ทรงมีพระนามว่าพระหน่อแก้วกุมาร เนื่องจากยังพระเยาว์พระยาแสนสุรินทรขว้างฟ้าจึงสถาปนาตนเองเป็นกษัตริย์กรุงศรีสัตนาคนหุต เพื่อรักษาราชบัลลังก์ให้กับพระหน่อแก้วกุมารโดยมีพระนามว่า “พระสุมังคละอัยโกโพธิสัตว์” และในรัชกาลของพระสุมังคละอัยโกโพธิสัตว์ล้านช้างได้พ่ายแพ้ต่อพม่าและทำให้ล้านช้างกลายเป็นเมืองประเทศราชของพม่าในที่สุด

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ของอาณาจักรล้านนาและกรุงศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาวที่มีความกล้าหาญ แม้พระองค์จะปกครองล้านนาในระยะอันสั้นแต่พระองค์ก็ถือเป็นกษัตริย์ที่ถูกต้องตามจารีตประเพณี ถึงแม้พระองค์จะถูกขุนนางบางกลุ่มของล้านนาหักหลังจนต้องเสียอาณาจักรล้านนาไปให้เจ้าเมกุฎี และเมื่อพระองค์ครองราชย์สมบัติในล้านช้าง พระองค์ก็สามารถรักษาบ้านเมืองเอาไว้ได้ ถึงแม้ต้องต่อสู้กับกองทัพพม่าโดยลำพังก็ตาม(เพราะกรุงศรีอยุธยาที่เป็นพันธมิตรตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า) แต่พระองค์ก็ยังสามารถสร้างความแตกต่างกับพระมหากษัตริย์ที่อยู่ในช่วงเดียวกันโดยการป้องกันบ้านเมืองไม่ให้เกิดเป็นเมืองขึ้นของพม่า แม้พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจะสูญหายไปในการปราบกบฏ แต่พระองค์ก็เป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ของล้านช้างที่เป็นบรรพบุรุษของชาวลาวมาจนถึงปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

เอกสารชิ้นต้น

กรมศิลปากร. (2548). พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. นครปฐม :

นครปฐมการพิมพ์.

กรมศิลปากร. (2515). คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด และ พระราชพงศาวดารกรุงเก่า

ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครหลวง : โรงพิมพ์เจริญธรรม.

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ : จากต้นฉบับใบลานอักษรไทยยวน. (2514). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดพิมพ์
เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี.

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับเชียงใหม่ 700 ปี. (2538). เชียงใหม่: มิ่งเมืองเชียงใหม่.

ตำนานพื้นเมืองลานนาเชียงใหม่. (2524). เชียงใหม่: หน่วยงานศึกษาวิจัยคัมภีร์ใบลานภาคเหนือ โครงการ
ร่วมระหว่างพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยาแห่งชาติโอซากา และสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
นนทบุรี (สงวน มกรานนท์). (2484). พงศาวดารเมืองล้านช้าง และลำดับสกุลสิทธิสาริบุตร. พระนคร:
สาส์นศึกษา.

นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. (2550). พระราชพงศาวดารพม่า. พิมพ์ครั้งที่ 2.
นนทบุรี: โสภณการพิมพ์.

พระศรีสมโพธิ. (2549). พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับความสมเด็จกรมพระปรมาภิไธยวชิราวุธ
เล่มหนึ่ง ตั้งแต่สร้างกรุงศรีอยุธยา ถึง สิ้นรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช. กรุงเทพฯ :
สหธรรมิก.

ราชวงศ์พื้นเมืองเชียงใหม่. (2518). เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วัดพระเชตุพน วิมลมังคลาราม. (2535). พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา และ จุลยุทธการวงศ์. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

สงวน โชติสุขรัตน์. (2552). ตำนานเมืองเหนือ. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: โสภณการพิมพ์.

----- (2515). ประชุมตำนานลานนาไทย. พระนคร: โอเดียนสโตร์.

สมหมาย เปรมจิตต์. (2540). ตำนานสิบห้าราชวงศ์ ฉบับสอบชำระ. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สร้อยดี อ่องสกุล. (2546). พื้นเมืองเชียงแสน. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

องค์การคำคุณสุภา. (2504). พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาเล่ม 1 ฉบับ พระจักรพรรดิพงศ์(จาด).
กรุงเทพฯ : ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์

หนังสือ

จินตนา มัชฌิมบุรุษ. (2532). ประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่. เชียงใหม่: ภาควิชาประวัติศาสตร์
คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สหวิทยาลัยนานาชาติ วิทยาลัยครูเชียงใหม่.

เต็ม วิภาคย์พจนกิจ. (2530). ประวัติศาสตร์ลาว. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำรามนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์

- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2557). **ราชอาณาจักรลาว**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สยามปริทัศน์
- บุญมี เทบสีเมือง. (2554). **ความเป็นมาของชนชาติลาว เล่ม 2 ราชอาณาจักรลาวล้านช้างตอนต้น**. แปลโดย
ไพฑูริ์ ภูธา. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ศรีสวัสดิ์ อ่องสกุล. (2553). **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 7. นนทบุรี: อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย. 2547. **พระธาตุศรีสองรัก**. เลย : รุ่งแสงธุรกิจการพิมพ์
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว ; และเดวิด เค วัยอาจ. (2538). **ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่**. เชียงใหม่: สุริวงค์บุ๊คเซ็นเตอร์.

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ให้นักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการทั่วไป ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ และบทความจากผลงานวิจัยในศาสตร์ทางด้าน สหวิทยาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการทั่วไป ตระหนักถึงความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา (E-education) ค้นคว้า และวิจัย
3. เพื่อเป็นแหล่งกลางในการศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลและแหล่งวิทยาการความรู้ต่างๆ อันเป็นการเปิดโลกกว้างทางการเรียนรู้ แก่สาธารณชนทั่วไป

คณะกรรมการอำนวยการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลินดา	เกษมธมา	ที่ปรึกษา
2. รองศาสตราจารย์ปรียานุช	กิจรุ่งโรจน์เจริญ	ที่ปรึกษา
3. รองศาสตราจารย์ ดร.พนอเนือง	สุทัศน์ ณ อยุธยา	ประธานกรรมการ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จินดา	ยีนยงชัยวัฒน์	กรรมการ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกียรติชร	โสภณาภรณ์	กรรมการ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สรรพชัย	เจียรนานนท์	กรรมการ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภา	นาฏยานาวิน	กรรมการ
8. อาจารย์สรสินธุ์	ฉายสินสอน	กรรมการ
9. อาจารย์ชัชชนันท์	อินเียม	กรรมการ
10. อาจารย์ปารีชาติ	ม่วงศิริ	กรรมการ
11. อาจารย์ทักษิณา	สุขพัทธิ	กรรมการ
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นนท์ณิ	ดุลยทวีสิทธิ์	กรรมการและเลขานุการ
13. นางสาวจิรภรณ์	คล้ายวิจิตร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Review)

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ(ภายนอก)

1. ศาสตราจารย์(กิตติคุณ) ดร.ปิยนาด	บุญนาค	ราชบัณฑิตยสถาน
2. ศาสตราจารย์(กิตติคุณ) ดร.สุจิต	เพ็ชรขอบ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.ชาญวิทย์	เกษตรศิริ	ข้าราชการบำนาญ
4. ศาสตราจารย์ ดร.ปารีชาติ	สถาปิตานนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ศาสตราจารย์ ดร.ธเนศ	อาภรณ์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
6. ศาสตราจารย์ ดร.สมภาร	พรมทา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. ศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์พรรณ	ศิลป์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหิดล
8. ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์	สินลาร์ตัน	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
9. ศาสตราจารย์ พงษ์ศิลป์	อรุณรัตน์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
10. รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร	กันทรดุษฎี เตรียมชัยศรี	มหาวิทยาลัยมหิดล
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศรี	สรณสถาพร	มหาวิทยาลัยมหิดล
12. รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ	เดชชัยศรี	ข้าราชการบำนาญ

13. รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์	ศิริสรรหิรัญ	มหาวิทยาลัยมหิดล
14. รองศาสตราจารย์ ดร.อาภรณ์พันธ์	จันทร์สว่าง	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
15. รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ	ทิฆัมทรัพย์	ข้าราชการบำนาญ
16. รองศาสตราจารย์ ศิริจันทร์	ศิริปฐมานันท์	ข้าราชการบำนาญ
17. รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์	พิกุลศรี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
18. รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์แก้ว	อุดมสมุทรหิรัญ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
19. รองศาสตราจารย์ ดร.มณีรัตน์	ธีระวิวัฒน์	มหาวิทยาลัยมหิดล
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ	แสงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
21. รองศาสตราจารย์ ดร.อนรรฆ	จรรย์ยานนท์	มหาวิทยาลัยมหิดล
22. รองศาสตราจารย์ ดร.อรนุช	ภาชื่น	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
23. รองศาสตราจารย์ ดร. สมสุข	หินวิมาน	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
24. รองศาสตราจารย์ ดร.จิตราภรณ์	สุทธิวรเศรษฐ์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศศิริ	บวรกิตติ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุกร	ภูเืองรัตน์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวรา	สุวรรณพิมล	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณรุ่ง	ปภาพสิขฐ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีณย์	ว่องไว	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัญญัติ	สร้อยแสง	ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการอิสระ
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติชัย	รัตน์ะ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศิน	ปัญญาวุดตระกูล	มหาวิทยาลัยนเรศวร
33. อาจารย์ ดร.ปฐมพร	อินทรางกูร ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยธนบุรี
34. อาจารย์ ดร.ณภัทร	พานิชการ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
35. อาจารย์ ดร.กันตวรรณ	มีสมสาร	นักวิชาการอิสระ

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ(ภายใน)

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญาภ	วรวัฒน์ชัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.พนอเนือง	สุทัศน์ ณ อยุธยา
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณวดี	ชัยชาญกุล
4. รองศาสตราจารย์ ดร.วิโพภุช	วัฒนานิมิตกุล
5. รองศาสตราจารย์ ดร.สาธิต	โกวิทวิท
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา	วิไลลักษณ์
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา	ผ่องพิทยา
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมพล	เชื้อแถว
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิจจา	จิตรภิรมย์
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทร์วิภา	ดิลกสัมพันธ์
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จินดา	ยีนยงชัยวัฒน์
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราภรณ์	หนูสวัสดิ์
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล	สุนสวัสดิ์
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประไพ	ศรีดามา
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณีต	ม่วงนวล

16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร	อินทรมพันธ์
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา	วิสูตรเรืองเดช
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรียา	พันธ์โกศล
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวิทย์	เรืองรอง
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร	ศรีหามิ
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชลิต	วณิชยานันต์
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิบูลย์	วิฑูรย์ปัญญากุล
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สรรพัชญ์	เจียรนานนท์
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิงห์	สิงห์ขจร
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกียรติขร	โสภณาภรณ์
26. อาจารย์ ดร.ธรรณปพร	หงษ์ทอง
27. อาจารย์ ดร.มนัสวี	ศรีราชเลา
28. อาจารย์ ดร.รุ่งลักษณ์	แก้ววิเชียร
29. อาจารย์ ดร.ศิริกาญจน์	โพธิ์เขียว
30. อาจารย์ ดร.สรายุทธ	คาน
31. อาจารย์ ดร.ชยารัตน์	ศรีสุนนท์
32. Lecturer Ana	Camaligan

บรรณาธิการวารสาร

1. รองศาสตราจารย์ ดร.พนอเนือง	สุทัศน์ ณ อยุธยา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นนท์ณิธี	ดุลยทวีสิทธิ์

กองบรรณาธิการ

1. ศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.ชาญวิทย์	เกษตรศิริ	ข้าราชการบำนาญ,นักวิชาการอิสระ
2. ศาสตราจารย์(กิตติคุณ) ดร.ปิยนารถ	บุญนาค	สำนักราชบัณฑิตยสภา
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ศานติ	ภักดีคำ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. รองศาสตราจารย์ ดร.พนอเนือง	สุทัศน์ ณ อยุธยา	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำพล	บุคดาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จินดา	ยีนยงชัยวัฒน์	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกียรติขร	โสภณาภรณ์	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธเนศ	ตั้งจิตเจริญเลิศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นนท์ณิธี	ดุลยทวีสิทธิ์	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
10. อาจารย์ ดร.กำธร	จิตศิริ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
11. อาจารย์สรสินธุ์	ฉายสินสอน	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
12. อาจารย์วรุฒม์	พลอยสวยงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

คำแนะนำการตีพิมพ์บทความ

กองบรรณาธิการวารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้กำหนดระเบียบการเขียนต้นฉบับ เพื่อให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการดำเนินการ สำหรับเตรียมต้นฉบับเพื่อขอตีพิมพ์ในวารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การจัดรูปแบบ

1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษขนาด A4 โดย กำหนดค่าความกว้าง 15 เซนติเมตร ความสูง 23.7 เซนติเมตร และเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมือ 3.5 เซนติเมตร ด้านล่างและขวามือ 2.5 เซนติเมตร

1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK ทั้งเอกสาร พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวาง ตำแหน่งดังนี้

1) หัวกระดาษ ประกอบด้วย เลขหน้า ขนาด 16ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งกึ่งกลางกระดาษ

2) ชื่อเรื่องภาษาไทย ขนาด 18 และภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ความยาวไม่เกิน 2บรรทัด

3) ชื่อผู้เขียน ภาษาไทยขนาด 16 และภาษาอังกฤษ (ถ้ามี) ขนาด 14 ชนิดตัวเอียงธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวาใต้ชื่อเรื่อง ให้ใส่เครื่องหมายดอกจัน * กำหนดเป็นตัวยก กำกับท้ายนามสกุล ของผู้ประสานงานหลัก

4) หน่วยงานหรือสังกัดที่ทำวิจัย ภาษาไทย ขนาด 14.5 และภาษาอังกฤษ ขนาด 10.5 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขวาใต้ชื่อผู้เขียน กรณีคณะผู้เขียนมีหน่วยงานหรือสังกัดที่ต่างกัน ให้ใส่ตัวเลข 1 และ 2 กำหนดเป็นตัวยก ตามลำดับกำกับท้ายนามสกุล และด้านหน้าหน่วยงานหรือสังกัด

5) เชีงอรธร กำหนดเชิงอรธรในหน้าแรกของบทความ ส่วนแรกกำหนดข้อความ “ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)” ภาษาไทยขนาด 13 ภาษาอังกฤษขนาด 13 ชนิดตัวธรรมดา ส่วนที่ 2 ระบุข้อความ “e-mail” ระบุเป็น e-mailของผู้ประสานงานหลัก ในส่วนสุดท้ายกำหนดข้อความ “**กิตติกรรมประกาศ” (ถ้ามี) ระบุเฉพาะแหล่งทุน และหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณ เช่น งานวิจัยเรื่องนี้ ได้รับสนับสนุนทุนวิจัยจาก “ทุนงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา”

6) หัวข้อบทคัดย่อภาษาไทยขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษด้านซ้ายใต้ที่อยู่/หน่วยงานสังกัดของผู้เขียน เนื้อหาบทคัดย่อไทย 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

7) หัวข้อคำสำคัญภาษาไทยขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้ายใต้บทคัดย่อภาษาไทย เนื้อหาภาษาไทยขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ไม่เกิน 4คำ เว้นระหว่างคำด้วยเครื่องหมาย “/”

8) หัวข้อบทคัดย่อภาษาอังกฤษขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางกระดาษด้านซ้ายใต้ที่อยู่/หน่วยงานสังกัดของผู้เขียน เนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

9) หัวข้อคำสำคัญภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้ายใต้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ เนื้อหาภาษาอังกฤษขนาด 10 ชนิดตัวธรรมดาไม่เกิน 4 คำเว้นระหว่างคำด้วย Slash (/)

10) หัวข้อหลักภาษาไทย 18 อังกฤษขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

11) หัวข้อย่อภาษาไทย 16 ชนิดตัวหนา อังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา Tab 0.75 เซนติเมตรจากอักษรตัวแรกของหัวเรื่อง

12) เนื้อหาภาษาไทยขนาด 16 อังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

13) อ้างอิง (References) หัวข้อภาษาอังกฤษขนาด 18 ชนิดตัวหนา ชิดขอบซ้าย เนื้อหาภาษาไทยขนาด 16 ภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชื่อผู้เขียนชิดขอบซ้ายหากยาวเกิน 1 บรรทัดให้ Tab 0.75 เซนติเมตร การอ้างอิงเอกสารให้เขียนตามแบบ APA (American Psychological Association)

14) ผู้เขียน/คณะผู้เขียน ภาษาไทยขนาด 16 ชนิดตัวหนา ชิดขอบซ้าย เนื้อหาชื่อผู้เขียนขนาด 14 ภาษาอังกฤษขนาด 10 ชนิดตัวหนา ให้ระบุค่านำหน้าชื่อได้แก่ นาย นาง นางสาว และตำแหน่งทางวิชาการ ตำแหน่งชื่อผู้เขียนชิดขอบซ้ายหากยาวเกิน 1 บรรทัด ให้ Tab 0.75 เซนติเมตร ข้อมูลที่อยู่ติดต่อได้พร้อมรหัสไปรษณีย์ และอีเมลล์ ในตำแหน่งชิดขอบซ้ายหากยาวเกิน 1 บรรทัด ให้ Tab 0.75 เซนติเมตร

1.3 จำนวนหน้า บทความต้นฉบับมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า

2. การเขียนอ้างอิง

การอ้างอิงเอกสารให้เขียนอ้างอิงตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) โดยให้แปลรายการอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษทุกรายการ และยังคงรายการอ้างอิงภาษาไทยเดิมไว้ด้วยเพื่อให้กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องในการแปล สามารถดูหลักเกณฑ์การอ้างอิงวารสาร สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาได้ที่ (<http://research.bsru.ac.th>)

3. ลำดับหัวข้อในการเขียนต้นฉบับ

การเขียนต้นฉบับกำหนดให้ใช้ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีเขียนเป็นภาษาไทย ควรแปลคำศัพท์ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด ยกเว้นในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะ ที่แปลไม่ได้หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อน โดยเนื้อหาต้องเรียงลำดับตามหัวข้อดังนี้

3.1 ชื่อเรื่องควรสั้น และกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

3.2 ชื่อผู้เขียนเป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ หากเกิน 6 คน ให้เขียนเฉพาะคนแรกแล้วต่อท้ายด้วย และคณะ

3.3 ชื่อหน่วยงานหรือสังกัด ที่ผู้เขียนทำงานวิจัย เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

3.4 บทคัดย่อเขียนทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ โดยเขียนสรุปเฉพาะสาระสำคัญของเรื่อง อ่านแล้วเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 300 คำ หรือ 20 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ขึ้นก่อน ทั้งนี้บทคัดย่อภาษาไทย กับบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ต้องมีเนื้อหาตรงกัน

3.5 คำสำคัญ(Keywords) ให้อยู่ในตำแหน่งต่อท้ายบทคัดย่อ และ Abstract ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ ในการเลือกหรือค้นหาเอกสารที่มีชื่อเรื่องประเภทเดียวกันกับเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัย

3.6 บทนำเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

3.7 วัตถุประสงค์ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

3.8 กรอบแนวคิดชี้แจงความเชื่อมโยงตัวแปรต้น ตัวแปรตาม ในการทำการวิจัย

3.9 ระเบียบวิธีการวิจัย

3.10 ผลการวิจัยเป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับ อาจแสดงด้วยตาราง กราฟ แผนภาพ ประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้นขอบตารางด้านซ้าย และขวา หัวตารางแบบธรรมดาไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพขาว-ดำที่ชัดเจน และมีคำบรรยายใต้รูป กรณีที่ผู้เขียนต้นฉบับประสงค์จะใช้ภาพสีจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายดังกล่าว

3.11 อภิปรายผลควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบเพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการหรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำผลไปใช้ประโยชน์และการให้ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

3.12 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยควรเป็นข้อเสนอแนะที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้จริง

3.13 ผู้เขียน หรือคณะผู้เขียนในส่วนท้ายของบทความให้เรียงลำดับตามรายชื่อในส่วนหัวเรื่องของบทความ โดยระบุตำแหน่งทางวิชาการ ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ และ e-mail

"ต้นรวงผึ้ง" ต้นไม้ประจำรัชกาลที่ ๑๐

"งานราชการนั้น คืองานของแผ่นดิน"

มีผลเกี่ยวเนื่องโดยตรงถึงประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนทุกคน ดังนั้น
ข้าราชการผู้ปฏิบัติบริหารงานของแผ่นดิน
จึงต้องทำความเข้าใจถึงความสำคัญในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนให้ถ่องแท้
แล้วร่วมกันคิดร่วมกันทำด้วยความอดสาหัส เสียสละ และด้วยความสุจริตจริงใจ
โดยถือประโยชน์ที่จะเกิดจากงานเป็นหลักใหญ่ งานของแผ่นดินทุกส่วน จักได้ดำเนินก้าวหน้าไปพร้อมกัน
และสำเร็จประโยชน์ที่พึงประสงค์ คือ
ยังความเจริญมั่นคงให้เกิดแก่ประเทศชาติและประชาชนได้แท้จริงและยั่งยืนตลอดไป"

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร
พระราชทานพระราชโอวาทแก่ข้าราชการพลเรือนเนื่องในวันข้าราชการพลเรือน
๑ เมษายน ๒๕๖๐

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ชั้น 7 อาคาร 100 ปี ศรีสุริยวงศ์ 1061 ซ.อิสรภาพ 15 ถ.อิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กทม. 10600
โทร. 02-473-7000 เบอร์ต่อ 1600,1601 โทรสารต่อ 1601
อีเมลล์ rdibsr@gmail.com เว็บไซต์ <http://research.bsru.ac.th>
ติดตามข่าวสารได้ที่ แฟนเพจ <http://facebook.com/rdibsrnews>